

Чернігівська міська рада
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
Інститут історії України НАН України
Інститут української археографії та джерелознавства
імені М.С. Грушевського НАН України
Інститут рукопису Національної бібліотеки України
імені В. І. Вернадського
Центральний державний історичний архів України, м. Київ
Чернігівська обласна організація Національної спілки краєзнавців України

Чернігів маґдебурзький: законодавчі та публічно-правові акти XVII - першої половини XVIII ст.

Упорядники
Г.С. Доманова,
О.Б. Коваленко,
Ю.А. Мицик

Чернігів
Видавництво «Десна Поліграф»

2023

УДК 94(477.51-25):342.25 «16/17»

Ч-49

*Рекомендовано до друку
Вченою радою Навчально-наукового інституту історії
та соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського
Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(протокол № 7 від 24 лютого 2023 р.)*

Редакційна колегія

В.О. Дятлов (*голова редколегії*), О.Б. Коваленко, О.А. Ломако,
Г.В. Боряк, Л.А. Дубровіна, О.О. Маврін, О.С. Шеремет,
І.С. Корчемна, О.І. Шевчук, Я.М. Файзулін, О.П. Реєнт

Рецензенти

К.М. Ячменіхін, *доктор історичних наук, професор*
І.В. Кондратьєв, *доктор історичних наук, доцент*

Чернігів магдебурзький: збірник законодавчих та публічно-правових актів XVII – першої половини XVIII ст. / Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка та ін.; упорядкування, вступна стаття і покажчики Г.С. Доманова, О.Б. Коваленко, Ю.А. Мицик. – Чернігів: Десна Поліграф, 2023. 168 с.

ISBN 978-617-8020-84-2

Присвячений 400-річчю надання Чернігову магдебурзького права збірник законодавчих та публічно-правових актів містить королівські привілеї, царські грамоти, накази, гетьманські та полковничі універсали, а також універсали Генеральної військової канцелярії, що надавалися місту протягом XVII – першої половини XVIII ст. Цей комплекс документів слугував підґрунтям міського самоврядування за європейським зразком, визначав повноваження та структуру магістрату та основні напрямки його діяльності.

Видання розраховане на науковців, викладачів, студентів, усіх, хто цікавиться історією Чернігова та України ранньомодерної доби.

УДК 94(477.51-25):342.25 «16/17»

ISBN 978-617-8020-84-2

© Упорядники, 2023

© Видавництво «Десна Поліграф»,
художнє оформлення, 2023

Зміст

Слово до читача	4
Передмова.....	5
Перелік документів (привілеїв, грамот, наказів, універсалів)	24
Привілеї польських королів	31
Царські грамоти та накази	80
Гетьманські та полковничі універсали і накази	104
Список використаних архівних фондів та публікацій.....	157
Список умовних скорочень.....	159
Іменний покажчик.....	161
Географічний покажчик.....	164
Summary	167

Слово до читача

Цьогоріч Чернігів відзначає 400-річчя надання місту магдебурзького права. Привілей польського короля Сигизмунда III від 27 березня 1623 р. заклав основи міського самоврядування, яке базувалося на європейських цінностях.

Міська громада, воліючи зберегти самоврядний статус, неодноразово зверталася до королівського, а згодом царського та гетьманського урядів з проханням підтвердити її права. Відтак, впродовж XVII – XVIII ст. місто отримало відповідні привілеї, грамоти та універсали, покликані забезпечити чинність норм магдебурзького права. Очолена магістратом міська громада довела свою здатність вирішувати основні проблеми повсякденного життя. У такий спосіб Чернігів увійшов до так званої «магдебурзької родини» і здобув значний досвід самоврядування за європейським зразком.

Подальший розвиток міста був пов'язаний з діяльністю Чернігівської міської думи, яка опікувалася життям і побутом городян у другій половині XIX – на початку XX ст. Її повноваження перебрала на себе Чернігівська міська рада, створена під час Української революції 1917–1921 рр. За доби незалежності її склад, структура та основні напрями діяльності зазнали суттєвих змін.

Сучасна інтерпретація ідеї магдебурзького права полягає в успішній реформі децентралізації. Наслідування європейських традицій місцевого самоврядування є запорукою подальшого розвитку демократичного суспільства в Україні.

Головні характеристики поняття місцевого самоврядування – це відповідальність та самоврядність. Відповідальність перед громадою міста, яка на законних виборах обрала міську владу, та можливість без команд та вказівок з центру швидко вирішувати всі питання життєдіяльності міста. Сьогодні місцеве самоврядування Чернігова гідно проходить випробування війною та попри всі труднощі продовжує виконувати свої функції.

Сильне місцеве самоврядування – крок до побудови сильної країни. Отже, його функціонування сьогодні – питання національної безпеки України. Адже **без місцевого самоврядування не буває демократії та свободи**. А Україна зараз воює не лише за Незалежність та територію, а й за цінності. За свободу, демократію, плюралізм та інституції.

Олександр ЛОМАКО,
*виконувач обов'язків міського голови,
секретар Чернігівської міської ради*

Передмова

27 березня 1623 р. король Речі Посполитої Сигизмунд III надав магдебурзьке право Чернігову. Воно було спрямовано передусім на захист інтересів міщанської спільноти міста. З огляду на особливий статус щойно приєднаних до Речі Посполитої земель Чернігово-Сіверщини, король призначив довічним війтом Яна Куновського, якому доручалося організувати вибори урядовців і налагодити діяльність органу міського самоврядування – магістрату. Водночас місто одержало гербову печатку, на якій було зображено Святого Владислава, «в латах убранного», який тримав у правій руці червону хоругву¹.

Після Української національної революції середини XVII ст. та приєднання України до Росії міщанство намагалось зберегти status quo. На цьому ґрунті було досягнуто порозуміння з гетьманським та царським урядами. Тяглість самоврядної традиції і консерватизм міщанської спільноти засвідчує той факт, що зображення Святого Владислава зберігалось на магістратській печатці аж до 1782 р.

Будівля Чернігівського магістрату була розташована в історичному центрі міста – спочатку в колишньому будинку родини Полуботків, розташованому неподалік від Чернігівської полкової канцелярії, будівля якої збереглася до наших днів, а потім у двоповерховій споруді поблизу Прогорілої чи Миколаївської брами у північно-східній частині дитинця.

Історія Чернігівського магістрату загалом нараховує понад півтора століття, що дозволяє виокремити певні періоди його існування. Перший з них охоплює 20–40 рр. XVII ст., коли було започатковано створення системи міського самоврядування під владою королівського уряду Речі Посполитої. Другий період припадає на другу половину XVII ст., коли відбулося юридичне оформлення самоврядного статусу міста за нових соціально-політичних умов, розгорнулося суперечливе співробітництво магістрату з урядовими інстанціями Гетьманщини і Московського царства. Третій період охоплює першу половину XVIII ст., коли особливо загострилося протистояння Чернігівського магістрату та Чернігівської полкової канцелярії, що негативно позначилося на розвитку

¹ ЦДІАК України. Ф. 1673, оп. 2, спр. 133, арк. 2 зв.–3.

міста й міщанської спільноти. Четвертий період (середина 50-х – перша половина 80-х рр. XVIII ст.) тривав на тлі катастрофічних наслідків пожежі 1750 р., але був позначений спробами налагодження діалогу з урядовими установами і поступовим економічним зростанням.

Структурною особливістю Чернігівського магістрату була наявність однієї колегії – ради. Здебільшого магістратський уряд складався з 11–12 осіб – вйта, 4 бурмистрів (бургомистрів), 5–6 «рочних» райців (ратників або ратманів) та 1 писаря. Принаймні, це класичний варіант складу урядовців магістрату, який засвідчили ревізії та переписи міського населення у XVIII ст. Посади вйта, бурмистрів та райців були виборними. Щороку за участю урядовців магістрату та представників міщан призначалися «рочні» райці, які мали чітко окреслені обов'язки. Магістратська старшина – вйт та бурмистри – не отримувала грошового жалування, натомість одержувала «на уряд» рангові села й сіножаті. Єдиний виняток становив писар, який окрім рангової землі мав незначну платню. Крім виборних посадовців магістрат мав допоміжний апарат, який складався з канцеляристів, підканцеляристів, копіїстів, десятників, городничих (пізніше поліцмейстерів), «пляцової» сторожі, возних, шафарів (збирачів податків) та інших так званих магістратських «слуг». Кількість останніх залежала від поточних потреб магістрату.

Законодавчі акти другої половини XVII–XVIII ст. визначили земельні володіння Чернігівського магістрату та рангові маєтки його урядовців. На магістратській землі постали села – Петрушин, Свинь, Березанка, Киселівка, Хмельниця та хутір Погорілки. У власності магістрату перебували також млини, озера, луки, сіножаті та перевіз на р. Десні.

Важливою функцією магістрату було судочинство, що здійснювалось на основі норм магдебурзького права, причому міський уряд займався переважно цивільними та нескладними кримінальними справами. Протягом XVII–XVIII ст. магістрат також реєстрував договори на купівлю та продаж рухомого і нерухомого майна, засвідчував заповіти. І надалі, після реформування адміністративно-територіальної системи України у 80-х рр. XVIII ст., Чернігівський магістрат залишився судовою установою.

Магістрат здійснював нагляд за господарським життям міста, регулював діяльність ремісничих цехів. У Чернігові в різні часи існували 8 ремісничих об'єднань. Серед промислів чернігівське міщанство надавало перевагу гуральництву. Чернігівський магістрат здійснював

контроль за дотриманням правопорядку в місті, належного санітарного стану, займався благоустроєм, а також протипожежною охороною.

У такий спосіб Чернігів увійшов до складу так званої «магдебурзької родини» і здобув значний досвід європейського самоврядування. Правове поле, в якому діяв міський уряд, визначалося законодавчими та публічно-правовими актами королівського, а згодом царського та гетьманського урядів. Привілеї, грамоти, універсали забезпечували чинність норм магдебурзького права, функціонування міських органів управління, визначали межі міських володінь, податкову політику, мали оборонний характер.

На жаль, внаслідок руйнівних пожеж був втрачений цілий комплекс джерел. Надзвичайної шкоди центру міста заподіяли пожежі 1718 і 1750 рр., остання з яких повністю знищила будинок магістрату. Наслідки пожежі створили дуже багато «білих плям» в історії міста. Загинули фінансові документи, актові книги, що склали основу джерельної бази з історії чернігівського міського самоврядування.

У 1782 р. Чернігів став центром намісництва, а земельна власність магістрату перейшла до Чернігівської казенної палати². До неї також були передані фінансові, господарські справи магістрату, «ведомости городских оброчных статей»³. Водночас Чернігівський магістрат отримав назву – городовий магістрат, який зберігав за собою поліцейські та судові функції⁴. У 1785 р. у зв'язку із запровадженням «Жалуваної грамоти містам» оригінали законодавчих та публічно-правових актів були вилучені з магістратського архіву та передані до новоствореної Чернігівської міської думи – виборного органу міського самоврядування, де вони й зберігалися впродовж наступного століття⁵. Частина поточної документації залишилася у Чернігівському городовому магістраті, який продовжував існувати як судова установа.

У 1838 р. значна частина архівних матеріалів Чернігівської міської думи, а також Чернігівського губернського правління і Чернігівської казенної палати на запит Міністерства внутрішніх справ була підготовлена для пересилки до Археографічної комісії, що діяла у

² Шафонский А. Черниговского наместничества топографическое описание. К., 1851. Ч. 2. Гл. 2. С. 252.

³ Хижняков В. Черниговская старина (1765–1810 гг.). *Земский сборник Черниговской губернии*. 1900. № 11. С. 76.

⁴ Чернігівщина: енциклопедичний довідник. Київ, 1990. С. 424.

⁵ ЦДІАК України. Ф. 1673, оп.1, спр. 209, арк. 1–4.

Петербурзі. Виявлений у 20-х рр. XX ст. Д. Гроховецьким у Полтавському історичному архіві документ «Дело по представлению испр. должность черниговского гражданского, полтавского губернатора с копиями описей древних высочайших грамот и прочих бумаг. Началось 11 ноября 1838 года, на 5 листах», включав опис «подлинным древним высочайшим грамотам, универсалам и прочим бумагам нижепоименованным из архива Черниговской градской думы»⁶. В опису були представлені документи Чернігівського магістрату – 53 одиниці, серед яких 7 привілеїв польських королів, 9 царських грамот, 18 гетьманських універсалів (включаючи два універсали Генеральної військової канцелярії), універсал полковника П. Полуботка 1710 р., указ Генеральної військової канцелярії війту Чернігівського магістрату 1750 р., «Память» чернігівського воєводи К. Хлопова 1666 р., «церекраф» 1728 р. на позику магістратом 200 крб. грошей, 2 контракти на відкуп магістратських озер 1735 та 1743 рр., 2 купчі 1752 р. тощо. Документ був адресований «господину исправляющему должность черниговского, полтавского и харьковского генерал-губернатора, генерал-адъютанту графу Строганову». Фактично, це був звіт про відправку до Міністерства внутрішніх справ оригіналів «с описью им».

На початку 1852 р. на сторінках «Черниговских губернских ведомостей» були опубліковані «Сведения о находящихся в Черниговском городском магистрате грамотах, универсалах и прочее, с означением от кого даны, где и в каком году»⁷. У документі перелічено 12 царських грамот, 5 королівських привілеїв польською мовою та 32 гетьманські універсали. Було зазначено, що «бумаги сие довольно хорошо сохранились; при многих из них есть печатки висящие на шнурках в особых коробочках; замечательна одна из них, находится при грамоте царя Алексея Михайловича, которая в серебряной коробочке, отличается своей необыкновенной величиною против прочих». Крім того, зазначалося, що «сверх сего находится еще несколько отрывков, писанных на польском языке, следующих годов: 1615, 1634, 1650, и Декрет от 1698 года, еще некоторые бумаги, относящиеся к этому времени». Окремі документи стисло охарактеризовані, наприклад «Грамота Си-

⁶ Гроховецький Д. Документи до історії м. Чернігова. *Україна*. 1927. Кн. 3. С. 108–110.

⁷ Сведения о находящихся в Черниговском городском магистрате грамотах, универсалах и прочее, с означением от кого даны, где и в каком году. *ЧГВ*. 1852. № 23. С. 247–248.

гизмунда III, Короля Польского, писана на пергаменте, 1625 года с печатью и собственноручною его подписью» або «Грамота царя Алексея Михайловича, данная в Шклове 7163 (1655); писана на пергаменте, с висящей печатью из красного воску, на коим изображен герб Российского государства». У списку перелічені універсал Б. Хмельницького 1649 р., Ю. Хмельницького 1659 р., 2 універсали Я. Сомка 1663 р., 4 І. Брюховецького 1666–1667 рр., 1 І. Самойловича 1673 р., 2 Д. Ігнатовича (Многогрешного) 1669 р., 4 І. Мазепи 1686–1706 рр., 13 І. Скоропадського 1709–1721 рр., 3 Д. Апостола 1731–1732 рр., 1 полковника П. Полуботка 1710 р. На жаль, перелік універсалів не достеменний, вони подаються за номерами, що призводить до розбіжностей, наявні помилки у датуванні. Кому належить публікація – не відомо, але її поява викликала зацікавленість до магістратського архіву.

Восени 1852 р. відомий краєзнавець, редактор «Черниговских губернских ведомостей» М. Білозерський «по предписанию губернского правления» був відряджений до архіву Чернігівського магістрату для розгляду «грамот, актов, и книг прежних лет»⁸. У рапорті він зазначив: «В исполнение чего, имею честь доложить, что в городском магистрате грамот не оказалось; все они переданы в городскую Думу. Мне оставалось изыскать сии единые из архивных дел, но архив в таком беспорядке, что по описи нельзя было ничего отыскать: надо было развязывать каждую связку, пересматривать ее от листа до листа, чтобы найти что либо достойное вниманию»⁹. М. Білозерський представив складений ним реєстр «сведений и актов, отысканных и описанных в архиве магистрата». Зокрема, він виокремив «Дела указные магистратские», стислий та не зовсім чіткий опис яких розпочинався з пожежі 1750 р., нараховував 274 справи, більшість яких не мала навіть назв, та «Реестр актов и сведений, отысканных в архивных делах Черниговского Городового магистрата», куди увійшли Опис Чернігова 1765–1766 рр., «крепости» ремісничих цехів, універсали магістрату 1734 та 1746 рр., відомості про приїзд у Чернігів гетьмана К. Розумовського в 1752 р., «Копии с подлинных обликов» 1689–1707 рр. (записи щодо грошових позик)¹⁰. М. Білозерський зауважив, що архів Чернігівського магістрату містить цінні історичні та статистичні матеріали і потребує термінового впорядкування.

⁸ ЦДІАК України. Ф. 1673, оп. 1, спр. 209, арк. 1.

⁹ Там само. Арк. 1.

¹⁰ Там само. Арк. 1–3.

Інтерес М. Білозерського викликали матеріали, перелічені у реєстрі «Актів и сведений». Ці документи частково були ним власноруч скопійовані й нині зберігаються в Інституті рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського¹¹. Того ж таки 1852 р. він оприлюднив на сторінках неофіційної частини «Черниговских губернских ведомостей» Опис Чернігова 1765–1766 рр.¹².

У серпні 1908 р. деякі оригінали та копії королівських привілеїв, царських грамот та гетьманських універсалів, які зберігалися серед рукописів Чернігівської міської думи, експонувалися на виставці старожитностей, влаштованій в Чернігові з нагоди XIV Всеросійського Археологічного з'їзду, окреме засідання якого було присвячене 1000-літтю першої літописної згадки про місто. Були представлені, зокрема, привілеї Сигизмунда III 1623, 1624, 1625 рр., Яна Казимира 1650 р., дві грамоти Олексія Михайловича 1655 та 1666 рр., 8 гетьманських універсалів та універсал чернігівського полковника П. Полуботка. Ці пам'ятки були стисло описані в «Каталогі виставки XIV Археологического съезда» й оприлюднені в «Трудах Черниговского Предварительного комитета по устройству XIV Археологического съезда»¹³. Загалом було опубліковано 40 документів, зокрема, 4 королівські привілеї (один з привілеїв королеви Владислава, адресований замковій старшині, капітанам Чернігівщини та Новгород-Сіверщини 1624 р.), 9 царських грамот (одна з грамот Олексія Михайловича була надана чернігівському протопопу П. Кричевському), 13 гетьманських універсалів (8 з яких належали І. Скоропадському), 2 гетьманські накази та універсал чернігівського полковника П. Полуботка. Згадувалися ще 3 королівські привілеї, які внаслідок ушкодження тексту не були оприлюднені, 2 царські грамоти 1660 і 1690 рр., а також 2 гетьманські універсали Д. Ігнатовича 1669 р. та І. Самойловича 1672 р. У передмові до видання рукописів Чернігівської міської думи зазначалося: «Настоящее издание их предпринимается с двойкой целию: во-

¹¹ НБУВ. IP. Ф. 204, спр. 30, 35, 38.

¹² Об архиве Черниговского магистрата. О ревизионной комиссии Описание Чернигова 1765–1766. *ЧГВ*. 1852. Часть неофициальная. № 45. С. 504–507; № 46. Часть неофициальная. С. 515–521; № 47. Часть неофициальная. С. 530–534.

¹³ Каталог виставки XIV археологического съезда. Чернигов, 1908. С. 17–23; Рукописи Черниговской городской думы. *Труды Черниговского Предварительного комитета по устройству XIV археологического съезда в Чернигове*. Чернигов, 1908. С. 26–27, 29, 63–112.

первых – в виду исполнившагося в 1907 году 1000-летия летописной известности города Чернигова, дать местным историкам возможность разрабатывать историю города за столетие (от первой половины XVII и до половины XVIII в.) по первоисточникам, во-вторых – привести в известность весь важнейший и к тому же мало доступный рукописный материал Думы времен Гетманщины, составляющий предмет особого хранения»¹⁴. Це видання засвідчило, що у Чернігівській міській думі зберігалися оригінали як законодавчих, так і публічно-правих актів. Це підтверджують легенди, що супроводжували публікації та засвідчували відомості про стан і зовнішній вигляд документів, а також їх копіювання. Так, наприклад, привілей Сигизмунда III від 25 березня 1625 р. не був оприлюднений, але маємо його стислу характеристику: «Лист пергаментя, к нему на шелковом шнуру привешена печать Польского королевства, красного сургуча на воске, заключенная в жестяной круглой коробочке с крышкою. Текст грамоты сильно выщвел, на обороте две надписи по польски и одна русская: «С оной привелегии королевской в Комиссии сочинения в полку Черниговском Генеральной ревизии на русском переводе копия списана и в число крепостей магистрата Черниговского под литерою В: приложена 1766 году ноября 23 дня»¹⁵. Це була перша публікація королівських привілеїв, царських грамот та гетьманських універсалів, наданих Чернігівському магістрату.

Документальні матеріали Чернігівської міської думи були впорядковані у 1931 р. і нині зберігаються у Державному архіві Чернігівської області (Ф. 205),¹⁶ але як оригінали, так і копії законодавчих та публічно-правих актів у цьому фонді відсутні.

Частина документів, які зберігалися в Чернігівському городовому магістраті, досить довго залишалися не систематизованими. У середині XX ст. у Державному архіві Чернігівської області був створений фонд «Черниговский городской магистрат», три описи якого складені, відповідно, у 1951, 1952 та 1954 рр.¹⁷ Згодом цей фонд було передано до Центрального державного історичного архіву УРСР у м. Києві, де він був реорганізований. Сьогодні в ЦДІАК України окремо зберігаються фонди Чернігівського магістрату та Чернігівського городового магістрату.

¹⁴ Рукописи Черниговской городской думы... С. 63.

¹⁵ Рукописи Черниговской городской думы... С. 110.

¹⁶ ДАЧО. Ф. Р-651, оп. 1, спр. 40, арк. 38.

¹⁷ ЦДІАК України. Ф. 205, оп. 1, спр. 265, 266, 267.

Численні копії королівських привілеїв, царських грамот, гетьманських універсалів, наданих Чернігову, відклалися в архівах державних установ XVIII–XIX ст. Так, копії законодавчих актів Чернігівського магістрату знаходилися в архіві Малоросійської колегії, який спершу зберігався у Чернігівському намісницькому правлінні, а потім майже століття – в архіві Чернігівського губернського правління. У 1887 р. документи Малоросійської колегії були частково перевезені до Історичного архіву, створеного в Харкові з ініціативи Харківського історико-філологічного товариства¹⁸. Д. Багалій, досліджуючи магдебурзьке право на Лівобережній Україні, зазначав, що в архіві Малоросійської колегії збереглося кілька рукописних збірників, які містили копії привілеїв українським містам і, зокрема, Чернігову¹⁹. У 1890 р. зібрання Харківського історичного архіву поповнилось документами Чернігівського намісницького правління²⁰. Того ж таки 1890 р. до Харкова було надіслано окремі документи Чернігівської міської думи²¹. Цікаво, що копії двох привілеїв Чернігову польського короля Яна Казимира 1650 р. у довоєнний час зберігалися у Харківському центральному історичному архіві²². На жаль, їхня подальша доля невідома.

Переважна більшість копій законодавчих та публічно-правових актів нині зберігається в Інституті рукопису Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського. Це, зокрема, кілька добірок, які датуються другою половиною XVIII ст. Одна з них входить до складу документальної колекції О. Лазаревського під назвою «Материалы для истории городских поселений в Малороссии» (Ф. І. Літературні матеріали). Копії ряду «крепостей» магістрат, ймовірно, представив у Генеральну військову канцелярію в 1754 р. разом із відомостями про свої земельні володіння, сіножаті та прибутки на прохання останньої. Наразі ця документальна колекція містить копії королівських привілеїв 1623, 1625, 1634 та 1650 рр.²³, царських грамот 1655, 1660, 1661 та 1690 рр.,

¹⁸ Багалій Д. Магдебурзьке право на Лівобічній Україні. *Розвідки про міста і міщанство на Україні-Руси в XV–XVIII в.* Львів, 1904. Ч. 2. С. 390.

¹⁹ Там само. С. 390.

²⁰ Отчет об архиве Историко-филологического общества 1889–1890 гг. *Сборник Харьковского историко-филологического общества.* Харьков, 1891. Т. 3. С. XXVI.

²¹ Рукописи Черниговской... С. 63.

²² Корпус магдебурзьких грамот українським містам: Два проекти видань 20-х–40-х років XX ст. К., 2000. С. 70, 72.

²³ Ян Казимир надав 1650 р. місту 3 привілеї. Ця колекція містить конфірмацію щодо обмежування чернігівських земель і встановлення термінів трьох ярмарок.

а також універсалів гетьманів, Генеральної військової канцелярії та чернігівського полковника П. Полуботка (загалом 26 універсалів)²⁴. Копії королівської грамоти 1623 р. (писані як польською, так і староукраїнською мовами) були виготовлені з копій 1650 р., внесених до гродських книг Київського воєводства²⁵. Староукраїнський переклад копії привілею має прикінцевий запис: «С подленим виписом сведителствовал черниговского магистрата писар Михайло Санковский. С подленного виписа виписал райца черниговский Кирило Поддубик»²⁶. Копії трьох царських грамот, були виготовлені з оригіналів магістратським канцеляристом Петром Кульгейком²⁷. Відповідальним за достовірність копій був магістратський писар Михайло Санковський, який «с подленною грамотою свидителствовал». Копія грамоти 1660 р. була виготовлена з копії, про що вказано зверху на першому аркуші документа. На останньому ж аркуші зазначено, що первинну копію з оригіналу зробив магістратський канцелярист Гаврило Лопата²⁸. З оригіналами універсалів так само працював магістратський канцелярист Петро Кульгейко.

У фонді «Літературні матеріали» зберігається оригінал універсала гетьмана І. Брюховецького 1664 р.²⁹. Читабельний текст зберігає незначні рештки червоної воскової печатки (Іл. 1). Окремо зберігається копія з оригіналу королівського привілею 1625 р. (польською мовою) про розмежування земельних володінь Чернігівського магістрату³⁰. На першому аркуші зроблено наступний запис: «С оной привилегии королевской в Комиссии сочинения в полку Черниговском Генеральной ревизии на русском переводе копия списана и в число крепостей магистрата Черниговскаго под литерою В приложена 1766 году ноября 23 дня». У цьому фонді також виявлена невелика за обсягом добірка, до якої входять, між іншим, копії царських грамот Олексія Михайловича 1660 р. та Петра Олексійовича 1710 р., універсалів гетьманів І. Виговського, Ю. Хмельницького, Я. Сомка та Д. Ігнатовича³¹.

²⁴ НБУВ. ІР. Ф. І, спр. 54484-546662, арк. 1–24, 61–112.

²⁵ НБУВ. ІР. Ф. І, спр. 54484-546662, арк. 73–74 зв; 84–87 зв.

²⁶ НБУВ. ІР. Ф. І, спр. 54484-54662, арк. 87 зв.

²⁷ Петро Кульгейко у 1755 р. був рочним райцею.

²⁸ НБУВ. ІР. Ф. І, спр. 54484-54662, арк. 83 зв.

²⁹ НБУВ. ІР. Ф. І, спр. 50899, арк. 7–8.

³⁰ НБУВ. ІР. Ф. І, спр. 58265. 2 арк.

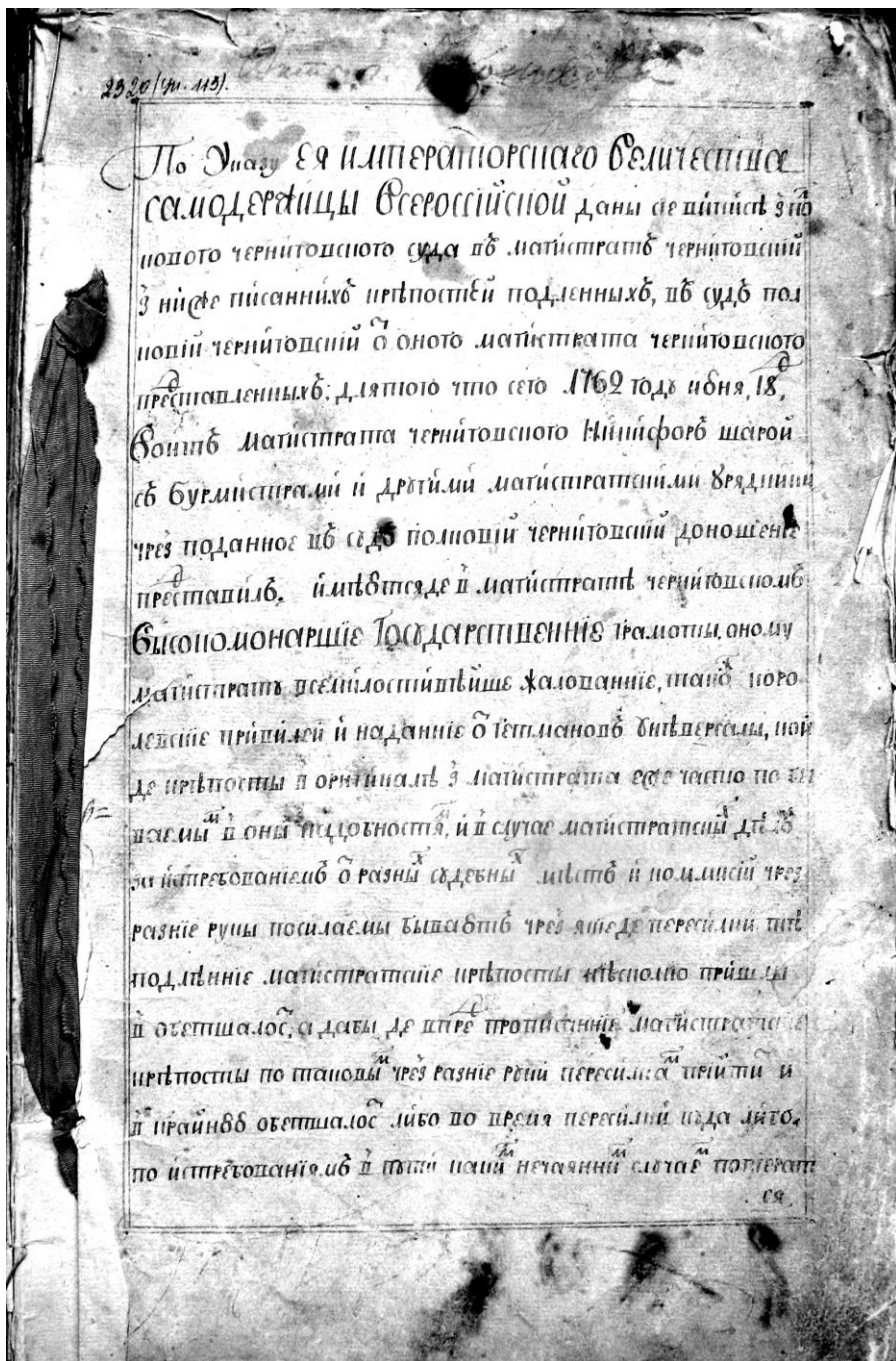
³¹ НБУВ. ІР. Ф. І, спр. 58266-58273, арк. 1–10.

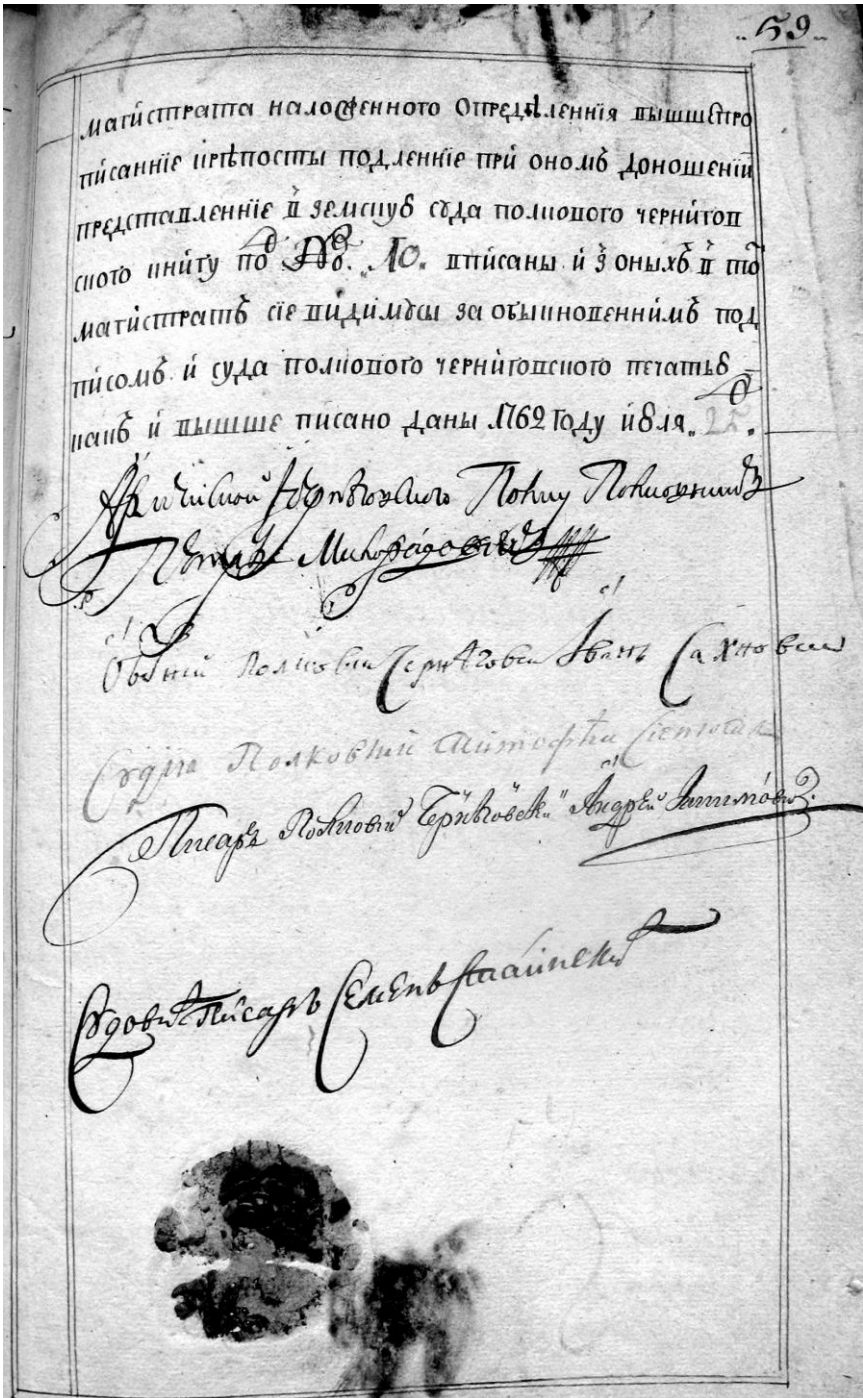
Іл. 1. Універсал гетьмана І. Брюховецького про збереження за громадами селищ Анісівка, Напорівка, Халявін, Велика Вісь та Красне обов'язку виконувати повинності на користь Чернігівського магістрату. НБУВ. ІР. Ф. І, спр. 50899, арк. 7 (оригінал з печаткою).

Кілька рукописних збірників копій королівських привілеїв, царських грамот та гетьманських універсалів Чернігову було виявлено у документальній колекції Університету Св. Володимира (НБУВ. ІР. Ф. VIII). Привертає увагу збірник 1762 р., до якого увійшли копії 4 королівських привілеїв, 8 царських грамот, наказу генерал-лейтенанта фон Вейсбаха та 35 універсалів, «наданих от гетманов, генералитета з Генеральной канцелярии, и от других чинов»³². Той факт, що збірка майже не ушкоджена, налічує 48 документів, прошнурована, зберігає рештки червоної воскової печатки робить її не лише унікальною, але й однією з найбільших колекцій копій законодавчих та публічно-правових актів другої половини XVIII ст. (Іл. 2, 3).

³² НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2320-2333, 59 арк.

Іл. 2. Перший аркуш рукописного збірника 1762 р.
НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2320-2333.

Іл. 3. Останній аркуш рукописного збірника 1762 р.
НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2320-2333.

Ці копії були виготовлені на прохання чернігівського в'їта Н. Шарого разом з магістратською старшиною³³ з огляду на затребуваність оригіналів, які з часом «пришли в обетшалость». У квітні 1762 р. в'їт Н. Шарий звернувся до Чернігівського полкового суду з проханням вписати до його книг «выше прописанные крепости» для «лучшей осторожности и сохранения оригинальных видов»³⁴. Звернення магістратської старшини було запроотокольовано, а відповідальність за виготовлення копій покладена на полкового писаря Семена Стаїнського. Наприкінці липня того ж таки року надані магістратом привілеї, грамоти та універсали були скопійовані та «в земскую суда полкового Черниговского книгу под №10 вписаны». Чинність копій засвідчили чернігівський полковник П. Милорадович, представники полкової старшини та судові писарі А. Якимович і С. Стаїнський³⁵. Окрім привілею 1623 р. для зняття копій магістрат надав оригінали інших законодавчих актів, про що свідчать відповідні записи наприкінці документів (Іл. 4). Щодо привілею 1623 р., міська влада мала у своєму розпорядженні завірену печаткою Київського воєводства копію 1650 р., яку власне і подала в полковий суд для копіювання.

Рукописний збірник 1783 р. містить лише копії деяких законодавчих документів. Імператорським указом 16 червня 1783 р. Чернігівському намісницькому правлінню було «велено учинить достоверные выправки, какия в каком городе имеются привилегии и высочайшие жалованние грамоты и, сочиня с оних точные копии с засвидетельствованием в магистратах присутствующих, доставить в наместническое правление при рапорте немедленно»³⁶. 17 липня 1783 р. з Чернігівського городского магістрату були відправлені «справочные» копії 3 привілеїв (1623, 1625, 1634 рр.), 3 царських грамот (1655, 1660 та 1690 рр.), 4 гетьманських універсалів (1649, 1657, 1672, 1709 рр.) та копія полковничого універсалу 1650 р. за підписами бургомистрів городского магістрату Т. Митаревського та Н. Говорова (водночас

³³ 1762 р. до складу магістратської старшини входили бурмистри М. Єнько, П. Мартиненко, Г. Бублик та райці І. Санковський, Ф. Железняк, С. Речицький.

³⁴ Там само. Арк. 1 зв.

³⁵ Там само. Арк. 59.

³⁶ НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2334-2369, арк. 41–41 зв.

полковий писар) і ратмана, полкового писаря М. Губаревського. До копіювання законодавчого матеріалу були долучені також ратмани магістрату Й. Мазур та Я. Ладонка. Показово, що збірник містить по кілька копій королівський привілеїв 1623 р. та 1625 рр. Скопійовані королівські привілеї, так само як і царські грамоти, гарантували чинність норм магдебурзького права та земельних володінь Чернігівського магістрату. У свою чергу, універсали, які вибірково потрапили у цей список, окрім конфірмаційної складової примножували міську власність (полковничий універсал 1650 р. на володіння п'ятьма млинами).

Ще одне зібрання копій – 3 королівські привілеї, лист (постанова) Сигизмунда III про надання Чернігову 27 березня 1623 р. магдебурзького права, 8 царських грамот, 35 універсалів – було впорядковано в XIX ст. (Лл. 5)³⁷. За кількістю документів та змістовністю воно майже повністю співпадає зі збірником 1762 р. за винятком королівського привілею від 27 березня 1623 р., На жаль, бракує відомостей щодо обставин появи цього збірника, коли відбувалося копіювання та чи з оригіналів були виготовлені копії.

До окремої добірки актів міста Чернігова, яка нараховує 18 документів, увійшли 5 копій документів щодо магістратського правління. Це переклади староукраїнською мовою листа Сигизмунда III від 4 квітня 1623 р. про надання Чернігову магдебурзького права та привілея королевича Владислава 1624 р., грамота царя Олексія Михайловича 1666 р. та накази київського воєводи П. Шереметєва 1693 р. і генерал-лейтенанта фон Вейсбаха 1718 р.³⁸.

Ще один збірник з документальної колекції Університету Св. Володимира, що містить копії царських грамот та гетьманських універсалів Чернігівському магістрату, в XIX ст. належала відомому археографу і колекціонеру М. Судієнку³⁹. Він містить копії конфірмаційних грамот 1655, 1660 та 1690 рр., а також універсалів 1649, 1650, 1657 та 1709 рр., які були виготовлені з копій 80-х рр. XVIII ст., завірених представниками городского магістрату. Прикінцевий запис на копії підтверджувальної грамоти царя Олексія Михайловича має наступний зміст: «В таковой подленной грамоте в верху на обороте написа-

³⁷ НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2270-2319. 289 арк.

³⁸ НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2370-2394, арк. 3–5 зв., 7–7 зв., 19.

³⁹ НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 233, акр. 27–48 зв.

но царь и великий князь Алексей Михайлович всея великия и малия России самодержец. С подленною свидетелствовали ратман городского магистрата Яков Ладонка, ратман Михаила Губаревский. Копию скрепил в должности секретаря Иван Соболевский. С копиею поверил Осип Мокриевич»⁴⁰.

В Інституті рукопису НБУВ імені В.І. Вернадського у фонді М. Білозерського (Ф. 204) зберігаються копії універсалів Генеральної військової канцелярії 1734 та 1746 рр.⁴¹.

Поодинокі копії законодавчих актів, наданих Чернігівському магистрату, було виявлено у фонді «Історичні матеріали» (НБУВ. ІР. Ф. ІІ). Передусім це тексти королівських привілеїв 1623 та 1625 рр. Прикінцевий запис на документах засвідчує, що ці копії були зроблені з привілеїв, вписаних до книг Коронної канцелярії – «Коронної метрики»⁴².

У фондах ЦДІАК України також зберігаються тексти окремих привілеїв, грамот та універсалів. Фонд Чернігівського магистрату (Ф. 1673) містить лише копію перекладу староукраїнською мовою привілея Сигизмунда III від 27 березня 1623 р. Сам текст має ряд виправлень, а копія зроблена з «випису», що зберігався у гродських книгах Київського воєводства⁴³. Копії грамоти царя Олексія Михайловича про підтвердження Чернігову магдебурзького права, універсалів гетьманів І. Брюховецького, І. Мазепи та І. Скоропадського зберігаються в особовому фонді І. Каманіна (Ф. 237)⁴⁴. Копії законодавчих актів, наданих Чернігівському магистрату, також входять до складу Колекції грамот російських царів та універсалів українських гетьманів (Ф. 1407), а також Колекції мікрофільмів (Ф. КМФ-9).

⁴⁰ НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 233, акр. 36.

⁴¹ НБУВ. ІР. Ф. 204, спр. 35.

⁴² НБУВ. ІР. Ф. ІІ, спр. 22101, 6 арк; спр. 22103, 4 арк.

⁴³ ЦДІАК України. Ф. 1673, оп. 2, спр. 133. 5 арк.

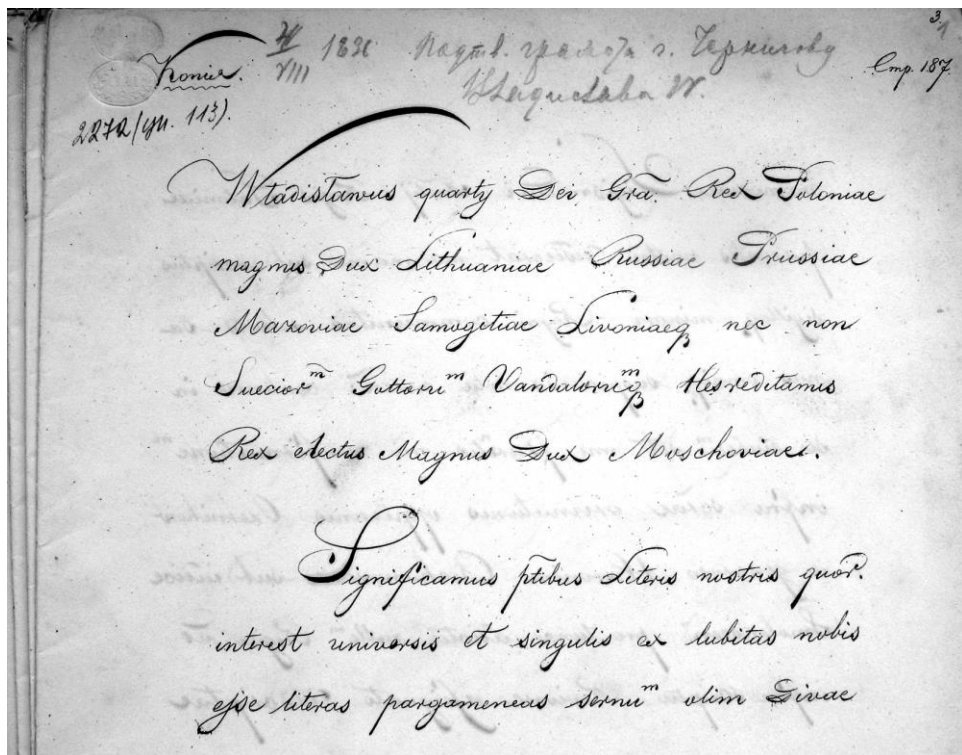
⁴⁴ ЦДІАК України. Ф. 237, оп. 1, спр. 16, 29, 30, 31, 34, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 46.

- 32 -

2328 (ч. 46)

Иоакимъ Сомко Реттаинъ Звоискомъ
Его Царского Величества Запорожскимъ
Светло Старшомъ и меншомъ товариствомъ Войска
Его Царского Величества Запорожского Полку
Черниговского Мещанствомъ и всемъ обществомъ
добротою Обществу добра Зорова Зичинъ дошла
тако скарга Мещанъ Магистрату Черниговско
му шинковати которіе Чринко Борбаки мѣши Краина
Копецкимъ Великое Стриженіе игождо тина
и Угторгахъ Попившия и днужие Черескаая
Барззи этого Запороти Боже заборона адисел
Мѣста вінемъ втиверъ Неодержави Протто Амъ
Нашимъ Універсаломъ мѣсти Майдъ Хожемъ
Марикарентъ адиста ви вен Звишанованіе
Козаки и мѣшане в Оло Тако Милъ мѣшане По
Богатихъ Чринко потерпѣли и боже Тако
Невѣрливъ Шинковати Хто би Заштлон
Ужимоу волу вираити Кроскаганіи Проти
Кажуел ентал Насеи таинъ Універсалъ Борба
Кд Чринко шинковати Млаквинъ Кожди Майдъ
Вити доскардъ Войскового Миселъ Майдъ Си
Майдъ Зайластимъ Майдъ Яко и осолова
Врорового бойскового Недужети Караня що ва
иповторѣ адисел итади Недисо Прикаждети и
Мого постарела Магистратови Черниговскомъ
Вноселіе ЗМайномъ Полковникомъ Черниговскимъ
Забудетъ данъ впереловати подгадъ ЗМайдъ Нашимъ
ВМайдъ Полковникомъ гнѣ Уионъ родъ АХАВ:
ВМайдъ Майдъ Майдъ Млаквинъ
Иоакимъ Сомко Реттаинъ
ВМайдъ Універсалъ Майдъ Майдъ Млаквинъ

Іл. 4. Універсал Якіма Сомка про заборону нелегально шинкувати козакам і міщанам на міському ринку в Чернігові.
НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 32.

Іл. 5. Перший аркуш привілея Владислава IV 1634 р.
НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 14.

Протягом другої половини XIX–початку XX ст. завдяки зусиллям С. Носа, О. Лазаревського, М. Василенка, В. Модзалевського частина законодавчих та публічно-правових актів Чернігівського магістрату була опублікована на сторінках періодичних видань⁴⁵. Деякі гетьман-

⁴⁵ Нос С. Ряд универсалов оборонных, данных гетманами мешчанам г. Чернигова. *ЧГВ*. Часть неофициальная. 1861. № 14. С. 91, № 15. С. 97, № 16, 18; Акты исторические, собранные и изданные археографической комиссией, 1645–1676. Санкт-Петербург, 1841. Т. 4. С. 299–300; Лазаревский А. Акты по истории землевладения в Малороссии (1630–1690). *ЧИОНЛ*. Киев, 1890. Кн. 4. С. 96–97, 106, 126–135; Василенко Н. Генеральное следствие о маестностях Черниговского полка 1729–1730 гг. Чернигов, 1908. С. 352–368; Василенко Н. Экстракт из указов, инструкций и учреждений 1786 года. Чернигов, 1902. С. 193–198; Рукописи П. Я. Дорошенко *Труды Черниговского предварительного комитета по устройству XIV Археологического съезда в г. Чернигове*. Чернигов, 1908. С. 26–27; Рукописи Черниговской... С. 63–112; Модзалевский В. Пять документов времени Богдана Хмельницкого. *Труды Черниговской архивной комиссии*. Чернигов, 1913. Кн. 10. С. 145–146.

ські універсали, надані Чернігівському магістрату, у 1990 р. побачили світ у збірнику документів і матеріалів, присвяченому 1300-літтю Чернігова⁴⁶. Законодавчі акти гетьманського уряду містять також збірники універсалів українських гетьманів від Б. Хмельницького до І. Мазепи⁴⁷. Королівські привілеї 1623, 1624 та 1650 рр. увійшли до «Корпусу магдебурзьких грамот українським містам», оприлюдненого в 2000 р.⁴⁸. На сторінках сучасних періодичних видань були оприлюднені привілеї 1623 р. та універсали Генеральної військової канцелярії 1734 та 1746 рр.⁴⁹

Представлені в збірнику документи датуються XVII – першою половиною XVIII ст. Універсал Генеральної військової канцелярії 1746 р. – останній, відомий нам документ, який отримав Чернігівський магістрат.

Наразі вперше опубліковано тексти 11 документів: 2 королівських привілеїв (1625 та 1634 рр.), царської грамоти 1660 р., наказу П. Шереметева 1693 р. 5 універсалів гетьмана І. Скоропадського (1709, 1710 та 1719 рр.), а також 2 універсалів гетьмана Д. Апостола (1732 р.). За основу для даного видання було взято офіційне зібрання копій законодавчих та публічно-правових актів 1762 р.

* * *

При упорядкуванні збірника законодавчих та публічно-правових актів, наданих Чернігівському магістрату, першочергове значення надавалося офіційним копіями другої половини XVIII ст. Польськомовні привілеї мають переклад староукраїнською мовою, а за їх відсутності упорядники здійснили переклад сучасною українською мовою.

⁴⁶ Чернігіву 1300 лет: Сборник документов и материалов. К., 1990. С. 34–38, 42–44.

⁴⁷ Документи Богдана Хмельницького. 1648–1657 рр. Київ, 1961. С. 146–147; Універсали Богдана Хмельницького. Київ, 1998. С. 93–94; Універсали Івана Мазепи 1687–1709 /Упор. І. Бутич. Київ; Львів, 2002. С. 414–415; Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича (1657–1687). Київ; Львів, 2004. С. 62–63, 166, 206, 287–288, 297–298, 323–324, 480, 487–489, 644–645. Універсали Івана Мазепи (1687–1709). Частина II. НТШ: Київ; Львів, 2006. С. 55, 170, 226, 368. Універсали Павла Полуботка (1722–1723) /Упорядкування В. Ринсевича. Київ, 2008. С. 66.

⁴⁸ Корпус магдебурзьких грамот... С. 54–55, 70–75.

⁴⁹ Ситий І., Алфьоров О. Ярема Полуботок – віт чернігівський. *Скарбниця української культури*. 2011. № 13. С. 112–119; Доманова Г. Конфірмаційні універсали Генеральної військової канцелярії Чернігівському магістрату. *Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка*. Чернігів, 2014. Вип. 123. Серія: Історичні науки, № 10. С. 30–35.

Латиномовні фрагменти привілеїв переклав сучасною українською мовою М. Мешковий, за що упорядники складають йому щирю подяку. Царські грамоти, накази, гетьманські та полковничі універсали подаються мовою оригіналу.

Тексти документів публікуються з врахуванням методичних рекомендацій щодо передачі текстів кириличних документів XVI–XVIII ст.⁵⁰. У публікаціях частково збережені графічні особливості, залишені літери «і», «и», «ї», «ѣ» та прикінцева «ъ». Натомість замінені літери, що вийшли з ужитку: «Ѡ» на о, «ѧ» на я, «Ѧ» на я, «Ѧ» на е, «Ѧ» на ю, «Ѧ» на ф, «g» на г, «n» на н. Виносні літери по можливості введені в рядок і передані курсивом, титли над скороченими словами опущені. Літерні позначення цифр у датах замінені арабськими цифрами. Пошкоджені, а також непрочитані місця тексту позначені трьома крапками в квадратних дужках. Нумерація аркушів джерел позначається арабськими цифрами, вводиться в текст публікації у квадратних дужках перед початком тексту кожного аркуша. Кінець сторінок і аркушів позначаються двома похилими рисками (/). Тексти привілеїв, грамот, універсалів, наказів розділяються абзацами на складові структурні одиниці з дотриманням норм сучасної пунктуації.

Кожному документу присвоєно авторський заголовок. Тексти документів розподілені на абзаци, розділові знаки розставлено залежно від змісту згідно із сучасними правилами. У тих випадках, коли дата в тексті документу відсутня, за можливості, вона встановлена на підставі вивчення його змісту. У легендах зазначено місце зберігання копій документів, а також назви видань, в яких вони опубліковані.

Нумерація документів валова. Тексти привілеїв, грамот, наказів, універсалів також мають окрему валову нумерацію, про що зазначено в круглих дужках. Літерні номери присвоєно перекладеним на староукраїнську та українську мови текстам. Загалом публікується 64 документи, з них 4 перекладені сучасною українською мовою.

Науково-довідковий апарат видання складають перелік документів, іменний та географічний покажчики, перелік скорочень.

⁵⁰ Єдлінська У. Я., Страшко В. В. Методичні рекомендації по передачі текстів документів XVI–XVIII ст. *Передача текстів, документів і пам'яток: Матеріали науково-методичної наради*. Квітень 1990 р. Київ, 1990.

**Перелік документів
(привілеїв, грамот, наказів, універсалів)**

№ докум.	№ привілею, грамоти, наказу, універсалу	Дата	Назва	№ стор.
1	1	1623 р., березня 27. Варшава.	Привілей польського короля Сигизмунда III на магдебурзьке право Чернігову.	31
2	1a		Переклад того ж документу староукраїнською мовою.	36
3	2	1623 р., квітня 4. Варшава.	Лист польського короля Сигизмунда III про надання магдебурзького права Чернігову.	42
4	2a		Переклад того ж документу староукраїнською мовою.	43
5	3	1624 р., березня 6. Варшава.	Універсал королевича Владислава про заборону чинити торги де інде окрім Чернігова.	44
6	3a		Переклад того ж документу староукраїнською мовою.	45
7	4	1625 р., березня 25. Варшава.	Грамота польського короля Сигизмунда III на встановлення меж земельних володінь Чернігівського магістрату.	46
8	4a		Переклад того ж документу українською мовою.	49
9	5	1634 р., серпня 4. Варшава.	Конфірмаційна грамота польського короля Владислава IV на магдебурзьке право Чернігову.	52
10	5a		Переклад того ж документу українською мовою.	55

11	6	1650 р., липня 1. Варшава.	Конфірмаційний привілей польського короля Яна Казимира на магдебурзьке право Чернігову.	59
12	6а		Переклад того ж документу українською мовою.	64
13	7	1650 р., липня 1. Варшава.	Привілей польського короля Яна Казимира Чернігову про підтвердження земельних володінь та встановлення термінів трьох ярмарків.	69
14	7а		Переклад того ж документу українською мовою.	73
15	8	1650 р., липня 1. Варшава.	Привілей польського короля Яна Казимира Чернігову на звільнення міста від податків на 4 роки.	77
16	8а		Переклад того ж документу староукраїнською мовою.	78
17	9	1655 р., червня 27. Шклов.	Грамота царя Олексія Михайловича на підтвердження магдебурзького права Чернігову.	80
18	10	1660 р., січень. Москва.	Грамота царя Олексія Михайловича на підтвердження магдебурзького права Чернігову.	81
19	11	1661 р., січня 6. Москва.	Грамота царя Олексія Михайловича з подякою за те, що мешканці Чернігова не перейшли на бік гетьмана Ю. Хмельницького.	85
20	12	1666 р., листопада 3. Москва.	Грамота царя Олексія Михайловича про підтвердження прав Чернігівського магістрату та збирання податків до царської казни.	86
21	13	1666 р., листопада 30. Москва.	Грамота царя Олексія Михайловича воеводі А. Толстому за скаргою Чернігівського магістрату щодо звільнення гостиних дворів від полонених та постачання підвод для переїжджих.	88

22	14	1690 р., березня 26. Москва.	Конфірмаційна грамота Чернігову на магдебурзьке право царів Івана та Петра Олексійовичів.	89
23	15	1693 р., червня 5. Київ.	Наказ київського воєводи П. В. Шереметева про заборону вимагати з підданих Чернігівського магістрату підводи.	98
24	16	1708 р., грудня 10. Лебедин.	Грамота царя Петра Олексійовича щодо постачання підвод мешканцями Чернігова.	99
25	17	1709 р., серпня 1. Київ.	Наказ царя Петра Олексійовича щодо постачання підвод мешканцями українських міст.	100
26	18	1710 р., березня 11. Москва.	Грамота царя Петра Олексійовича щодо постачання підвод мешканцями українських міст.	101
27	19	1718 р., червня 27. Ніжин.	Наказ генерал-лейтенанта фон Вейсбаха про заборону вимагати від підданих Чернігівського магістрату підводи.	103
28	20	1649 р., листопада 8. Київ.	Універсал Богдана Хмельницького про затвердження І. Скиндера чернігівським війтом.	104
29	21	1650 р., березня 20. Чернігів.	Універсал чернігівського полковника Мартина Небаби Чернігівському магістрату на володіння млинами.	105
30	22	1657 р., листопада 16. Чигирин.	Універсал Івана Виговського чернігівському полковнику разом із старшиною про заборону втручатися у справи магістратського суду.	106
31	23	1660 р., серпня 7. Чигирин.	Універсал Юрія Хмельницького про заборону чинити кривду чернігівським міщанам.	107
32	24	1662 р., червня 6. Переяслав.	Універсал Якіма Сомка про заборону нелегально шинкувати козакам і міщанам на міському ринку в Чернігові.	108

33	25	1663 р., липня 7. Табір під Переясла- вом.	Універсал Івана Брюховецького про підтвердження давніх прав і володінь Чернігова.	109
34	26	1663 р., липня 7. Табір під Переясла- вом.	Універсал Івана Брюховецького про підтвердження прав чернігівських міщан, встановлених привілеями польських королів та українських гетьманів, а також затвердження за магістратом озера Пчельск.	110
35	27	1663 р., серпня 5. Табір під Переясла- вом.	Універсал Івана Брюховецького про надання Чернігівському магістрату Погорілого млина на р. Білоус.	111
36	28	1664 р., травня 12. Чигирин.	Універсал Івана Брюховецького про збереження за громадами селищ Онисівка, Напорівка, Халявин, Велика Весь і Красне давнього обов'язку виконувати повинності в Чернігові та сплачувати збори до міської скарбниці, незважаючи на наявність інших власників та державців.	112
37	29	1668 р., жовтня 14. Мена.	Універсал Дем'яна Ігнатовича про затвердження за чернігівським війтом Григорієм Яхимовичем половини Неданчицької рудні.	114
38	30	1669 р., січня 4. Сосниця.	Наказ Дем'яна Ігнатовича чернігівському наказному полковникові про захист прав Чернігівського магістрату на послушенство любецьких міщан.	115
39	31	1669 р., січня 4. Сосниця.	Універсал Дем'яна Ігнатовича про звільнення Чернігова від надання підвод і кормів.	116

40	32	1672 р., липня 13. Батурин.	Універсал Івана Самойловича про підтвердження прав Чернігова та урядовців магістрату на села Петрушин, Свинь, Киселівка, Березанка та Хмельниця, перевіз через р. Десну, озера, млини та інші міські володіння.	117
41	33	1687 р., вересня 17. Батурин.	Універсал Івана Мазепи про підтвердження прав Чернігова та урядовців магістрату на села Петрушин, Свинь, Киселівка, Березанка та Хмельниця, перевіз через р. Десну, озера, млини та інші міські володіння.	119
42	34	1693 р., травня 14. Батурин.	Універсал Івана Мазепи з приводу розподілу прибутків з Яхимовського млина.	120
43	35	1698 р., жовтня 12. Батурин.	Універсал Івана Мазепи щодо повернення цехових ремісників під юрисдикцію Чернігівського магістрату.	122
44	36	1706 р., листопада 14. Батурин.	Універсал Івана Мазепи про надання фінансової допомоги Чернігівському магістрату.	123
45	37	1709 р., січня 28. Ніжин.	Універсал Івана Скоропадського про підтвердження прав Чернігівського магістрату на села Петрушин, Свинь, Березанку, Кисельовку, а також перевоз через р. Десну, млини, озера, сіножаті й надання на міські потреби с. Суличівки.	124
46	38	1709 р., січня 29. Ніжин.	Універсал Івана Скоропадського про звільнення магістратської старшини від показанщини.	126
47	39	1709 р., лютого 7. Ніжин.	Універсал Івана Скоропадського про заборону козацькій старшині порушувати права та привілеї Чернігівського магістрату.	127

48	40	1710 р., січня 13. Глухів.	Універсал Івана Скоропадського про заборону козацькій старшині втручатися у справи Чернігівського магістрату щодо збирання податків.	130
49	41	1710 р., січня 14. Глухів.	Універсал Івана Скоропадського про дозвіл міщанам Чернігова шинкувати горілкою та збирання покуховного податку.	131
50	42	1710 р., квітня 15. Чернігів.	Універсал чернігівського полковника Павла Полуботка про встановлення покуховного податку на шинкарів у Чернігівському полку, призначеного на утримання магістратом переїжджих через територію полку.	132
51	43	1719 р., березня 14. Глухів.	Універсал Івана Скоропадського про надання підвод мешканцями Чернігівського полку для відбудови Чернігова.	133
52	44	1719 р., березня 15. Глухів.	Універсал Івана Скоропадського про заборону козацькій старшині будувати в Чернігові на магістратській землі крамниці.	134
53	45	1719 р., березня 15. Глухів.	Універсал Івана Скоропадського про збирання покуховного податку та призначення від Чернігівського магістрату шафора.	135
54	46	1719 р., травня 5. Глухів.	Універсал Івана Скоропадського про заборону козацькій старшині, а також духовним особам брати під свою протекцію магістратських підданих.	136
55	47	1719 р., травня 5. Глухів.	Універсал Івана Скоропадського щодо постачання підвод мешканцями Чернігова і Чернігівського полку.	137

56	48	1719 р., березня 29. Глухів.	Універсал Івана Скоропадського про заборону купувати в Чернігові магістратську землю представниками козацької старшини.	139
57	49	1721 р., березня 29. Глухів.	Універсал Івана Скоропадського щодо надання підвод Чернігівському магістрату для перевезення деревини для будівництва ратуші.	140
58	50	1721 р., березня 29. Глухів.	Універсал Івана Скоропадського щодо збирання покуховного податку з мешканців магістратського села Петрушина.	141
59	51	1721 р., березня 29. Глухів.	Універсал Івана Скоропадського про заборону брати під протекцію підданих Чернігівського магістрату.	142
60	52	1731 р., листопада 6. Глухів.	Наказ Данила Апостола щодо призначення збирачів податків.	143
61	53	1732 р., червня 22. Глухів.	Універсал Данила Апостола про підтвердження прав Чернігівського магістрату на села та угіддя.	144
62	54	1732 р., серпня 23. Глухів.	Універсал Данила Апостола про заборону магістратській старшині стягувати податки з музикантського цеху.	147
63	55	1734 р., грудня 11. Глухів.	Конфірмаційний універсал Генеральної військової канцелярії.	148
64	56	1746 р., березня 19. Глухів.	Конфірмаційний універсал Генеральної військової канцелярії.	152

Привілеї польських королів

№1

1623 р., березня 27. Варшава. – Привілей польського короля Сигизмунда III на магдебурзьке право Чернігову

Випись с книгъ кгородскихъ воеводства Киевского

Року тисеча шесть сотъ пятьдесятого мца мая двадцать сегого дня

На вряде кгородскомъ в замку его Кр. Мл. киевском предомною

Остафиемъ Виговскимъ, наместникомъ замку киевского, становши очевисто славетніе панове Прокопъ Морузкевичъ бурмистръ и

Иванъ Седелниченко райца, месчане места // [2 зв.] его Кр. Млсти Чернѣгова именованъ своимъ и всего майстрату того жъ места его Кр. Млсти Чернигова для вписаня до книгъ нынешнихъ кгородскихъ

киевскихъ пераглятамъ подали привилей одъ его Кр. Млсти зошлого светое памяти Сейкгмунда третего с печатю коронною завесистою й с подписомъ руки его Кр. Млсти на право майдебурское томужь месту Чернигову данній и служачий з сусцентою суду земского новокгородского. О томъ тотъ привилей его Кр. Млсти ширей в себе обмовляеть

просечи, аби принят и въ книги кгородские киевские уписанъ былъ. Которого я урадь до книгъ пріймующи читалем. Й такъ се й себе маеть.

Zygmunt Trzeci, z łaski Bożey król polski, wielkie xiążę litewskie, ruskie, pruskie, mazowieckie, zmukskie, inflanskie a szwedzki, gotzki, wandalski dziedziczny król.

Oznaymuiemy tem listem naszym na wieczne potomne czasy, iż za osobliwą łaską y opatrnością Bożą pod szczęśliwym panowaniem naszym wprzód za odwagą nas samych pod Smolensk, a potem za expedycją najasnieyszego krolewica Je.Mci Władysława, syna naszego, pod stolice moskiewską, iako insze zamki miasta y włosci Państwa naszego, które był za przodków naszych dziedziczny nieprzyiaciel moskwicin, pacta złamawszy, fortelne różnemi czasy oderwał y posiadał, tak y miasto nasze Czernihów szczęśliwie z rąk nieprzyiacielskich iest recuperowane y do panstwa naszego przywrócone. My upatrując, że to miasto pograniczne Czernihów, będąc na mieyscu obronnym, w walkach nie tylko samo impety

nieprzyjacielskie strzymywać, ale y granicóm // [3] panstwa naszego koronnym zasłoną być może, życzymy tego ze wszech miar, aby się iako naybardziej krzepiło y pomnażało y do ozdób przychodziło, a za tem potężniejsze przeciwko nieprzyjacielowi y nagłym niebezpieczeństwom ostawało, a żebyśmy do niego ludzie, zwłaszcza kupce y rzemieśniki wszelakie, przychęcili prawo magdeburskie przykładem innych miast naszych uprzywiliowanych, tym wszystkim, którzy teraz w mieście naszym Czernihowie albo na przedmieściu mieszkają albo potem mieszkać będą, nadaemy, przywłaszczamy y terazniejszym przywileiom naszym na wieczność utwierdzamy y wszystkich mieszczan czernihowskich kupców, rzemieśników wszelakich, szynkarzów, przekupniów y wszelkie mieśkie kondytiey ludzie, tak względem osób samych, iako y względem domów, ogrodów y gruntów, które miastu naszemu Czernihowu przez rewizora naszego, urodzonego Hieronima Ciechanowicza, podsędką smolenskiego y college jego zawiedziona y podane będą, także względem towarów, szynków y rzemiosł wszelakich od wszelkich praw, sądów y iurysdyctij innych iako kolwiek nazwanych wyimuemy, wyłączamy y oddalamy a samemu tylko prawu magdeburskiemu y iurysdyctiey urzędu mieśkiego czernihowskiego poddaiemy y wcielamy tak, yż od tego czasu wszyscy mieszczanie czernihowscy kupcy, rzemieśnicy, szynkarze, przekupniowie y iakiey kolwiek zabawy mieśkiey ludzie nie mają y nie będą powinni żadney inszey iurysdyctiey, okrom woitya y magistrathu mieśkiego czernihowskiego podlegac y odpowiadać. A nadto kupcy przyeżdzy y rzemieśnicy, przekupniowie y inni mieśkiey zabawy ludzie, którzy by z innych miast naszych do miasta naszego Czernihowa przyiachawszy, zbytek albo występek iaki popelnili, albo // [3 v.] w czem kolwiek przeciwko slusznosci y prawu wykroczyli temuż urzędowi mieśkiemu Czernihowskiemu względem towarów y rzemiosł swoich podlegai y o przybyciu swoim do miasta oznaymować y towary swoje w domie mieśkim gosćinnym, który na to zbudowany będzie, składać powinni będą.

A iesliby szlachcic ktory albo człowiek służyły domu, ogroda, albo grunthu mieśkiego Czernihowskiego iako kolwiek nabył, albo się handlem, szynkiem y rzemiosłem iakim kolwiek w mieście naszym Czernihowie bawił, tedy każdy takowy temu z prawu magdeburskiemu y urzędowi mieśkiemu Czernihowskiemu podlegać, odpowiadać y cieżary mieśkie ponosić będzie. A żeby sprawiedliwość święta odwłoki nie miała, tudziesz dla lepszych porządków mieśkich podaiemy y naznaczamy woityem czernihowskim dożywotnym urodzonego Jana Kunowskiego y

potem zawsze my sami y successorowie naszi, królowie Polscy y wielcy xiążęta litewskie, woytów czernihowskich catholicow, świętobliwego nabożeństwa rzymskiego podawać mamy, a insze urzędniki mieyskie burmystrzow, radziec, ławnikow, teraz na początku woyt s pospolstwem, a potem zawsze woyt z urzędem mieyskim y pospolstwem w wigilią nowego lata catholiciego sposzodka siebie ludzi dobrych cnotliwych y prawa magdeburskiego umiętnych catholiciego rzymskiego y ruskiego nabożeństwa wedle zwyczaiu prawa magdeburskiego obierać maią, czego teraz na początku dozor y sporządzenie pomienionemu rewizorowi naszemu zlecamy, a kiedy ci urzędnicy mieyscy obrani będą y przysięge zwyczajną urzędową, iako y woyt wykonaia, tedy zaraz wszystkie sprawy mieyskie wedle biegu prawa magdeburskiego accomoduiąc się zwyczajom innych miast // [4] naszych koronnych, sądzic y odprawować winnych karać y sprawiedliwość skuteczną y nieodwłoczną, tak mieszczanom czernihowskim, iako y obcym ludziom, czynic powinni będą; a woyta y urzędników mieyskich czernihowskich, iesliby kto krzywde sobie od nich pretendował, my sami y successorowie naszi, krolowie Polscy y wielkie xiążęta litewscy, za winiesieniem pozwów mandatow naszych sądzić mamy. A dekreta mieyskie czernihowskie y wszelkie sprawy ięzykiem polskim pisane być maią, a iesliby w sądzi którym woytowskim burmistrzowskim albo ławniczym strona, która kolwiek dekretem rozumiała się być ukrzywdzonemu, tedy każdemu ukrzywdzonemu od iakich kolwiek dekretów do nas y successorów naszych, królów polskich appielatie y takim sposobem iakiego miasto nasze Kijów zażywa, pozwalamy; iednak od takich spraw ktoreby piędziesiąt złotych nie przechodziły od sądu woytowskiego Burmistrzowskiego y ławniczego appielattie iść nie maią; a do pieczętowania spraw mieyskich czernihowskich – urzędu burmistrzowskiego y ławniczego za herb mieyski naznaczamy S. Władysława we zbroi, z chorągwią czerwoną, a żeby to miasto nasze Czernihów tem prędzey rosło y zapomagać się mogło, iako iem targów, handłów wszelkich przistoynych pozwalamy, tak y to waruiemy, iż wolno będzie kozdemu mieszczaninowi czernihowskiemu wiecznemi czasy miody, piwa warzyć, słody robyć, gorzałke kurzyć y wszelkie takowe trunki domowe y przewozne, takze wina, malmazyie, halekanty, garcem sprawiedliwym albo kwartą lwowską // [4 v.] szynkować bez żadney przeszkody wiecznemi czasy, a względem takowey wieczystey w szynkach wolności powinien będzie kazdy mieszczanin czernihowski na każdy rok o S. Marcinie w iesieni zapłacić kapszczyzny po złotych

pułtrzcia od kozdego napitku, osobliwie który sam na przedaż robić albo szynkować będzie, a tey kapszczyźnie wszyscy iakiego kolwiek stanu, którzyby gorzałkie robić albo napytek iaki kolwiek w miescie naszym Czernihowie szynkować chcieli podlegać maią nadto powinni będą wszyscy mieszczanie czernihowskie za takim pozwoleniem szynkow y korczem wszelkie słody y zboża swoje mlći we młynach naszych y płacić za mliwo wedle ustawy rewizorskiej, iesliby też kiedy młyn nasz, miasta nabliższy, z iakich kolwiek przyczyn miał się zepsować albo grobla naprawy potrzebowała tedy, wszyscy mieszczanie czernihowscy czeladz swoje iako na gwałt posyłać maią; aby groblo w iednego tylko młyna naszego miasta nabliższego wedle potrzeby zasypowali y słomy nawożyły, a drzewo, chrost, kamienie włosc do młyna wozić y młyna poprawować będzie, nadto iesliby którzy mieszczanie czernihowscy rol y gruntów potrzebowali, tedy z nich wedle ustawy rewizorskiej płacić będą poborów też któreby RZPlta uchwaliła, podlegać y cła od towarów zwyczajne płacić powinni będą, a żeby urzędnicy mieyscy czernihowscy ochotniej w urzędach swoich pracowali y dobro pospolite mieyskie obmyslali, nadaimey y funduimey wiecznemi czasy na woytowstwo czernihowskie włok dwadzieścia, na burmistrzów włok dwanaście, na pisarzów mieyskich // [5] włok cztery od wszestkiej powinności, okrom uchwał RZPltey wolnych, a włoki powiernione nie przy osobach, ale przy urzędach wiecznemi czasy ostawać maią, osobliwie na folwark ratuszny skrzynki mieyskiej nadaimey y funduemy wiecznemy czasy włok trzydziesci od wszelkiej powinności, okrom uchwał RZPltey wolnych nad to do tey że skrzynki mieyskiej na pospolite mieyskiej ozdoby targowe słuszne y zwyczajne od wszelkich rzeczy przywoznych albo któreby wodą na przeday przyprowadzoną, także od koni, bydła, wozów, czołnów, ryb, sliedzi etc. Pomiercze tez od zboż przedanych y ważcze od wag wszelakich towarnych, ktore porządne y sprawiedliwe być maią do skrzyńki mieyskiej wiecznemy czasy, nadaimey dom też gosciny, ieden w miescie dla kupców z innych miast naszych przyjeżdżaiących, a drugi na przedmieściu dla kupców moskiewskich, także łaznie pospolite, iatky rzeznicze, urzędowi mieyskiemu czernihowskiemu zbudować y cegelni dziesięc na mieyscu sposobnym dla robienia cegły y wapna, postawić y z tego wszystkiego dochód słuszny, także od kupców względem kupiectwa od rzeznikow, piekarzow y wszelkich rzemiesnikow czernihowskich, względem rzemiosła po kilku groszy na rok wedle proportiey pożytku ich do skrzynki mieyskiej brać pozwalamy, także y przewoz na rzece Deśnie

pod miastem Czernihowem do tey że skrzynki mieyskiej ratuszney wiecznemi czasy przyłączamy y od skrzyńki mieyskiej my y successorowie naszymy tych pomienionych dochodów, miastu podanych, odłączając y oddalać nie mamy, to iednak waruiemy, aby te dochody nie na prywatną czyie pożytki // [5 v.], ale naprzód na munitią około miasta y na inne mieyskie pospolite porządki y ozdoby przez szafarze mieyskie za wiadomością urzędu mieyskiego odbierane y wydawane były y żeby liczba z nich co rok – przed woytem y przed pospołstwem o nowem lecie czyniona była. A mianowicie na urząd mieyski czernihowski względem tych dochodow od nas nadanych, wkładamy, aby na ozdobę mieysko ratusz, na mieyscu sposobnym iako nayprędzey zbudowali y zegar sprawili y potem zawsze wedle potrzeby naprawowali y trębacza ustawicznego dla trąbienia na ratuszu o południu y w nocy co godziną chowali y wszelkie inne porządki y potrzeby mieyskie obmyslali, gwoti czemu cechy wszelakie urzędowi mieyskiemu czernihowskiemu stanowic y zakładać y na potwierdzenie do nas odsyłać pozwalamy, a iż to miasto, na Ukrainie będące, obrony y warynku ustawicznego potrzebuie, to na nich wiecznemi czasy układamy, aby wałów, przekopu y ostrogu zawsze poprawowali y warowali, czego urząd zamkowy pospołu z urzędem mieyskim doglądać będą, a nad te powinności y podatki wyzey opisane, żadnych inszych mieszczanie czernihowscy pełnić, podwod starostom albo przełożonym czernihowskim dawać, strażey żadney, okrom tylko samey qwoti sobie około miasta odprawować, listow nosić, w łowy chodzić y robotom żadnym podlegać nie będą powinni wiecznemi czasy, posłuszenstwo iednak względem obrony tylko przełożnym zamkowym oddawać, rynsztunki do obrony mieć gotowe y na każde cwierć roku przed urzędem mieyskim y zamkowym popisować się powinni // [6] będą, podwody też pod posłańce nasze za własnymi tylko listy naszymi wedle zwyczaju innych miast naszych koronnych po wyściu iednak wolności od commisarzów naszych pozwoloney dawać mają a żeby, miasto tem snadnieysze wyżywienie miało, wolno będzie kozdemu mieszczaninowi czernihowskiemu na rzece Desnie po dwie mieli wniz y wzgure od miasta Czernihowa ryby łowić. Iesliby też kupiec z inszego miasta towar iaki do Czernihowa przywozł, ma go ogółem, ani łokciem ani kwartą przedawać. Co wszystko na wieczność utwierdzając, podpisaliśmy ten list nasz ręką naszą y pieczęć naszą coronną przycisnąć rozkazalismy. Pisan w Warszawie dnia XXVII mca marca, roku Pańskiego MDCXXIII panowania krolestw naszych polskiego XXXVI, a szwedzkiego XXIX roku.

У того привилею его Кр. Млсти печать коронная завесистая, а подпись руки его Кр. Мл. в тіе слова: Sigismundus Rex Albertus Radzilowski, а на тиле того привилею сусцепта суду земского новогродского тыми слови: Anni tysiąc szesćseth trzydziestego, dnia dwunastego Januarij na rokach trzechrólskich sądow nie odprawowanych przed nami ten przywiley od magestrathu Czernihowskiego ad acta iest podany Stephan Ognieski sędzia ziemski, Adam Zbysmowski, podsędek nowogrodzki у czerniczowski Jan Gulczewski, ziemski pisarz.

Которій же то привилей его Кр. Мл. за поданнемъ и прозбою вишь реченних особъ, а за принятемъ моимъ урадовимъ увесь слово в слово до книгъ нинешнихъ и гродскихъ киевскихъ есть уписанъ с которихъ и тотъ випись под печатю кгородскою киевскою есть.

Виданъ, писанъ в Києве.

В подленной подписъ корикговаль Искоростинский.

У подленной випись печать приложена воеводства Кіевского на воску.

НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 2–6 зв.

Інші копії: НБУВ. IP. Ф. I, спр. 54484-54662, арк. 73–74 зв.

НБУВ. IP. Ф. II, спр. 22092-22111 (22101), 6 арк.

НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2334-2369, арк. 68–72, 76–80, 86–89 зв., 92–95 зв.

Опубл.: Ситий І., Алфьоров О. Ярема Полуботок... С. 112–119.

№ 2 (1а)

Переклад

Випись съ книгъ городскихъ воеводства Киевского

Году тысяча шесть сотъ пятьдесятого, мая мця двацять седмого дня

На уряде городскомъ в замку его Кр. в. Киевскомъ предомною Остафьем Виговскимъ намѣстникомъ замку Киевского ставши очевидно господа Прокопъ Морузкевич бурмистръ и Иванъ Сѣделниченко райця, мещане городи его К. в Чернигова именемъ своимъ и всего магистрата того жъ города его К. в. Чернигова для вписания въ книги нинѣшние городские киевские приподнесеній подали привилегие его К. в. блажения памяти Сигизмунда третьяго с печатю коронное привѣщеннойе съ подпиниемъ руки его К. в. направо майдебургское оному городу Чернигову данную и принадлежащук уравнением суда

земскогонувогородского, о чемъ та привилегія его К. в. пространнѣ в себѣ показиваетъ. И просили даби оная привилегія принята, и в книги городские киевские вписана била. Которую я урядъ до книгъ принимая читаль и оная въ такой силѣ содержится:

Сигизмундъ Третій, Божию милостию король полскій, великій князь литовскій, рускій, прускій, мазовецкій, жмудскій, *інфляндскій*, такожъ *шведскій*, готскій, вандалскій, наслѣдній король.

Объявляемъ сею привилегією // [1 зв.] нашою во вѣчние потомственные времена, что по особливоу милости и промислу Божию, во время благополучной держави нашей при отважномъ вдаль виступленіи насъ самихъ под Смоленскомъ, а потомъ при отправке его височества пресвѣтлѣйшаго королевича Владислава, сина нашего под столицу московскую, какъ другіе замки, города и волости, области нашей, которіе за предковъ нашихъ давній неприятель московитянинъ мирніе договори нарушивши въ разніе времена удачно отнял било и завладелъ. Так и городъ нашъ Черниговъ щастливо отъ рукъ непрителскихъ есть, возвращень и къ державѣ нашей привернень. Ми усмотря, что сей городъ пограничній Черниговъ находясь на мѣстѣ вигодномъ, къ обороне положениемъ и стенами не толко самъ нападения неприятелские отражать, но и границямъ короннимъ защито битъ можетъ. Желаемъ того всемѣрно, даби какъ наиболее оной укрѣплялся, расширился и украшался, и за тѣм би силнѣйшій противъ неприятеля и нахалнихъ нападений оставался. А даби въ немъ люди, а особливо купечественные и мастеровіе, і всякіе собирались, право майдебурское по примеру другихъ городовъ нашихъ упривилегиованныхъ, всѣмъ темъ, которіе нинѣ въ городѣ нашемъ Черниговѣ или въ предмѣстїи города живутъ и впредь жить будутъ, надаемъ, присвоаемъ и сие привилегією нашою вѣчно утверждаемъ, и всѣхъ мѣщанъ черниговскихъ, // [2] купцовъ, ремесниковъ всякихъ, шинкаровъ, перекупщиковъ и всякихъ городского звания людей, какъ взглядомъ ихъ самихъ, так и в расужденіи домовъ, огородовъ и грунтовъ, которіе городу нашему Чернигову чрезъ ревизора нашего Г. Иеронима Цѣхановича, подсудка смоленского и товарища его *отвѣдени* и определены будутъ. Такожъ взглядомъ товаровъ, шинковъ и мастерства всякого *от* всякихъ правъ судовъ и росправъ другихъ, какимъ ни есть именованыхъ изимаемъ, увольняемъ и отдаляемъ. А одному толко праву майдебурскому и суду уряда городского черниговского поддаемъ и присоединяемъ. Такъ что, *от* сего

времени всѣ мѣщане черниговские, купци, мастеровие, шинкари, перекупщики и другого какого нибудь промыслу городского люди неимѣють и не должны будутъ ни какому другому суду, кроме войта и магистрата городского черниговского подьсудствени и подвержени быть, а при томѣ купци, приѣзжающие мастеровие, перекупщики и другие городские люди и промышленники, которые изъ другихъ городовъ нашихъ в городъ нашъ Черниговъ приѣхавъ, шалость или преступление какое оказали би, или би въ чемъ нибудь противъ справедливости и права поступили, то сему уряду городскому черниговскому взгядомъ товаровъ и ремесла своего подвержени битъ, о прибытии своемъ в городъ оповестить, и товаръ свой в городскомъ гостинномъ дому, которій на то здѣланъ битъ имѣеть, складать должны будутъ. А буди шляхтичъ которій или служивой человѣкъ, домъ, огородъ или грунтъ въ городѣ Черниговѣ как ни есть наживеть, или промысль, шинкъ и ремесло какое нибудь въ семъ же городѣ нашемъ // [2 зв.] Черниговѣ содержать будетъ, то всякой такой тому жъ праву майдебурскому и уряду городскому черниговскому подвержень, подсутственъ битъ, и должности городские несть имѣть. А даби справедливость святая не имѣла остановки, то туда жъ для лучшихъ порядковъ городскихъ опредѣляемъ и назначаемъ войтомъ черниговскимъ по смерти Г. Яна Куновского, и послѣ всегда ми сами и наследники наши короли полские и великие князья литовские въ войти черниговские католиковъ римского исповѣданія опредѣлять имѣем. А другихъ урядниковъ городскихъ, бурмистровъ, райцовъ, лавниковъ нинѣ сначала войтъ съ обществомъ, а потомъ всегда войтъ съ урядомъ городскимъ и посполитствомъ в началѣ нового году католицкого с промежду себя, людей добрихъ, честнихъ и в правѣ майдебурскомъ искуснихъ католицкой, римской и русской вѣри по обикновению майдебурского права выбирать имѣють. Чего нинѣ сначала присмотръ и распоряжение помянутому ревизору нашему поручаемъ, когда жъ тѣ урядники городские избрани будутъ и присягу обикновенную урядовую какъ и войтъ учинять, то тот часъ всѣ дела городские по силѣ майдебурского права приспособляясь обикновениямъ другихъ нашихъ городовъ короннихъ, судить и отпавлять, виноватихъ наказивать и справедливость совершенную и продолжительную, какъ мѣщанамъ черниговскимъ, такъ и общимъ людямъ дѣлать должны будутъ. А войта и урядниковъ городскихъ черниговскихъ // [3] буди би кто жаловался на нихъ о обидѣ, ми сами и

наследники наши короли полские и великие князья литовские за объявлениемъ pozwу повелѣній нашихъ судить и имѣемъ. Приговори жъ городские черниговские и всякие дѣла на полскомъ языкѣ писаны бити должны. А буди би въ судѣ которомъ войтовскомъ, бурмистровомъ или лавничемъ, сторона, которая ни есть приговоромъ разумѣлась бити несправедливо обижена, то в ту пору всякому обиженному какими нибудь приговорами до насъ и наслѣдниковъ нашихъ королей полскихъ апелювать, и такимъ образомъ, какъ в городѣ нашемъ Киевѣ биваетъ позволяемъ. Однако *от* такихъ дѣлъ, которые пятьдесятъ золотыхъ полскихъ непревазишали бѣ *от* суда войтовского бурмистрового и лавничего, апелляціи итти не должны. Для печати жъ дѣлъ городскихъ черниговскихъ уряду бурмистерского и лавничего въ гербъ городскій назначаемъ С. Владислава въ збруи съ красною короговою. А даби оной городъ нашъ Черниговъ тѣмъ скорѣе разширился и обживался то какъ торги и купечества всякие пристойные имъ позволяемъ, такъ и сие утверждаемъ, что волно будетъ каждому мѣщанину черниговскому во вѣчные времена меду, пива варить, солодъ дѣлать, вино курить и всякие такие напитки домашние и привозные, так же вина марвизские, галекантих и протчие гарцемъ справедливымъ или квартою лвовскою шинковать безъ всякаго помѣшателства // [3 зв.] вѣчно и взглядомъ такой вѣчной въ шинкахъ волности долженъ будетъ всякой мѣщанинъ черниговскій на каждой годъ о С. Мартинѣ въ осень заплатить оброку по полтретя золотого отъ всякаго напитку наипаче, которой самъ на продажу дѣлать или шинковать будетъ, которому оброку всѣ какой ни есть статьи, которые вино курить или напиток какой нибудь въ городѣ нашемъ Черниговѣ шинковать хотели би, подвержени бити имѣеть, к тому жъ должны будутъ всѣ мѣщане черниговские по такому позволенію всякой хлѣбъ свой и солодъ молотъ въ мельницахъ нашихъ и платить за мливо по установленію ревизорскому. Естли би так же, когда мельница наша поблизости города состоящая по какимъ нибудь причинамъ имѣла спортилася или би гребля починки требовала, тогда всѣ мѣщане черниговскій челядъ свою яко на гвалтъ посылать имѣет, чтобъ греблю при одной толко мельницѣ нашей поблизости города находящейся сколько надобно засипали и солону возили би, а дерево, хворость и камѣнье волость до мельницы возить, и оную починивать будетъ, сверхъ того буди би которые мѣщане черниговские полей и грунтовъ потребовали, тогда съ оныхъ по установленію ревизорскому платить будутъ

поборомъ, такожъ что бы [Річ Посполита. – Авт.] приговорила и пошлини отъ товаровъ обикновенния платити имѣть. А даби урядники городские черниговские охотнѣ въ урядахъ своихъ трудились, и обь общей всего города пользѣ старались, надаемъ и опредѣляем во вѣчние времена // [4] на войтовство черниговское волокъ двадцять, на бурмистровъ волокъ двенадцать, на писаровъ городовихъ волокъ чети-ре отъ всякой повинности, кроме узаконяемыхъ [Річчю Посполитою. – Авт.] волны; помянутіе жъ волоки не при особахъ, но при урядахъ вѣчно оставатся имѣють. Особливо на ратушу въ скарбець город-ский надаемъ и опредѣляемъ во вѣчние времена волокъ тридцять отъ всякой повинности такъ же узаконяемыхъ [Річчю Посполитою. – Авт.] свободныхъ. Сверхъ того к оному жъ скарбцу городскому на общена-родные городские нужды торговли, правилные и обикновенные отъ всякихъ вещей привозныхъ, или которія водою на продажу привезени били би такожъ отъ лошадей, скота, возовъ, лотокъ, рыбъ и отъ хлеба продажного и отъ всякихъ товаровъ, которіе порядочно и справедли-во бити имѣють до скарбца городского вѣчными временами надаемъ. Дворъ такъ же гостинній одинъ в городѣ для купцовъ съ инихъ городовъ нашихъ приѣзжающихъ, а другий въ предмѣстїи города для купцовъ московскихъ, бани тожъ общіе уряду городовому черниговскому устроить и кирпичныхъ заводовъ десять на мѣстѣ способномъ для дѣлания кирпичей и извести поставити и со всего того доходъ насто-ящій, такожъ отъ купцовъ взглядомъ купечества, отъ мясниковъ, хлѣбниковъ и всякихъ мастеровихъ людей черниговскихъ, смотря по промыслу, по нѣсколко грошей въ годъ по пропорціи пожитку ихъ в годовой скарбець отбирати позволяемъ, и перевозъ такъ же чрезъ реку Десну под городомъ Черниговомъ // [4 зв.] к тому же скарбцу горо-довому ратушному во вѣчние времена присовокупляемъ и отъ скарб-ца городского ми и наследники наши помянутихъ онихъ доходовъ го-роду наданныхъ отнимати и отдавати не имѣемъ. Сие однако жъ при томъ утверждаемъ, даби тѣ доходи не на приватные чьи употребле-ния, но во первыхъ на споряжение около города и на иніе городские посполитіе порядки и необходимости шафаромъ городовимъ завѣдомомъ уряду городского взимаеми и выдаваеми били. И даби счетъ онихъ ежегодно при войту и обществу в новій годъ производил-ся. И имянно на урядъ городскій черниговскій взглядомъ тѣхъ доходовъ отъ насъ наданныхъ налагаемъ, чтобъ во украшение городо-вое ратушу на мѣстѣ способномъ, какъ наискорѣе устроили и часи

завели би, и потомъ всегда по надобности починали, и трубача всегдашняго для игранія на ругуши о полудни и ночью повсякъ часъ держали би, и всякие другіе порядки и потребности городовіе имѣли би. Цехи такожъ всякіе уряду городовому черниговскому постановлять и учреждать и для подтвржденія до насъ посылать позволяемъ. А по неже сей город на Украинѣ состоящій оборони и подкрѣпленія всегдашняго требуетъ, для того сие на нихъ вѣчно налагаемъ дабы стѣны, перекопи и [...] ⁵¹ всегда починавали и укрѣпляли, чего урядъ замковій вмѣстѣ съ урядомъ городскимъ досматривать будутъ. А свехъ сихъ должностей и податей вищеписанныхъ ни какихъ другихъ мѣщане черниговскіе не будутъ несть. Подвод старостамъ // [5] или начальникамъ черниговскимъ давать, караулу ни какого, кромѣ толко около города для себя имѣть, писемъ возить и ни какимъ другимъ работамъ подвержени бити не должны будутъ во вѣчные времена. Послушание однако въ рассужденіи замку толко началствующимъ въ немъ оказывать, воинскія приписы, принадлежности къ оборе имѣть въ готовности и во всякую четверть года пред урядомъ городовимъ и замковимъ для смотру и переписи явятся должны будутъ. Подводи так же под силу нашу за собственними толко указами нашими по обычаю другихъ городовъ нашихъ коронныхъ, по прошествіи однако жъ волности *от* комисаровъ нашихъ позволенной давать имѣть. А даби город тѣмъ удобнѣйшее поживленіе имѣлъ, волно будетъ всякому мѣщанину черниговскому на рѣкѣ Деснѣ по двѣ миле в низу и въ верхъ *от* города Чернигова рибу ловить, естли би так же купецъ съ иного города товаръ какой въ Черниговъ привезъ, то долженъ оній оптомъ, а не на локоть, ниже квартою продавать, что все во вѣчность утверждая подписали ми сию привилегию нашу собственноручно, и печать нашу коронную приложить повелѣли.

Писана в Варшавѣ 27 дня марта мця 1623 году. Государствования королевствъ нашихъ полского 36 [го], а шведского 29 году. У оной привилегіи его к[оролевского] в[еличества] приложена печать коронная висячая и подпись собственной руки его к[оролевского] в[еличества] тако: Сигизмундъ король Албертъ Радзидловскій, а на оную привилегию помѣта суда земского новгородского слѣдующими словами представлена: // [5 зв.] году тысяча шесть сотъ тридцятаго, дня двенадцятаго, генваря мѣсяця въ засѣданіяхъ главнихъ судебникѣ дѣлами

⁵¹ Місце незрозуміле.

отправляемых предками сия привилегия от магистрату Черниговского къ деламъ подана. Стефанъ Огнинскій судя земскій. Адамъ Вишнівскій, подсудокъ новгородскій и черниговскій. Янъ Гулчевскій, земскій писарь. И оная привилегия его к[оролевского] в[еличества] за подачею и прозьбою вишипомянутихъ особъ и за принятиемъ моимъ урядовимъ вся от слова до слова въ книги нинѣшние городские Киевские вписана, съ которихъ и сия випись при печати городской Киевской видана. Писана въ Києве.

Подпись въ подлинной виписи
кодистодаль⁵² Искоростинский
М. П.

Переводиль и сводиль Генеральной канцелярии переводчикъ Семен Дівович.

ЦДІАК України. Ф. 1673, оп. 2, спр. 133, арк. 1–5 зв.

Інша копія: НБУВ. ІР. Ф. І, спр. 54484-54662, арк. 84–87 зв. Помилково вказана дата 27 травня 1623 р.

№ 3 (2)

1623 р., квітня 4. Варшава. – Лист польського короля Сигизмунда III про надання магдебурзького права Чернігову

Zygmunt III, z łasky Bożey król polski, wielkie xiążę litewskie, ruskie, pruskie, mazowieckie, żmudzkie, inflantskie y szwedski, gotski, wandalski dziedziczny król.

Wszem wobec y każdemu zosobna, komu by to wiedzieć należało.

Oznaymuiemy, iż dla prentszyey a coraz tym więkzszey ocady miasta // [1 зв.] naszego Czernichova w Xięstwie Siewierskim administracyey niasnieyszego królewicza Władysława syna naszego podległego, także dla sposobnieyszego ludzy y tych którzy iusz osiedli y drugich którzy osiadać będą w dostatki i rząd dobry za zapomagania, pozwoliliśmy pomionemu miastu wolności według prawa Magdeburskiego należące; przeto donosimy to do wiadomości wszystkich, aby sicie wiedząc tym pewni tego byli, że którzy kolwiek by iedno dobrego zachowania ludzie

⁵² Кориговал.

do osadi miasta Czernichowa pod posłuszeństwo y rząd dobry garnąć się chcieli, przy tey wolności y prawie wcale zachowani będą y spokojnie w dobrym rządzie mieszkając, dalszą łaskę naszą uznać mogą.

Daño w Warszawie, dnia IV miesiąca kwietnia, roku MDCXXIII, królestw naszych polskiego XXXVI, szwedzkiego XXIX.

Sigismundus Rex

М.П.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк.1–2 зв.

Опубл.: Рукописи Черниговской городской думы... С. 107–108; Корпус магдебурзьких грамот... С. 54–55.

№ 4 (2а)

Переклад

Сигизмундъ III, Божією милостію царь польскій, великій князь литовскій, рускій, прусскій, мазовецкій, жамоитскій, инфляндскій, шведскій, готскій и вандальскій.

Всѣмъ вообще и каждому порознь кому сіе знать надлежить, объявляемъ, что для скорѣйшого и лучшаго устройства города нашего Чернигова въ княжествѣ Сѣверскомъ управленію найяснѣйшаго царевича Владислава, сына нашего, принадлежащам, также для улучшения состоянія жителей въ ономъ поселившихся и тѣхъ, которые поселяться будутъ, дозволяемъ упомянутому городу всѣ права по законамъ магдебургскимъ положенныя. Почему доводим до свѣденія всѣхъ, дабы знающіе о семъ несомневались, что они если пожелаютъ къ поспѣшествованію устройства города Чернигова поступить подъ власть и управленіе его вполнѣ храненны будутъ, и мирно въ добромъ порядкѣ жительствуя и другія милости наши достигъ могутъ.

Данъ въ Варшаве 4 дня апрѣля, 1623 года. Царствованія же нашего въ Польшѣ 38, а въ Швеции 29 лѣта.

Царь Сигизмунд.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2370-2394, арк. 3.

Опубл.: Рукописи Черниговской городской думы... С. 108; Чернигову 1300 лет... С. 35–36;

№ 5 (3)

**1624 р., березня 6. Варшава. –
Універсал королевича Владислава про заборону
чинити торги деінде окрім Чернігова**

Vladislaus Sigismundus, Dei Gratia Poloniae et Suetia princeps electus, magnus dux Mosckovia, Smolenscensis, Severien., Czernihovieng Ducatum administrator.

Wszem wobec y kożdemu zosobna, komu to wiedzieć należy, a mianowicie vrodzonemu Janowi Kunowskiemu, kapitanowi czernihowskiemu y urzędом wszelakim, woytom y starszym, także obywatelom wszystkim xięstwa Czernihowskiego chęć naszą opowiadając oznaimuiemy.

Isz dochodzi to nas że ludzie obcy y kupcy do xięstwa pomienionego przyездzając pokątnie po wsiach, lasach y miejscach tajemnych z poddanymi tamecznymi targi odprawuią, handle wiodą schacki y rozmowy pokątne miewaią, pominąwszy targi y miejsca dla handlów y kupowania od Jego Kro. Msci, Pana oycy y dobrodzieja naszego postanowione, a mianowicie miasta Czernihowa, co się dzieje z welką szkodą miasta pomienionego; także tameczne miasto dla przekupowania pokątnego, pożywienia y targów mieć nie może y niszczejąc daliy y obrony albo wałów opatrować trudno ma. Przeto zakazujemy takich pokątnych targów na wsiach y lasach, a pomienionemu kapitanowi rozkazujemy, aby pilnie mał na to oko tego zabraniając gdzie się o takim przekupieniu dowiedział, utraceniem towarów co jedno [...] będzie karał, a ten list nasz wszędzie obwołać kazał, czyniąc to dla ziednania sobie chęci naszej.

Dań w Warszawie miesiąca marca [...], roku Pańskiego MDCXXIV.
Władisław Zygmunt.

НБУВ. IP. Ф. I, спр. 59107, арк. 1.

Оубл.: Рукописи Черниговской городской думы... С. 108–109; Корпус магдебурзьких грамот... С. 55.

№ 6 (За)

Переклад

Владиславъ Сигизмундъ, Божією милостію, царь польскій и шведскій, великий князь мазовецкій, сѣверскій и черниговскій, и управитель.

Всѣмъ вообще и каждому порознь, кому то знать надлежитъ, а именно дворянину Ивану Куновскому, капитану черниговскому, всѣмъ членамъ, воинамъ и старшинѣ, и всѣмъ жителямъ княжества Черниговскаго объявляю, волю нашу извѣщаемъ. Дошло до нашего свѣденія, что инародные люде и купцы приѣзжая въ помянутое княжество тайно по деревнямъ, лѣсамъ и сокровеннымъ мѣстамъ съ подданными тамошними заводятъ ярморки, ведутъ торговлю и имѣють тайные сходки и совѣщания минуя торга и мѣста для торговли и покупокъ отъ его королевскаго величества, благовѣрнаго отца нашего постановленные въ городѣ Черниговѣ, какъ отъ того происходятъ большія убитки для упомянутого торга, а равнымъ образомъ жители за таковымъ тайнымъ перепродаваніемъ лишаются всякой выгоды и не могутъ имѣть ярманокъ и совершенно бедныя съ большимъ затрудненіемъ находятся поддерживать на будущее время тамошнюю оборону или городскія укрѣпленія. Для того повелѣваемъ мы упомянутому капитану дабы онъ не ослабное имѣлъ смотрѣніе за таковыми тайными ярмонками по деревнямъ и лѣсамъ, препятствовалъ ихъ производству, и гдѣ узнаеть о таковыхъ торгахъ немедля конфисковаль бы всѣ на оныхъ товары. А этотъ листъ намъ вездѣ бы объявляль яко изображеніе воли нашей.

Данъ в Варшавѣ, мѣсяца марта 6 дня, 1624 года.

Владиславъ Зигмунтъ

НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2370-2394, арк. 4.

Оубл.: Рукописи Черниговской городской думы... С. 109.

№ 7 (4)

1625 р., березня 25. Варшава. –

**Грамота польського короля Сигизмунда III на встановлення
меж земельних володінь Чернігівського магістрату**

Zygmunt III, z łaski Bożey król polski, wielkie xiążę litewskie, ruskie, polskie, mazowieckie, zmundskie, inflanskie a szwedzki, gotski, wandalski dziedziczny król.

Oznaymuemy, iż pokładali przed nami mieszczanie naszymy czernihowsky list rewizora naszego w zamkach od Moskwy recuperowanych, wrodzonego Hieronima Ciechanowicza, podsędka smolenskiego, którym pomieniony rewizor nasz za osobliwym zleceniem naszym grunty, miastu przyległe, częścią na wygony część na role mieyskie wymowiwszy, iednak z tych gruntów na nas y potomki nasze powinności miastom naszym tamecznym zwyczajne, częścią też na ratusz dla pospolitych pożytkow y ozdob mieyskich, tudziesz też y na urząd mieyski czernihowski wedle przywyleiu naszego miastu Czernihowu danego w pewnych granicach do pomienionego miasta naszego przyłączył y granice gruntow miastu Czernihowu zawiedzionych y podanych dostatecznie opisał, w czym aby to miasto było bezpiecznieysze y wszelkie gospodarstwo na tych gruntach ochotniey prowadziło, suplicowali nam o to, abyśmy to ograniczenie gruntow mieyskich czernihowskich przez pomienionego rewizora naszego za roskazaniem // [7] naszym uczynione przywileiem naszym stwierdzili, iakoz y list rewizorski na te ograniczenie dany przed namy pokładali, który tak się w sobie ma.

Hieronim Ciechanowicz podsędek smolenski, w zamkach y włoscicach, od Moskwy recuperowanych, rewizor Jego K.M. oznaymuie. Iż za zleceniem Jego Kro.Mći, Pana mego Mćiwego, wedle przywyleiu Jego Krol.Mći miastu Czernihowu danego zawiodłem y ograniczyłem grunty temu miastu że wszystkich stron przyległe, część na wygony, których miasto ludne, iakie za czasem może być Czernihow przestrzennych potrzebuie, część na role, folwarki y sianożęci tak ratuszowi y urzędowi mieyskiemu czernihowskiemu bez powinności y płacey przywileiem Jego Król.Mći. nadane, iako też ludziom pospolitym, mieszanom czernihowskim, którzy z rol y folwarkow swoich po wyśćiu wolności od ich mći Panow commisarżow naznaczoney, powinni będą płacić

wedle zwyczaju inszych miast Jego Krol.Mći Czernihowu nabliżey przyległych także y ż iezior, w ograniczeniu mieyskim będących, według postanowienia ich Mći., Panów commisarrów płacic maią. Granica tych gruntow mieyskich czernihowskich tak idzie swym okręgem, poczowszy od sioła Szostowicz wedle gury Szostowickiey do Hackowskiego łohu po lasek, łohem w rzeczkę Kozieł, Kozłem nadół w rzeczkę Werepec, Werepecią w gurę po sieliscze, po Hołcze, po Ciągłe lado. Ztamtąd po sieliscze Plochowe po nasepny wał przez Plochow las w Łabędzie błoto. Z tego błota w rzeczkę Rudkę, Rudką po sieliszcze Żukotki, od tego sieliszca po rzeczkę Byczalkę, to rzeczką na doł po Rudkę w rzeczkę Białowieś, Białowiesem w gurę po Mochnatową gać, od tey gaci z Białowiesa w Chmielnicki ruczay. Chmielnickim ruczaiem przez drogę Czernihowską z miasta do Siebierieża idącą, od tey drogi dąbrową prosto w łoh, łohem w Kołodzieski, a z Kołodzieskow // [7 v.] we Rżawiec, Rżawcem w Stryżeń, Stryżniem w gurę w łoh w prawy bok, łohem krynicę z łoża, ztamtąd suchodołem przez dąbrowę ku Łubianemu ostrowu w Swinię, Swinią na niz po iezioro Starodub przez rzekę Desnę po Swinską przewłokę, po Pczelsk iezioro przez Iasiacką dąbrowę pozad długiego sieliszca w łoze Czarną. Ztamtąd w dąbrowę po strugę Murawieyską. Murawieyską na doł po rzeczkę Wzdwiżę, z tey rzeczki w Mamczą rzeczkę przez Desnę rzekę od Mamczy w iezioro Aprmiotek y w rzeczkę Małomiołkę po sieliszcze Szostowickie, z kąd się granica zaczęła. Iednak ktoby się ozwał y pokazał z pierwszym prawem, albo przywileiem J.K.M. na grunt iaki, w tym ograniczeniu mieyskim czernihowskim inkludowany, tedy mu to ograniczenie mieyskie do uważenia y rozgraniczenia comisarskiego szkodzić nie ma, a k temu, iż przed tym poblizu miasta Czernihowa wiele było gruntow ludzi duchownych, o których ograniczeniu nie mogła się pewna wiadomość zasiądz, tedy aby się w tym duchowienstwu precidicum nie stało w tym że opisanym ograniczeniu miastu zawiedzionym wymawiam y wyłączam przy ostrowie Kyiankinie y przy polu Lhowie włok sto ku gruntam Szostowickim do woley Jego K.M., iesli by na to była oddać na ktore kolwiek duchowienstwo, ogrody też na duchowienstwo ktoreby Jego Kro.M. w Czernichowie fundować raczył, maią być przestronne zaraz pod miastem, na mieyscu dobrym, przy iedney stronie wydzielone, a względem tey winy, która może być w ograniczeniu mieyskim szyrzey y przestrzeniey grunty miastu, na którym R.Pltey wiele należy, zawiesć się musiały, a żeby miastu drzewa na budowanie łączniey zasięgać, a zatym pomnażac się mogło, maią mieć wstęp wolny do boru Słabinskiego na

samo tylko budowanie, pospołu z miastem Słabinem, okrom drzewa bortnego y na borci zgodnego, ktore samym słabincom // [8] ma należeć, a iż targy y iarmarki miasta naprawuią y pomnażaią miasto Czernihow do dalszey confirmacyiey J.K.M. ma mieć trzy iarmarki na rok. Pierwszy na dzień Bożego Ciała, drugi – na S. Simeona, a trzeci – na Trzy Króle, na co dla pewności tego wszystkiego, y ograniczenia mieyskiego wyższey opisanego, dałem miastu Czernihowu ten list mój rewisorski s podpisem ręki mey y z moią pieczęcią.

Dan w Czernihowie dnia dwudziestego marca, roku tysiąc szesćset dwudziestego czwartego. Hieronim Ciechanowicz, podsędek smolenski, rewizor J.K.M., ręką swą.

My tedy, życząc tego, aby się miasto nasze Czernihow ze wszech miar pomnażało y krzepiło, a zatym y R.Pltey ozdobę y nieprzyiacielowi postrach czyniło, grunty pomienione temu miastu naszemu przez rewizora od nas wysłanego, zawiedzione y podane, y tym listem rewizorskim opisane do miasta naszego Czernihowa, z powinnością iednak miastom naszym Czernihowu przyległym zwyczajną na wieczność przyłączamy y ograniczenie tych gruntów rewizorskie wyższey opisane stwierdzamy, a żeby to miasto do targów y handlów, któremi miasta stoią y rosta lepsze sposoby miało, iarmarkow trzy na rok w liście rewizorskim pomienione, pierwszy na dzień Bożego Ciała, drugi – na S. Simeona, a trzeci – na Trzy Króle miastu naszemu Czernihowu na wieczność nadaimey y przywłas czamy, y to waruiemy, aby każdy iarmark na święta pomienione trwał namniey dwie niedzieli w mieście naszym Czernihowie, a ludzie wszelkiego stanu którzy na iarmarki pomienione przyjeżdżać będą wedle zwyczaiu innych miast naszych we wszelkiej ochronie maią być zachowanie, co wszystko na wieczność utwierdzaiąc y miastu naszemu Czernihowu, waruiąc daliśmy ten przywiley nasz ręką naszą podpisany do którego y pieczęć naszą coronną zawiesić rozkazalismy.

Pisan w Warszawie dnia miesiąca XXV marca, roku Pańskiego MDCXXV, panowania // [8 v.] naszego polskiego XXXVIII, a szwedzkiego XXXII.

У сего привилея подпись таковъ
Sigismundus Rex

Andz. Szolderski.

И завесистая в ящичку на красномъ воске печать.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 6 зв.–8 зв.

Інші копії: НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 3–11 зв.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2334-2369, арк. 73–75, 82–84 зв., 90–91 зв., 96–98.

НБУВ. ІР. Ф. I, спр. 58265, 2 арк.

НБУВ. ІР. Ф. II, спр. 22103, 4 арк.

№ 8 (4а)

Переклад

Сигизмунд Третій, Божою милістю король польський, великий князь литовський, руський, пруський, мазовецький, жмудський, інфляндський, дідичний король шведський, готський, вандалський.

Повідомляємо, що покладали перед нами наші чернігівські міщани лист нашого ревізора в замках, визволених від Московії, уродженого Ієроніма Цехановича, смоленського підсудка, котрим наш згаданий ревізор за нашим особливим дорученням ґрунти, що прилягають до міста, частково на вигони, частково на міські поля, однак з умовою, що з цих ґрунтів на нас і наших нащадків звичайні повинності нашим тамтешнім містам, частину на ратушу для звичайних потреб і покращання міста, також і на уряд міста Чернігова згідно з нашим привілеєм, даним місту Чернігову, в певних кордонах до згаданого нашого міста прилучив і кордони ґрунтів, які були приділені і дані місту Чернігову, достатньо описав, щоб це місто було безпечніше і охочіше провадило всіляке господарство на цих ґрунтах; писали вони нам про те, що ми це обмеження міських чернігівських ґрунтів, учинене за нашим наказом згаданим нашим ревізором, затвердили нашим привілеєм, вони покладали і ревізорський лист, даний на це обмеження, а цей лист є такого змісту.

Ієронім Цеханович, смоленський підсудок, ревізор його королівської милості у замках і селах, визволених від Московії, повідомляю, що за дорученням його королівської Милості, мого милостивого пана, згідно з привілеєм його королівської милості, даним місту Чернігову, я обмежив ґрунти, що прилягають з усіх боків до міста, частково на вигони, котрих людне місто, яким з часом може бути Чернігів, буде потребувати, частково на поля, фільварки та сіножаті, як ратуші й міському чернігівському уряду без повинності та плати привілеєм

й. кор. мості надані, так теж і посполитим людям, чернігівським міщанам, котрі з полів, своїх фільварків, по уведенню вольності призначеної від їх мостей панів комісарів, повинні будуть платити згідно із звичаєм інших міст його кор. Мості, найближче прилеглих до Чернігова, також і з озер, які будуть у міському обмеженні згідно з постановою їх мостей панів комісарів. Межа цих чернігівських міських ґрунтів так йде: почавши від села Шостовиці біля Шостовицької гори до Гацьковського логу по лісок, логом в річку Козел, Козлом униз у річку Верепець, Верепцем угору по селище по Гольче, а звідти по селище Пльохове по насипний вал через Пльохів ліс у Лебедине болото, а з цього болота у річку Рудку, Рудкою по селище Жукотки, від цього селища по річку Бичалку, а цією річкою вниз до Рудки в річку Білоус. Річкою Білоус, угору Білоусом по Мохнатову греблю, від цієї греблі з Білоуса у Хмельницький ручай, а Хмельницьким ручаєм через Чернігівський шлях з міста до Сібережа йдучи, а від цього шляху дібровою просто у лог, логом у Колодзешки, а з Колодзешків у Ржавець. Ржавцем у Стрижень, Стрижем угору в лог у правий бік, логом, криницею з лозою, звідти суходолом через діброву до Лубяного острова у Свині, Свиною на низ по озеро Стародуб через ріку Десну по Свинську переволоку, по озеро Пчельськ, через Ясяцьку діброву позад Довгого селища в Чорну лозу, звідти в діброву по стругу Муравейську, Муравейською на низ по річку Вздвиг, з цієї річки в річку Мамчу, через Десну ріку, від Мамчи в озеро Апрометек, в річку Маломолку по селище Шостовицьке, звідки й почалася межа. Однак якби хтось обізвався і показався з першим правом або привілеєм й.к.м. на який-небудь ґрунт у цьому чернігівському міському обмеженні інклюдованому, тоді йому це міське обмежування до уважання і розмежування комісарського не може шкодити, а до того ж, раніше поблизу міста Чернігова було багато ґрунтів духовних людей, про межу яких не можна було дістати певної відомості, тоді, щоб цьому духовенству не стало шкоди, у цьому ж описаному обмеженні місту, то обумовлюю і вилучаю при острові Кіянкіні і при полю Льгові сто волок до ґрунтів Шостовицького до волі й. к. мості, якби на це було відділяти, на будь-яке духовенство, сади також на духовенство, котрі б його к. мость у Чернігові зволів заснувати, мають бути поставлені тут же під містом, на доброму місці при одному боці виділеному, а враховуючи цю вину, котра може бути у міському обмеженні, ширше і просторіше ґрунти місту, на котрому Речі Посполитій багато залежить

[...], а щоб місту дерево на збудування було легше привезти, а потім могло примножитися, (міщани) мають вільний вступ до Слабинського бору на саме тільки будування, разом з містом Слабином, крім бортного дерева і на борті придатного, котрі самим тільки слабинцям мають належати. А оскільки торги і ярмарки міста налагоджують і приумножують, то місто Чернігів до подальшого затвердження його к. м. має мати три ярмарки щорічно. Перший – на день Божого Тіла, другий – на день св. Симона, а третій – на (свято) Трьох Королів, на що для ліпшої певності цього усього і міського обмеження, яке вище описано, я дав місту Чернігову цей мій ревізорський лист з підписом моєї руки і з моєю печаткою.

Дано в Чернігові дня двадцятого березня, року тисяча шістсот двадцять четвертого. Ієронім Цеханович, смоленський підсудок, ревізор його королівської милості, рукою власною.

Ми тоді, зичачи того, щоб наше місто Чернігів всіляко примножувалося і зміцнювалося, а потім і прикрашалося, щоб воно чинило пострах ворогам, згадані ґрунти цьому нашому місту через ревізора, від нас посланого, розділені, подані й цим ревізорським листом описані, прилучаємо на вічність до нашого міста Чернігова і стверджуємо вищеописане ревізорське обмеження цих ґрунтів, однак із звичайною повинністю нашим містам Чернігову прилеглим; а щоб це місто до торгів і торгівлі, котрими міста тримаються і ростуть, мало краще засоби, то надаємо на вічність нашому місту Чернігову щорічних три ярмарки, які згадуються у ревізорському листі. Перший на день Божого Тіла, другий – на св. Симона, а третій – на Три короля, але за умови, щоб кожен ярмарок на згадані свята тривав як мінімум два тижні у нашому місті Чернігові, а люди всілякого стану, які будуть приїжджати на згадані ярмарки згідно із звичаєм інших наших міст, у всілякій безпеці мають бути збережені. Що все затверджуючи на вічність і гарантуючи нашому місту Чернігову, ми дали цей наш привілей, підписаний нашою рукою, до котрого і печатку нашу коронну ми наказали привісити.

Писаний у Варшаві, дня 25 місяця березня, року Божого 1625, панування нашого польського 38-о, шведського 32-о.

У сего привілея подпис таков

Сигизмунд король

Анджей Шолдрський

И завесистая в яцику на красном воске печать.

№ 9 (5)

**1634 р., серпня 4. Варшава. –
Конфірмаційна грамота польського короля Владислава IV
на магдебурзьке право Чернігову**

Wladislaus quartus, Dei gratia, Rex Poloniae, magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Mazoviae, Samogitiae, Livoniae, nec non Sveciorum, Gottorum, Vandalorum, Haeriditanus Rex, electus magnus dux Moschoviae.

Significamus praesentibus literis nostris, quorum interest, universis et singulis exhibitas nobis esse literas pergameneas serenissimi olim divea memoriae Sigismundi Tertii, Regis Poloniae, parentis nostri desideratissimi manu subscriptas sigillorum minori Regni Communitas salvas sanas omnium suspicionis nota carentes continens inse euisdem Serenissimi Parentis nostri Confirmationem infra scripta ordinationis oppidanis Czernihoviensis a Generoso Hieronim Ciechanowicz, subiudice Smolenscensis profunc adicta Mstte Regia ad infra scripta Revisore assignato descripta tenoris talis.

Zygmunt trzeci, z łaski Bożej król polski, wielkie xiążę litewskie, ruskie, pruskie, mazowieckie, żmudskie, inflanskie a szwedzki, gotzki, wandalski, dziedziczny król.

Oznaymujemy, iż pokładali przed namy mieszczenie naszymy czernihowsky list rewizora naszego, w zamkach od Moskwy recuperowanych, urodzonego Hieronyma Ciechanowicza, podsędka naszego smolenskigo, którym pomieniony rewizor nasz za osobliwem // [9] zleceniem naszym, grundy miastu przyległe, częścią na wygony, część na role mieyskie, wymowiwszy jednak z tych gruntów na nas y potomki nasze powinności miastom naszym tamecznym zwyczajne, częścią też na ratusz dla pospolitych pożytkow y ozdob mieyskich, tudziesz też y na urząd mieyski czernihowski wedle przywileiu naszego miastu Czernihowu danego w pewnych granicach do pomienionego miasta naszego przyłączył y granice gruntow miastu Czernihowu zawiedzionych y podanych dostatecznie opisał, w czym aby to miasto było bezpiecznieysze y wszelkie gospodarstwo na tych gruntach ochotnicy prowadziło, suplicowali nam o to, abyśmy to ograniczenie gruntow mieyskich czernihowskich przez pomienionego rewizora naszego za rozkazaniem naszym uczynione przywileiem naszym stwierdzili, iakoz y list rewizorski na to ograniczenie dany, przed nami pokładali, który tak się

w sobie ma: Hieronym Ciechanowicz, podsędek smolenski, w zamkach y właścicach od Moskwy recuperowanych, rewisor Jego K.Mci, oznaymuie, iż za zleceniem Jego K.Mci, pana mego Młciwego, wedle przywileiu Je.K.Mci miastu Czernihowu danego zawiodłem y ograniczyłem grunty temu miastu ze wszystkich stron przyległe część na wygony, których miasto ludne iakie za czasem może bydź Czernihow przestronnych potrzebuie, część na role folwarki y sianożęci tak ratuszowi y urzędowi mieyskiemu czernihowskiemu bez powinności y płacey przywileiem Je.K.Mci nadane, iako też ludziom pospolitym mieszanom czernihowskiem, którzy z rol y folwarków swoich po wyściu wolności od ich mciow panow commisarzów naznaczoney powinni będą płacić wedle zwyczaiu inszych miast Je.K.Mci Czernihowu na bliżey przyległych także y ziezior w ograniczeniu mieyskim będących // [9 v.] według postanowienia Jch Mci panów commisarzów płacic maią granica tych gruntow mieyskich czernihowskich tak idzie swym okręgiem, poczowszy od sioła Szostowicz wedle gury Szostowickiey do Hackowskiego łożu po lasek, łożem w rzeczkę Koziel, Kozłem na doł w rzeczkę Werepieć, Werepecią w górę po zalesię po Kotcze pociągłe ladą. Ztamtąd po sieliszce Plochowe po nasepny wał przez Plochow las w Łabędzie błoto. Z tego błota w rzeczkę Rudkę, Rudką po sieliszce Żukotki, od tego sieliszcza po rzeczkę Byczalkę, tą rzeczką na doł po Rudke w rzeczke Białowieś, Białowiesem w gure po Mochnatowo gać, z Białowiesa w Chmielnicki ruczay, Chmielnickem ruczaiem przez drogę Czernihowską z miasta do Siebiercza idącą, od tey drogy dubrową prosto w łoż, łożem w Kołodzieski, a z Kołodzieskow w Rżawiec, Rżawcem w Stryżeń, Stryżniem w zgure w łoż w prawy bok łożem w krynicę z łożą, z tamtąd suchodołem przez dąbrowę ku Łubianemu ostrowu w Swinię, Swinią na niź po ieziora Starodub przez rzekę Desnę po Swińską przewłokę, po Psczelsk iezioro przez Iasiacko dąbrowę pozad Długego sieliczca w łoże Czarną. Ztamtąd w dabrowę po strugę Murawieyskie. Murawieyską nadoł po rzeczkę Wzdwiżę, z tey rzeczki w Mamczą rzeczkę przez Desnę rzekę, od Mamczey w ieziorą Apomiotek y w rzeczkę Miałomiółkę po sieliszce Szostowiczkie. Zkąd się granica zaczęła, iednak ktoby się ozwał y pokazał z pierwszem prawem, albo przywileiem Je.K.M. na grunt iaki w tem ograniczeniu mieyskim czernihowskim inkludowany, tedy mu to ograniczenie mieyskie do uważenia y rozgraniczenia commisarskiego szkodzić nie ma, a k temu iż przed tym poblizu miasta Czernihowa wiele było gruntów ludzi duchownych, o których ograniczeniu nie mogła się pewna wiadomość zasiądz, tedy aby się, w tym duchowienstwu [...]

nie stało w tym że opisanym ograniczeniu // **[10]** miastu zawiedzionym wymawiam y wyłączam przy ostrowie Kiiankinie y przy polu Lhowie włok sto ku gruntam Szostowickim do woley Je.K.Mci, iesli by na to było, oddać na które kolwiek duchowienstwo, ogrody też na duchowienstwo, ktoreby Je.K.M. w Czernihowie fundować raczeń mają być [...] rzestronne zaraz pod miastem na mieyscu dobrem przy iedney stronie wydzielone a względem tey winy, która może być w ograniczeniu mieyskim szerszey y przestrzeney grunty miastu na ktorem Rze.Pltey wiele należy, zawiesć się musiały, a żeby miastu drzewa na budowanie łączney zasiegać, a zatym pomnażać mogło się, mają mieć wstęp wolny do boru Słabinskiego na samo tylko budowanie pospołu z miastem Słabiniem, okrom drzewa bortnego y na borci zgodnego, które samem Słabincóm ma należeć, a iż targy y iarmarki miasta naprawią y pomnażaią miasto Czernihow do dalszey cąfirmasyey Je.K.Mci ma mieć trzy iarmarki na rok: pierwszy na dzień Bożego Ciała, drugi – na S. Szymeona, a trzeci – na Trzy Krole, na co dla lepszey pewnosci tego wszystkiego, y ograniczenia mieyskiego wyżey opisanego dałem miastu Czernihowu ten list moy rewisorski s podpisem ręki moiey yz moią pieczęcią. Dan w Czernihowie dnia dwudziestego marca, roku tysiąc szesć set dwadziestego czwartego. Hieronym Ciechanowicz, podsędek smolenski, rewizor Je.K.Mci. My tedy życząc tego, aby się miasto nasze Czernihow ze wszech miar pomnażało y krzepieło, a zatem y Rze.Pltey ozdobę y nieprzyiacielowi postrach czyniło grunty pomienione temu miastu naszemu przez rewizora od nas wysłanego zawiedzione y podane, y tym listem rewizorskiem opisane do miasta naszego Czernihowa, z powinnością iednak miastom naszym Czernihowu przyległym zwyczajną na wieczność przyłączamy y ograniczenie tych gruntów rewizorskie, wyżey opisane, stwierdzamy, a żeby to miasto do targow y handlów, któremi miasta stoią y rostą lepsze sposoby miało, iarmarków // **[10 v.]** trzy na rok w liście rewizorskim pomienione, pierwszy – na dzień Bożego Ciała, drugi –na świętego Simeona, a trzeci – na Trzy Krole, miastu naszemu Czernihowu na wieczność nadaemy y przywłaszczamy, y to waruiemy, aby każdy iarmark na swięta pomienione trwał naimniey dwie niedzieli w mieście naszym Czernihowie, a ludzie wszelkiego stanu, którzy na iarmarki pomienione przyjeżdżać będą, wedle zwyczaiu innych miast naszych we wszelkiej ochronie mają bydz zachowanie, co wszystko na wieczność utwierdzaiąc y miastu naszemu Czernihowu waruiąc, dalismy ten przywiley nasz ręką naszą podpisany, do ktorego pieczęć naszą coronną zawiesić rozkazalismy.

Pisan w Warszawie dnia mca XXV marca, roku Pańskiego MDCXXV, panowania naszego polskiego XXXVIII, szwedzkiego XXXII roku. Sigismundus Rex. Andzi Szoldrski quas ut approbare et confirmare dignaremur diligenter nobis nomine Edictorum oppidarorum Czernihoviensis supplicatus fuit cui supplicationi nos benigne anno entes enisertas literas in omnibus eorum punctis articulis clausulis et conditionibus approbandus et confirmanduas esse duximus pro ut quidem approbatus et confirmanus essentibus literis nostris in quantum tamen iuri communi non derogant ususq carum habet iuribus nostris Regni reipublicae Ecclesiae Catholicae salvis manentibus in cuius rei fidem praesentes sigiillo Regni Commissarii illustrissimus. Datt Varszaviae die IV mensis augusti anno dni MDCXXXIV, Regnorum nostrorum Poloniae Secundo, Sveciae tertio anno.

В подлѣнномъ привилѣи подпись такъв

Vladislaus Rex

Stanislaus Zorkovski

У подлинномъ привилѣи печать приложена на красном воскѣ.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 8 зв.–10 зв.

Інші копії: НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2334-2369, арк. 62–64 зв.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 14–24.

НБУВ. ІР. Ф. I, спр. 54484-54662, арк. 76 зв.–77 зв.

№ 10 (5a)

Переклад

Владислав Четвертий, Божою милістю король польський, великий князь литовський, руський, пруський, мазовецький, самогитський, лівонський, дідичний король шведський, готський, вандальський, великий князь московський.

Ознаймуємо цим нашим листом усіх і кожного, кому це відати належить, що пред'явили нам пергаментну грамоту за підписом наймилостивішого і блаженної пам'яті покійного родителя нашого Сигизмунда Третього короля Польщі, скріплену малими печатками королівства, неушкоджену та без жодних підозрілих ознак, в якій міститься того ж наймилостивішого родителя нашого підтвердження на-

веденої нижче ординації чернігівських міщан, списаної шляхетним Ієронімом Цехановичем, підсудком смоленським в якості призначеного в ті часи його королівською величністю ревізора, дослівно так:

Сигизмунд Третій, Божою милістю король польський, великий князь литовський, руський, прусський, мазовецький, жмудський, інфляндський, дідичний король шведський, готський, вандальський.

Повідомляємо, що покладали перед нами наші чернігівські міщани лист нашого ревізора в замках, визволених від Московії, уродженого Ієроніма Цехановича, смоленського підсудка, котрим наш згаданий ревізор за нашим особливим дорученням ґрунти, що прилягають до міста, частково на вигони, частково на міські поля, однак з умовою, що з цих ґрунтів на наші звичайні повинності нашим тамтешнім містам, частину на ратушу для звичайних потреб і покращання міста, також і на уряд міста Чернігова згідно з нашим привілеєм, даним місту Чернігову, в певних кордонах до згаданого нашого міста прилучив і кордони ґрунтів, які були приділені і дані місту Чернігову, достатньо описав, щоб це місто було безпечніше і охочіше провадило всіляке господарство на цих ґрунтах; писали вони нам про те, що ми це обмеження міських чернігівських ґрунтів, учинене за нашим наказом згаданим нашим ревізором, затвердили нашим привілеєм, вони покладали і ревізорський лист, даний на це обмеження, а цей лист є такого змісту:

Ієронім Цеханович, смоленський підсудок, ревізор й.к.м. у замках і селах, визволених від Московії, повідомляю, що за дорученням й. кор. Мості, мого милостивого пана, згідно з привілеєм й. кор. Мілості, даним місту Чернігову, я обмежив ґрунти, що прилягають з усіх боків до міста, частково на вигони, котрих людне місто, яким з часом може бути Чернігів, бути потребувати, частково на поля, фільварки та сіножаті, як ратуші і міському чернігівському уряду без повинності та плати привілеєм й. кор. Мості надані, так теж і посполитим людям, чернігівським міщанам, котрі з полів, своїх фільварків, по уведенню вольності призначеної від їх мостей панів комісарів, повинні будуть платити згідно із звичаєм інших міст й. кор. Мості, найближче прилеглих до Чернігова, також і з озер, які будуть у міському обмеженні згідно з постановою їх мостей панів комісарів. Межа цих чернігівських міських ґрунтів так йде: почавши від села Шостовиць біля Шостовицької гори до Хацьковської улоговини по лісок, улоговиною в річку Козел, Козлом униз у річку Верепець, Верепцем угору по се-

лище Погольче, а звідти по селище Пльохове по насипний вал через Плохів ліс у Лебедине болото, а з цього болота у річку Рудку, Рудкою по селище Жукотки, від цього селища по річку Бичалку а цією річкою вниз до Рудки в річку Білоус. Річкою Білоус, угору Білоусом по Мохнатову греблю, від цієї греблі з Білоуса у Хмельницький ручай, а Хмельницьким ручаєм через Чернігівський шлях з міста до Сібережа йдучи, а від цього шляху дібровою просто у лог, логом у Колодзешки, а з Колодзешків у Ржавець. Ржавцем у Стрижень, Стрижем угору в лог у правий бік, логом, криницею з лозою, звідти суходолом через діброву до Лубяного острова у Свині, Свинею на низ по озеро Стародуб через ріку Десну по Свинську переволоку, по озеро Пчельськ, через Ясяцьку діброву позад Довгого селища в Чорну лозу, звідти в діброву по стругу Муравейську, Муравейською на низ по річку Вздвиг, з цієї річки в річку Мамчу, через Десну ріку, від Мамчи в озеро Апрометек, в річку Маломолку по селище Шостовицьке, звідки й почалася межа. Однак якби хтось обізвався і показався з першим правом або привілеєм й.к.м. на який-небудь ґрунт у цьому чернігівському міському обмежуванні інклюдованому, тоді йому це міське обмежування до уважання і розмежування комісарського не може шкодити, а до того ж, раніше поблизу міста Чернігова було багато ґрунтів духовних людей, про межу яких не можна було дістати певної відомості, тоді, щоб цьому духовенству не стало шкоди [...], у цьому ж описаному обмеженні місту, то обумовлюю і вилучаю при острові Кианкині і при полю Льгові сто волок до ґрунтів Шостовицького до волі й.к. мості, якби на це було відділяти, на будь-яке духовенство, сади також на духовенство, котрі б й.к. мость у Чернігові зволив заснувати, мають бути поставлені [...] тут же під містом, на доброму місці при одному боці виділеному, а враховуючи цю вину, котра може бути у міському обмеженні, ширше і просторіше ґрунти місту, на котрому Речі Посполитій багато залежить [...], а щоб місту дерево на збудування було легше привезти, а потім могло примножитися, (міщани) мають вільний вступ до Слабинського бору на саме тільки будування, разом з містом Слабином, крім бортного дерева і на борті придатного, котрі самим тільки слабинцям мають належати. А оскільки торги і ярмарки міста налагоджують і приумножують, то місто Чернігів до подальшого затвердження й.к.м. має мати три ярмарки щорічно: перший – на день Божого Тіла, другий – на день св. Симона, а третій – на (свято) Трьох Королів, на що для ліпшої певності цього усього і міського обмежен-

ня, яке вище описано, я дав місту Чернігову цей мій ревізорський лист з підписом моєї руки і з моєю печаткою.

Дано в Чернігові дня двадцятого березня, року тисяча шістсот двадцять четвертого. Ієронім Цеханович, смоленський підсудок, ревізор й.к.м., рукою власною.

Ми тоді, зичачи того, щоб наше місто Чернігів всіляко примножувалося і зміцнювалося, а потім і прикрашалося, щоб воно чинило пострах ворогам, згадані ґрунти цьому нашому місту через ревізора, від нас посланого, розділені, подані й цим ревізорським листом описані, прилучаємо на вічність до нашого міста Чернігова і стверджуємо вищеописане ревізорське обмеження цих ґрунтів, однак із звичайною повинністю нашим містам Чернігову прилеглим; а щоб це місто до торгів і торгівлі, котрими міста тримаються і ростуть, мало краще засоби, то надаємо на вічність нашому місту Чернігову щорічних три ярмарки, які згадуються у ревізорському листі: перший на день Божого Тіла, другий – на св. Симона, а третій – на Три короля, але за умови, щоб кожен ярмарок на згадані свята тривав як мінімум два тижні у нашому місті Чернігові, а люди всілякого стану, які будуть приїжджати на згадані ярмарки, згідно із звичаєм інших наших міст у всілякій безпеці мають бути збережені. Що все затверджуючи на вічність і гарантуючи нашому місту Чернігову, ми дали цей наш привілей, підписаний нашою рукою, до котрого і печатку нашу коронну ми наказали привісити.

Писаний у Варшаві, дня 25 місяця березня, року Божого 1625, панування нашого польського 38-о, шведського 32-о. Сигизмунд король. Котру (пергаментну грамоту – М.М.) Анджей Шолдрський від імені згаданих чернігівських міщан сумлінно просив нас зволити погодити і конфірмувати. Прохання це ми задовольняємо, пред'явлену грамоту в усіх її статтях, артикулах, клаузулах та умовах погоджуємо і підтверджуємо, оскільки таке підтвердження не порушує ані звичаїв землі, ані прав нашої корони, держави і католицької церкви, на свідчення чого наказали ми скріпити цей лист печаткою королівства.

Дано у Варшаві, 4 серпня 1634 року, другого року на королівстві польським, третього – на королівстві шведським.

В подлінном привиліи подпис таков:

Владислав король

Станіслав Журковський

У подлінном привиліи печать приложена на красном воске.

№ 11 (6)

**1650 р., липня 1. Варшава. –
Конфірмаційний привілей польського короля Яна Казимира
на магдебурзьке право Чернігову**

Jan Kazimierz

Z łaski Bożej król polski, wielkie xiążę litewskie, ruskie, pruskie, mazowieckie, żmudzkie, inflanckie, smoleńskie, czernihowskie, a szwedzki, gottsky, wandalski dziedziczny król.

Oznaimuiemy tym listem naszym wszem wobec y każdemu z osobna komu to wiedzieć będzie należało iż produkowane były przed nami dwa przywileie ieden pergaminowy od świętej pamięci // [c. 73] króla Jego Mci Zygmunta trzeciego pana oica naszego w Warszawie dnia 27 miesiąca marca roku pańskiego 1623 mieszczanom naszym Czernihowskim na osadę miasta tegoż fundację w niem prawa Maideburskiego y na ynsze różne wolności y pożytki onym dany, drugi papierowy świętej pamięci króla Jego Mości Władysława czwartego pana brata naszego, zawieraiący w sobie potwierdzenie tegoż przywileju wyżej mianowanego w Warszawie dnia czwartego mca adwentu roku panńskiego 1634 ónym że dany oba rękoma tychże królów ich Mscw Polskich antecessorow naszych podpisane y pieczęciami mnieiszemi koronniemi utwierdzone, cały, zupełne y niwczym nie naruszone, z których confirmacja z oryginałem samym w sobie inserwanym tak się w sobie ma.

Yladislaus quartus Dei gratia rex Poloniae etc. Etc. Significamus praesentibus literis nostris quorum interest universis et singulis exhibitas nobis esse polonica idiomate literis serenissimi olim divae memoriae Sigismundi tertii Regis Poloniae parentis nostris desideratissimi manu subscript~ et sigillo regni communitas oppidanis Czernibowiensis ratione iufra scriptor a praedicto serenissimo parente nostro concessas et medio sui continent~ imaginem sancti; Yladislai armati vexillum Ru rum manu tenc~ memoratis oppidanis Gzernihovien~, ad sigillau~ literas datam, quas ut approbare et confirmare dignaremur diligenter nobis supplicatum fuit. Quarum literatum tenor sequitur talis: Zygmunt trzeci z łaski bożej krol Polski, wielkie xiążę litewskie, ruskie, pruskie, mazowieckie. żmudzki, inflanckie, a szwedzki, gottsky, wandalski dziedziczny król.

Oznaymuiemy tym listem naszym na wieczne potomne czasy isz za osobliwą łaską y opatrnością bożą pod szczęśliwym panowaniem naszym wprzód za odwagą nas samych pod Smoleńsk a potem za expedicią najasnieszego krolewica Jego Mości Władysława syna naszego pod stolicą moskiewską jako i ynsze zamky miasta y włości państwa naszego które był za przodków naschych dziedziczny nieprzyiacel moskwicin pakta złamawszy fortelnie różnemi czasy oderwał y posiadł tak y miasto nasze Czernihow szczęśliwie z rąk nieprzyiacelskich iest recuperowane y do państwa naszego przewrócone. My upatruiąc że to miasto pograniczne Czernihow będąc na mieyscu obronnym w wałach nie tylko same impety nieprzyiacielskie strzymywac ale y granicom państwa naszego koronnym zasłoną być może, życzymy tego ze wszech miar aby się iako najbardziej krzepiło y pomnażało y do ozdób przychodziło a zatym potężniejsze przeciwko nieprzyjacielowi y nagłym niebezpieczestwom ostawało. A żebyśmy do niego ludzie zwłaszcza kupce rzemieśniki wszelakie przychęcili prawo Maideburskie przykładem ynnych miast naszych uprzywileiowanych tym wszystkim, którzy teraz w mieście naszym Czernihowskiem albo na przedmieściu mieszkają albo potem mieszkać będą nadajemy, przywłaszczamy terażniejszym przywileiem naszym na wieczność utwierdamy y wszystkich mieszczan czernihowskich kupców rzemieśników wszelakich szynkarow y wszelakiej condiciei mieiskiei ludzie tak wzglendem osób samych iako y wzglendem domów ogrodów y gruntów które miastu naszemu Czernihowskiemu przez rewizora naszego urodzonego Hieronyma Ciechanowicza podsędką naszego Smoleńskiego y college iego zawiedzone y podane będą także wzglendem towarów szynków y rzemiosł wszelakich od wszelakich praw sądów y jurisdyciy ynszych jako kolwiek nazwanych wyimuiemy wyłączamy y oddalamy, samemu tylko prawu Maideburskiemu y urzędu miejskiego jurisdiceiy poddajemy y wcielamy tak ysz od tego czasu wszyscy mieszczanie Czernihowscy kupcy, rzemieśnicy, szynkarze, przekupniowie y iakej kolwiek zabawy mieiskiei ludzie nie mają y nie będą powinni żadnej ynśzei jurisdiceiy okrom woita y magistratu mieiskiego Czernihowskiego podlegać y odpowiadać. A nadto kupcy przyiezdzy rzemieśnicy, przekupniowie y ynnei mieiskiei zabawy ludzie, któryby z ynnych miast naszych do miasta naszego Czernihowa przyiachawszy zbytek albo wystempek iaky popełnili albo w czym kolwiek przeciwko prawu y słuźniowi wykroczyli temuż urzędowi mieiskiemu chernihowskiemu, wzglendem towarów y rzemiosł swoich podlegać y o

przybyciu swym do miasta oznaimowac y towary swe w domu mieiskiem gościnnym, który na to zbudowany będzie składać powinni będą, A iesliby szlachcic który, albo człowiek służyły, domu, ogroda, albo gruntu mieiskiego czernihowskiego, iako kolwiek nabył, albo się handlem szynkiem y rzemiosłem iakim kolwiek w mieście naszym Czernihowskiem bawił, tedy kożdy takowy temusz prawu Maideburskiemu y urzędowi miejskiemu Czernihowskiemu podlegać, odpowiadać y ciężary mieiskie ponosić będzie. A zęby sprawiedliwość święta odwłoky nie miała, tudziesz dla lepszych porządków mieiskich podaiemy y naznaczany woitem Czernihowskiem dożywotniem, urodzonego // [c. 74] Jana Kunowskiego y potym zawsze my sami y successorowie nasi królowie Polscy y Wielcy Xiążeta Litewscy woitow Czernichowskich katolików, świątobliwego nabożeństwa rzymskiego podawać mamy a ynsze urzędniki mieiskie, burmistrzów, radziec, ławników, teraz na początku woit z pospółstwem, a potem zawsze woit z urzędem mieiskiem y pospółstwem w wigilią nowego lata katolickiego z poszrodka siebie ludzi dobrych, cnotliwych, y prawa Maideburskiego umiętnych, katolickiego rzymskiego y ruskiego nabożeństwa, wedle zwyczaju prawa Maideburzkiego obierać mają. Czego teraz na początku, dozór y sporządzenie pomienionemu rewizorowi naszemu zlecamy, a kiedy ci urzędnicy mieiscy obrani będą, y przysięgę zwyczajną urzędową, iako y woit wykonaia, tedy zaraz sprawy mieiskie, wedle biegu prawa Maideburskiego, akomoduiąc się zwyczajom ynnych miast naszych koronnych, sędzie y odprawowac, winnych karać, sprawiedliwość skuteczna y nieodwloczną, tak mieszczanom Czernihowskiem, iako y obcym ludziom czynie powinni będą. A woita y urzędników Czernihowskich, iesliby kto od nich krzywdę sobie pretendował, my sami y successorowie nasi królowie Polscy y wielcy xiążeta Litewscy, za wyniesieniem pozwów y mandatów naszych sędzie mamy. A dekreta mieiskie Czernihowskie y wszelkie sprawy językiem polskim pisane być mają. A iesliby w sędzie którym, woitowskiem, burmistrzowskiem, abo ławniczym, strona która kolwiek dekretem rozumiała by się bydz ukrzywdzona, tedy kożdemu ukrzywdzonemu, od iakich kolwiek dekretów do nas y successorow naszych królów Polskich apellaciei, takim sposobem, iakego miasto nasze Kiiow zażywa pozwalamy; jednak od takich spraw, ktoreby piędziesiąt złotych nie przechodziły, od sądu woitowskiego, burmistrzowskiego y ławniczego apellaciei iść nie mają. A do pieczętowania spraw mieiskich chernihowskich, urzęda Burmistrzowskiego y Ławniczego, za herb

miejskiy naznachamy świętego Władysława we zbroi, z chorągwią czerwoną, A żeby to miasto nasze Czernihow, tym prędzei rosło y zapomagac się mogło, iako iem targów y handlów wszelakich pozwolamy przystoinych, tak to waruiemy, ysż wolno będzie każdemu mieszczaninowi Czernihowskiemu wiecznemi czasy miód y piwa warzyć, słydy robić, gorzalky kurzyć, y wszelkie takowe trunky domowe y przewożne, także z wina malmazyei i alekantu et cet. Garcem sprawiedliwym, albo quartą Lwowską szynkowac, bez żadnei przeszkody wiecznemi czasy. A wzglendem takowej wieczystei w szynkach wolności powinien będzie każdy mieszchanin Czernihowski, na każdy rok o świętym Marcinie w iesienie, zapłacie kapczyzny po złotych pultreciu, od każdego napoiu, osobliwie który sam na sprzedaż robić, abo szynkowac będzie. A tei kapczynie wszyscy takiego kolwiek w mieście naszym Czernihowie synkowac chcieli, podlegać maia. Nadto powinni będą wszyscy mieszczanie Czernihowscy za takim poswoeniem szynków y karczem, wszelkie słydy y zboża, swoje, mleć we młynach nacznych y płacie za mliwo, wedle ustawy komisarskiej; y esliby tesz kiedy młyn nasz, miasta naibliższy z iakich kolwiek przyczyn miał się zepsowac, albo grobla naprawy potrzebowała, tedy wszyscy mieszczanie Czernihowscy czeladz swoię iako na gwałt posyłać maia, aby groblą iednego tylko młyina naszego, miasta naibliższego, wedle potrzeby zasypowali, y słomy nawozili; a drzewo, chrust, kamień, do młynów wozie y młyina poprawowac będzie. Nadto iesliby którzy miszczanie Czernihowscy rol y gruntów potrzebowały tedy z nich wedle ustawy rewizorskiej płacie będą. Poborów tesz ktoreby Rzecz Pospolita pozwoliła y cła od towarów zwyczajne płacie powinni będą. A żeby urzędnicy mieisci Czernichowscy ochotniei w urzędach swoich pracowali y dobro pospolite mieiske obmyślali, nadaimey y funduierny wiecznemi czasy na woiowstwo Czernichowskie włok dwanaście, na pisarzow mieickich włok cztery, od wszelakiei powinności, okrom uchwały Rzeczy Pospolitei wolnych, a wloky te pomienione, nie pry osobach, ale przy urzendach wiecznymy czasy zostawać maia: osobliwie na Folwark Ratuszhy do skrzynki mieiskiei, nadaimey y funduiermy wiecznymi czasy włok trzydzieści, od wszelakiei powinności, okrom uchwały Rzczyptei wolnych; Nadto do teize skrzynki mieiskiei, na pospolite mieiske ozdoby targowe słuszne y zwyczajne, od wszytkich rzeczy przywoznych, albo które by wodą naprzedał przyprawdzone, także od koni, bydła, wozów, czolnow, ryb sędzi re Pomiercze tesz od zbóż przedainych y wozdze od wazy od wszelakich

towarnych wag, które porządne y sprawiedliwe być mają do skrzynki meyskiej wiecznemi czasy nadaiemy. Dom tesz gościnnny, jeden w mieście dla kupców, z ynnych miast naszych przyjezdzaiących, a drugi na przedmiescu dla kupców Moskiewskich; także iaźnie pospolite, yatky rzeźnicze, wrzędowi mieiskiemu czernihowskiemu zbudować, y cegielni dziesięć, // [c. 75] na miejscu sposobnym dla robiona cegły, y wapna postawie, y z tego wszystkiego, dochód służny, także od kupców, wzglendem kupiectwa, od rzeznikow, piekarzow y wszelkich rzemiesnikow Czernihowskich, wzglendem rzemiesnikow Czernichowskich, wzglendem rzemiosła po kilku groszy na rok, wedle proporciei pożytku ich, do skrzynki mieiskiej brać pozwolamy.

Także y przewoż na rzece Desnie pod miastem Czernihowem do tejsze skryny mieiskiej Ratusznej wiecznemi czasy przyłączamy y od scryny mieiskiej my y successorowie Nasi tych pomienionych dochodów miastu nadanych odtęchac y oddalać nie mamy: (ta iednak waruiemy, aby te dochody nie na prywatne czyie pożytky, ale napród na municją około miasta y na ynne mieiskiepospolite porządki y ozdoby przez szaffarze mieiskie, za wiadomością urzędu miejskiego odbierane y wydawane były, y zęby lyczba z nich co rok przed woitem y przed pospółstwem, o nowym lecie czynona, była, a mianowicie to na urząd mieisky Czernihowsky, wzglendem tych dochodów, od Nas nadanych wkładamy, aby na ozdobę mieiską Ratusz na mieyscu sposobnym iako naiprędzei zbudowali, zegar sprawili, y potem zawsze wedle potrzeb naprawowali y trzembacza ustawicznego, dla trąmbienia na Ratuszu, o południu y wnocy co godzina chowali, y wszelkie ynne porządki y potreby mieskie obmyślali kwoli czemu cechy wszelakie urzendowi mieiskemu czenihowskemu stanowić, zakładać y na potwierzenie do Nas odsyłać pozwalamy. A yz to miasto na Ukrainie będące, obrony y warunku ustawicznego potrzebuie to na nich wiecznemi czasy wkładamy, aby wałów, przekopów, y ostrogo w zawsze poprawowali y warowali. Czego Urząd zamkowy pospołu z wrzędem miejckiem doglądac będą. A nad te powinności y podatki, wyszei opisanie, żadnych ynszych mieszczenie Czernichowckiem dawać, straży zadnei, okrom tylko sami kwoli sobie, około miasta odprawowac, listów nosie, w łowy chodzie y robotam żadnym podlegać nie będą powinni wiecznemi czasy, – posłuszeństwo iednak wzglendem obrany, tylko przełożonym zamkowym oddawać, rynsztrunki do obrony mieć gotowie, y na każdą ćwierć się powinni będą. Podwoły tesz pod posłance Nasze, za własnemi tylko listy Naszemi, wedle zwyczaju ynnych miast Naszych

koronnych, po wysciu jednak wolności od Comissarzow Naszych pozwolenei dawać maia, A żeby miasto tym snadnicisze wyżywienie miało.

[на цьому документ уривається]

Опубл.: Корпус магдебурзьких грамот... С. 72–75.

№ 12 (6а)

Переклад

Ян Казимир, Божою милістю король польський, великий князь литовський, руський, прусський, мазовецький, жмудський, інфляндський, смоленський, чернігівський, дідичний король шведський, готський, вандалський.

Повідомляємо цим нашим листом всім взагалі і кожному зокрема, кому про це належить відати, що перед нами було видано два привілеї: один пергаментний, святої пам'яті короля його мості Сигизмунда Третього, пана отця нашого, у Варшаві, дня 27, місяця березня, року Божого 1623, нашим чернігівським міщанам на заселення цього ж міста, фундацію у ньому магдебурзького права, і на інші вольності і прибутки їм даний; другий – паперовий, святої пам'яті короля його мості Владислава Четвертого, пана брата нашого, який містить підтвердження цього ж вищеназваного привілею у Варшаві, дня четвертого, місяця [серпня. – Авт.], року Божого 1634 їм же даний; обидва привілеї підписані руками цих же польських королів їх мостей, наших попередників, і меншими коронними печатками стверджені, вони є цілі, цілком і ні в чому не порушені, у котрих підтвердження з самим оригіналом є такого змісту:

Владислав Четвертий божою милістю король Польщі та ін. Ознаймуємо цим нашим листом усіх і кожного, кому це відати належить, що пред'явили нам грамоту, писану польським письмом за підписом наймилостивішого і блаженної пам'яті покійного родителя нашого Сигизмунда Третього короля Польщі, скріплену печаткою королівства, яку грамоту з причин, зазначених нижче, було надано чернігівським міщанам наймилостивішим нашим родителем, а в її середині є зображення св. Владислава в обладунках, що він тримає у руці чер-

вону хоругву, яке зображення дано було згаданим чернігівським міщанам для запечатування грамот, і суплікують сумлінно, аби ми цю грамоту погодили і підтвердили. А в грамоті цій сказано ось що:

Сигизмунд Третій, Божою милістю король польський, великий князь литовський, руський, прусський, мазовецький, жмудський, інфляндський, дідичний король шведський, готський, вандалський.

Повідомляємо цим нашим листом на вічні наступні часи, що з особливої милості і провидіння Божого в роки нашого щасливого панування насамперед за відвагою нас самих під Смоленськ, а потім за походом найяснішого королевича його мості Владислава, сина нашого, під московську столицю, як і під інші замки, міста і села нашої держави, котрі був за предків наших споконвічний ворог московит, зламавши договори, хитрістю у різні часи відірвав і оволодів ними, так і наше місто Чернігів, щасливо визволене з ворожих рук і до нашої держави повернене. Ми, бачачи, що це прикордонне місто Чернігів, будучи на оборонному місці, може своїми валами не тільки стримувати ворожі штурми, але і бути заслоною кордонів нашої коронної держави, зичимо всемірно, щоб воно якнайшвидше зміцнювалося, примножувалося і прикрашалося, ставало потужнішим проти ворогів і раптових небезпек. А щоб ми до нього приохотили людей, особливо купців, всіляких ремісників, котрі тепер у нашому місті Чернігові або на передмісті живуть або потім будуть жити, за прикладом інших наших міст, упривілейованих цим усім, надаємо магдебурзьке право, привласнюємо нинішнім нашим привілеєм, стверджуємо навічно і всіх чернігівських міщан, купців, різних ремісників, шинкарів і всілякої міської кондиції людей, як щодо самих осіб і домів, садків та ґрунтів, котрі нашому чернігівському місту будуть наділені і подані нашим ревізором, уродженим Єронімом Цехановичем, нашим смоленським підсудком, і його колегою, також щодо товарів, шинків і всіляких ремесел від всяких прав судів та будь-яких інших юрисдикцій, то це відокремлюємо і віддаємо, самому тільки магдебурзькому праву і юрисдикції міського уряду віддаємо і втілюємо так, що від цього часу чернігівські міщани, купці, ремісники, шинкарі, перекупщики і будь-якого іншого міського заняття люди не мають і не будуть повинні підлягати і відповідати жодній іншій юрисдикції, крім війта і міського чернігівського магістрату. Більше того, приїжджі купці, ремісники, перекупщики та іншого міського заняття люди, котрі б з інших наших міст до нашого міста Чернігова приїхали і вчинили

б який-небудь збиток, злочин або у чомусь порушили право і слухність, вони цьому ж міському чернігівському уряду щодо товарів та своїх ремесел повинні підлягати і про своє прибуття до міста повідомляти, а свої товари, у міському гостинному домі, котрий буде для цього збудований, складати. А якби якийсь шляхтич або служивий чоловік, придбав якимось чином будинок, садок або міський чернігівський ґрунт, або ж займався у нашому чернігівському місті торгівлею, шинкуванням та яким-небудь ремеслом, тоді кожен такий буде підлягати і відповідати міському чернігівському уряду, виконувати нести міські повинності згідно з цим же магдебурзьким правом. А щоб свята справедливість була швидкою, тут же для кращих міських порядків подаємо й призначаємо пожиттєво чернігівським війтом уродженого Яна Куновського. Потім завжди ми самі й наші спадкоємці, польські королі і великі князі литовські, маємо подавати чернігівських війтів, католиків, святого римського набоженства, а інших міських урядників, бурмистрів, радців, лавників, тепер на початку війт з поспольством, а потім завжди війт з міським урядом і поспольством у вігілью нового католицького року мають обирати з-посеред себе людей добрих, цнотливих і розуміючих магдебурзьке право, католицького римського і руського набоженства, згідно зі звичаєм магдебурзького права. Чого тепер на початку нагляд і впорядкування згаданому нашому ревізору доручаємо, а коли ці міські урядники будуть обрані, й виконають, як і війт, звичайну урядову присягу, тоді зараз же міські справи згідно з магдебурзьким правом, стосуючися до звичаїв інших наших коронних міст, повинні судити й відправляти, винних карати, справедливість ефективну і невідкладну, як чернігівським міщанам, так і чужим людям. А чернігівських війта і урядників, якби вони чинили кривду, то ми самі і спадкоємці наші, польські королі і великі князі литовські, за виданням позовів і наших мандатів, маємо судити. А міські чернігівські декрети і всякі справи мають бути писані польською мовою. А якщо у якомусь суді, війтівському, бурмистрівському або лавничому, будь-яка яка сторона почулася б скривдженою вироком, тоді кожному скривдженому від будь-яких вироків, дозволяємо заживати апеляції до нас і наших спадкоємців, польських королів, таким чином, який вживає наше місто Київ. Однак якщо йдеться про такі справи, вартість яких не перевищує 50 злотих, то щодо них апеляції від війтівського, бурмистрівського і лавничого суду виходити не мають. А до печатання міських чернігівських справ, уряду бурми-

стрівського і лавничого, то ми призначаємо зображувати на міському гербі святого Владислава у зброї, з червоним прапором. А щоб це наше місто Чернігів ще швидше зростало і могло спомагатися, дозволяємо йому всілякі торги і торгівлю, ми гарантуємо, що вільно буде кожному чернігівському міщанину вічними часами варити мед і пиво, робити солод, курити горілку і всілякі такі домашні та привозні напої, також з вина мальвазії і аліканте і т.д. справедливим гарнцем або ж львівською квартою шинкувати, без жодної перешкоди на вічні часи. А щодо такої вічної у шинках вольності, то буде повинен кожен чернігівський міщанин щороку в день святого Мартина восени заплатити капщизну по два з половиною злотого з кожного напою, особливо того, який буде роблено на продаж або для шинкування. А цій капщині всі, котрі б у нашому місті Чернігові хотіли шинкувати, мають підлягати. Крім того, повинні будуть усі чернігівські міщани за таким дозволом шинків та корчем, всілякі свої солоди й збіжжя молоти на наших млинах і платити за мливо згідно з комісарським уставом; а якщо б наш млин, найближчий до міста, з якихось причин був зіпсований або ж гребля вимагала ремонту, тоді всі чернігівські міщани мають посилати свою челядь як по тривозі, щоб греблю єдиного тільки нашого млина, найближчого до міста, засипали згідно з потребою і навозили соломи, а дерево, хмиз, камінь мали возити до млинів і ремонтувати млин. Крім того, якби котрі б чернігівські міщани потребували полів та ґрунтів, тоді (кожен) з них згідно з ревізорським уставом буде платити. Податки також, котрі б Річ Посполита дозволила і мита від товарів звичайного, повинні будуть платити. А щоб урядники міські чернігівські охочіше працювали у своїх урядах і обдумували міське загально добро, надаємо і фундуємо на вічні часи на чернігівське вйтівство 12 волок, на міських писарів 4 волоки, від всякої повинності, крім ухвали Речі Посполитої, вільними, а ці згадані волоки, не при особах, але при урядах мають залишатися на вічні часи; особливо на ратушний фільварок до міської скриньки, надаємо і фундуємо вічними часами 30 волок вільних від всякої повинності, крім ухвали Речі Посполитої. Крім того, до цієї ж міської скриньки на звичайні міські оздоби торгові слушні від усяких привозних речей або котрі б водою було б привезені на продаж, також від коней, бидла, возів, човнів, риб, оселедців і т.д., також помірною від проданого збіжжя і вагове від всіляких товарних ваг, котрі порядно і справедливо мають бути, до міської скриньки вічними часи надаємо. Дім також

гостинний, один у місті для купців, які приїжджають з інших наших міст, а другий на передмісті для московських купців, також звичайні лазні, різничі ятки, треба збудувати міському чернігівському урядові і поставити 10 цегельень на придатному місці для роблення цегли і вапна, і з цього всього слушний прибуток, також від купців, щодо купецтва, від різників, пекарів і всяких чернігівських ремісників, щодо чернігівських ремісників, щодо ремесла по кілька грошей річно заможно від прибутку, дозволяємо брати до міської скриньки.

Також і перевіз на річці Десні під містом Черніговом до цієї ж ратушної скриньки прилучаємо на вічні часи, а від міської скриньки ми і наші спадкоємці цих згаданих прибутків, даних місту, забирати і віддавати не маємо (однак застерігаємо, щоб ці прибутки не на приватні чийсь прибутки, але насамперед на укріплення довкола міста і на інші звичайні міські порядки і прикраси через міських шафарів за відомостю міського уряду були відбирані і видавані, і щоб лічба з них щороку перед війтом і перед посольством, на новий рік була учинена, особливо на чернігівський міський уряд, щодо цих прибутків, від нас даних, вкладаємо, щоб на прикрасу міста якнайшвидше збудували ратушу на підходящому місці, поставили годинник і потім завжди згідно з потребою ремонтували і утримували постійного сурмача для сурмлення на ратуші в полудень і вночі щогодинно і всякі інші порядки і міські потреби обдумували, щоб завдяки цьому всі цехи дозволяємо міському чернігівському уряду ставити, засновувати і на підтвердження до нас відсилати. А оскільки це місто, що є на Україні, потребує оборони і постійного укріплення, то на них вічно покладаємо, щоб вони вали, рови і остроги постійно ремонтували й зміцнювали. Чого уряд замковий разом з урядом міським будуть доглядати. А понад ці повинності й податки, вище описані, жодних інших чернігівським міщанам давати не треба; а сторожі жодної, крім тільки задля самих себе, біля міста відправляти, листів носити, на лови ходити, і роботам жодним підлягати не будуть повинні вічними часами, однак послушенство щодо оборони, тільки замковим начальникам віддавати, риштунки до оборони мати готові і кожну чверть повинні будуть. Підводи також для наших посланців, тільки із нашими власними листами, згідно із звичаєм інших наших коронних міст, по виходу однак дозволеної вольності від наших комісарів мають давати. А щоб місто цим кращий прибуток мало

[на цьому документ уривається].

№ 13 (7)

**1650 р., липня 1. Варшава. –
Привілей польського короля Яна Казимира Чернігову
про підтвердження земельних володінь
та встановлення термінів трьох ярмарків**

Jan Kazimierz, z łaski Bożej król polski, wielkie xiążę litewskie, ruskie, pruskie, mazowieckie, zmujskie, inflanskie, smolenskie, czernihowskie a szwedzki, gotzki, wandalski dziedziczny król.

Oznaymuiemy tym listem naszym wszem wobec y każdemu zosobna, komu to wiedzieć należy. Iż pokładano przed namy imieniem, mieszczan naszych czernihowskich ograniczenie miasta tegoż naszego Czernihowa y iarmarków trzech, w niem naznaczenie przez urodzonego niegdy Hieronima Ciechanowicza podsędką smoleńskiego rewisora na on czas dóbr, od Moskwy recuperowanych uczynione z konflmatyamy dwoma ograniczenia tegoż, iednę śtey parniea Kła.J.Mci Zigmunta III [...] naszego, a drugą Kr.J.Mci Władysława w pa brata naszego królów polskich potwierdzonemi, które to confirmacie z oryginałem swoim tak się w sobie maia.

Wladislaus IV, Dei gra Rex Poloniae. Significamus praesentibus literis nostris quorum interest universis et singulis exhibitas nabis esse literae pargamineas sereinissimi et divae memoriae Sigismundi terti regis Poloniae parentis nostris desideratissimi manu subscriptas et sigillo minor, regni communitas salvas omniāue suspicionis nota carentes continens in se ejusdem serenissimum parentis nostri cohfirmassem infrascripta ordinandis oppidanis Czernihowien a generoso Hieronimo Ciechanowicz subiudice Smolenscens protnuc adta mne regia ad infra pta rewisore asbignato de sc[...] tenoris talis.

Zygmunt Trzeci, z łaski Bożej król polski, wielkie xiążę lithewskie, ruskie, pruskie, mazowieckie, zmujskie, inflantskie, a szwedzki, gotzki, wandalski dziedziczny król.

Oznaymuiemy iż pokładały przed nami mieszczanie nasi czernihowscy list rewisora naszego w zamkach od Moskwy recuperowanych urodzonego Hieronima Ciechanowicza podsędką smolenskie którym pomieniony rewisor nasz za osobliwem zleceniem naszym grunty miastu przyległe częścią na wygony część na role mieyskie wymowiwszy iednak z tych gryntow na

naszi potomki nasze powinności // **[11 зв.]** miastom naszym tamecznym zwyczajne częścią też na ratusz dla pospolitych pożytków y ozdób mieyskich tudzież też y na urząd mieyski czernihowsky wedle przywileiu naszego miastu Czernihowu danego w pewnych granicach do pomienionego miasta naszego przyłączył y granice gruntów miastu Czernihowu zawiedzionych y podanych dostatecznie opisał w czym aby to miasto było bezpieczniejsze y wszelkie gospodarstwo na tych gruntach ochotney prowadziło suplikowali nam otą, abys my to ograniczenie gruntów mieyskich czernihowskich przez pomienionego rewizora naszego za rozkazaniem naszym uczynioną przywileiem naszym ztwardzili iakoż y list rewizorski na to ograniczenie dany przed namy pokładali, który taksię w sobie ma.

Hieronim Ciechanowicz podsędek smoleński w zamkach y włościach od Moskwy reluperowanych rewizor J.K.M. oznaymuie iż za zleceniem J.K.M pa[na] me[go] mlw wedle przywileiu J.K.M. miastu Czernihowu danego zawiodłem y ograniczyłem grunty temu miastu ze wszystkich stron przyległe część na wygony, których miasto ludne iake za czasem może być Czernihow przestromych potrzebuie część na role folwarki y sianożęci tak ratuszowi y urzędowi mieyskiemu czernihowskiemu bez powinności y płaciej przywileiem J.K.M. nadane iako też ludziom pospolitym mieszczanom czernihowskim którzy z rol y folwarków swoich po wisciu wolności od ich na panów komizarzow naznaczony powinni będą płacie wedle zwyczajui innych miast J.K.M Czernihowu nablizey przyległych także y reziur w ograniczeniu mieyskim będących wedle postanowienia ich Mscio pp. comisarzow płacie mają. granica tych gruntów mieyskich czernihowskich tak idzie swym okręgiem począwszy od sioła Szostowicz wedle gory szostowiczkey do Makowskiego łohu półasek, łohem w rzeczkę Kozieł, Kozłem na dół w rzeczkę Werepieć, Werepetią wgorę po Sieliscie po Kotczę pociągłe // **[12]** lado ztamtąd po Sielieszcze Plochowe po nasepny wał przez Plochow las w Łabędzie błoto z tego błota w rzeczkę Rudką po sieliszcze Żukotki od tego sieliszcza po rzeczkę Byczalkę tą rzeczką na dół po Rudkę, rzeczkę Białowies, Białowiesiem wgorę po Mochnatową gai od tey gaci z Białowiesza w Chmielnicki ruczay, Chmielnickim ruczaiem przez drogę czernihowską z miasta do Siebierozia idącą, a od tey drogi dabrową prosto w łoch, łohem w Kołodzieszki, a z Kołodzieszkow wie Rzawici, Rzawciem w Strzyzen, Strzyzniem wgorę w łoch w prawy bok, łohem w krynice, z łozą ztamtąd suchodołem przez dambroweku Łubianemu ostrowu w Świnie, Świnią na niż po iezioro Starodub przez rzekę Desne po Swincką przewłokie po Psczelsk iezioro przez Iaciacką

dąbrowę pozad Długeo sieliszcza w lozę Czarno, ztamtąd w dąbrowę po struge Murawieykie, Murawieyką na dał po rzeczkę Wzdwize z ky rzeczki w Mamczą rzeczkę przez Desną kzekę, od Mamczey w iezioro Apromotek y w rzeczce Miałomiołkie po sieliszcze Szostowickie, z kądsię granica zaczęła. Iednak k toby się ozwał y pokazał z pierwszym prawem ado przywiliem J.K.M na grunt iaky w tym ograniczeniu mieyskim czernihowskim inkludowaney, tedy mu to ograniczenie mieyskie do uwazenia y rozgraniczenia cómisarskie szkodzie niema, a k temu iz przed tym pobliżu miasta Czernihowa wiele było gruntów ludzi duchownych, ó których ograniczenie niemogło się pewno wiadomości zasiąć, tedy aby się w tym duchowienstwu prawdiu niestało, w tym ze opisanym ograniczeniu miastu za wiedzionym wymawiam y wyłączam przy ostrowie Kiiankinie y przy polu Łhowie włok sto ku gruntom Szostowickie do woley J.K.M. ieslibi na to była oddać na które kolwiek duchowienstwo, ogrody tez na duchowienstwo ktoreby J.K.M. w Czernihowie fundować raczył, mają być przestranę zaraz pod miastem na mieyscu dobrym przy iedney stronie wydzielono, a względem tey winy, która może być w ograniczeniu mieyskim szerzey // [12 зб.] y przeshzeney grunty miastu na ktorem Rz. Пley. wiele należy zawiesią musiały. A zęby miasto, drzewo na budowanie łączney zaciągać a zatym pomnazacsią mogła, mają mieć ustęp wolny do boru Slabinskogo na samo tylko budowanie, pospołu z miastem słabinem, okrom drzewa bartnego y na barci zgodnogo, które sarnym słabincom ma należyć, a iz targy y iarmarki miasta naprawuią y pomnazaia miasto Czernihow do dolszey confirmacyiey J.K.M. ma mieć trzy iarmarki na rok. Pierwszy na dzień Boże Ciała, drugi na s. Symona, a trzeci na trzy króle, na co dla lepszey pewności tego wszytkogo y ograniczenia mieyskiego wyzey opisaneo dałem miastu Czernihowu ten list moy rewizorski z podpisem ręki moiey yż moią pieczęcią.

Dań w Czernichowie dnia dwudziestego marca roku tysięć sześć set dwudziestego czwartego Hieronim Ciechanowicz podsędek smoleński rewizor J.K.M. ręką swą.

My tedy życząc tego, aby się miasto nasze Czernihow zewszech miar pomnazało y krzepiło, a zatym y Rz. Пley. ozdobe y nieprzyiacielowi postrach czyniło, grunty pomienione temu miastu naszemu przez rewizora od nas wysłanogo zawiedzione y podane y tym listem rewizorskim opisane do miasta naszego Czernihowa z powinnością iednak miasto naszi Czernihowu przyległy zwycayną na wieczność przyłączamy y ograniczeme tych gruntów rewizorskie wyzey opisane ztwierdzamy, a

zęby to miasto do targów y handlow, ktoremi miasta stoią y rostą lepsze sposoby miało jarmarków trzy na rok w liście rewizorskim pomienione pierwszy na dzień Bożego Ciała, drugi na s. Szymona, a trzeci na trzy króle miastu naszemu Czernihowu na wieczność nadaiemy y przywłaszczamy y tą waruiemy aby każdy iarmark na święta pomienione trwał namniey dwie niedzieli w mieście naszym Czernihowie, a ludzie wszelkiego stanu, którzy na iarmarki pomienione przyjeżdżai // [13] będą, wedle zwyczaiu innych miast naszych we wszelkiej ochronie maią być zachowane, co wszystko na wieczność utwierdzaiąc y miastu naszemu Czernihowu waruiąc, dałiśmy ten przywiley nasz ręką naszą podpisany do którego y pieczęć nasze koronne zawiesić rozkazaliśmy.

Pisań w Warszawie, dnia XXV mca marca, roku Pańskiego MDCXX, panowania naszego polskiego XXXVIII, swedskiego XXXII roku.

Sigismundus Rex.

Andrs. Szolderski quas ut approbare et confirmare dignaremur diligenter nobis noe [...] praedictorum oppidanorum Czernihowien suplicalu fuit, cui supplicationi nos benigne annuentes praesentas literas omnibusque carum punctis, articulis clausulis et condicionibus approbandum et confirmandum esse duximus pro ut quidem approbamus et confirmamus praesentibus literis in quantum tu – juri communi non derogant ususque carum habetur juribus nostris regni rei publicae, ecclesiaeque catholicae salvis manentibus in cusus rei fidem praesentes sigilio regni communiri jussimus. Datum Warsowiae die VI mensis augusti anno domini MDCXXXV. Regnorum nostrorum Poloniae secundo Sveciae tertio anno.

Vladislavus Rex.

Stanislaus Zorkowski y proszono nas abyśmy tymże poddannytn naszym mieszczanom czernihowskym te ograniczenie miasta ich yż znaznaczeniem trzech iarmarków, mocą y powagą naszą królewską utwierdzić y umocnić raczyli. My tedy Jan Kazimierz król słuszno w tey mierze prozbę ich upatrzywszy, chcąc aby te miasto nasze pograniczne, znówu do pierwszej kluby y ozdoby swey po teraznieyszym spostoszeniu kozackem przysć mogło onym to ograniczenie y iarmarkow trzech dorocznych naznaczenie z confirmaciamy oboma wiżey inserowanymi we wszystkich tak ograniczenia samego iako y confirmacyamy oboma wyzey inserowanemi we wszetkich tak organicznia samego iako y confirmacii obudpwuch punctach clausulach y articulach // [13 3в.] (ileby wczym prawa pospolitemo nie byli przeciwnie y w używaniu tego wszystkiego ciz mieszczenie naszy zostawały) Mocą y powagą nasze królewską

stwierdzamy y umacniamy, y żeby te ograniczenie y naznaczenie trzech dorocznych iarmarkow wewszytkim zupełną moc y władzą swoją miało deklarmemy prawa nasze królewskie Rz.Pley y Kościelne wcale zachowawszy, na co dla lepszey wiary ten przywiłey ręką naszą podpisuiemy y pieczęć koronną przycisnąć roskazalismy.

Dań w Warszawia, dnia pierwszego, mca lipca, roku pańskiego MDCL, panowania królewstw naszych polskiego wtorego, a swiedskiego trzeciego roku.

Jan Kazimerz Król

Confirmatia miastu Czernihowu ograniczenia gruntów mieyskich.

Remigianus Piasecki

Regens Cancelary Regni

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 11–13 зв.

Інші копії: НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 26–37 зв.

НБУВ. ІР. Ф. I, спр. 54484-54662, арк. 78 зв.–79 зв.

Опубл.: Корпус магдебурзьких грамот... С. 70–72;

№ 14 (7а)

Переклад

Ян Казимир, Божою милістю король польський, великий князь литовський, руський, пруський, мазовецький, жмудський, інфляндський, смоленський, чернігівський, дідичний король шведський, готський, вандалський.

Повідомляємо цим нашим листом всім взагалі і кожному зокрема, кому про це належить відати, що було покладено перед нами від імені наших чернігівських міщан обмеження цього нашого міста Чернігова і призначення у ньому трьох ярмарків, здійснене колись уродженим Ієронімом Цехановичем, смоленським підсудком, який був тоді ревізором добр, визволених від Московії, що було вчинене із двома затвердженнями цього ж обмеження польськими королями: одне – святої пам'яті короля його мості Сигизмунда III, пана отця нашого, а друге – короля, нашого брата, Владислава; а ці підтвердження мають такий зміст.

Владислав IV, з Божої ласки король Польщі. Ознаймуємо цим нашим листом усіх і кожного, кому це відати належить, що пред'явили

нам пергаментну грамоту за підписом наймилостивішого і блаженної пам'яті покійного родителя нашого Сигизмунда Третього короля Польщі, скріплену малими печатками королівства, неушкоджену та без жодних підозрілих ознак, в якій міститься того ж наймилостивішого родителя нашого підтвердження наведеної нижче ординації чернігівських міщан, списаної шляхетним Ієронімом Цехановичем, підсудком смоленським в якості призначеного в ті часи його королівською величністю ревізора, дослівно так.

Сигизмунд Третій, Божою милістю король польський, великий князь литовський, руський, пруський, мазовецький, жмудський, інфляндський, дідичний король шведський, готський, вандальський.

Повідомляємо, що покладали перед нами наші чернігівські міщани лист нашого ревізора в замках, визволених від Московії, уродженого Ієроніма Цехановича, смоленського підсудка, котрим наш згаданий ревізор за особливим нашим дорученням поділив ґрунти, прилеглі до міста, частково на вигони, частково на землі міські, однак з умовою, що з цих ґрунтів на наші звичайні повинності нашим тамтешнім містам, частину на ратушу для звичайних потреб і покращання міста, також і на міський чернігівський уряд згідно з нашим привілеєм, даним місту Чернігову, в певних кордонах до згаданого нашого міста прилучив і кордони ґрунтів, які були приділені і дані місту Чернігову, достатньо описав, щоб це місто було безпечніше і охочіше провадило всіяке господарство на цих ґрунтах; писали вони нам про те, щоб ми це обмеження міських чернігівських ґрунтів, учинене за нашим наказом згаданим нашим ревізором, затвердили нашим привілеєм. Також вони покладали і ревізорський лист, даний на це обмеження, а цей лист є такого змісту:

Ієронім Цеханович, смоленський підсудок, ревізор його королівської мості у замках і селах, визволених від Московії, повідомляю, що за дорученням його королівської мості, мого милостивого пана, згідно з привілеєм його королівської мості, даним місту Чернігову, я обмежив ґрунти, що прилягають з усіх боків до міста, частково на вигони, котрих людне місто, яким з часом може бути Чернігів, де потребувати, частково на поля, фільварки та сіножаті, як ратуші і міському чернігівському уряду без повинності та плати привілеєм й. к. мості надані, так теж і посполитим людям, чернігівським міщанам, котрі з полів, своїх фільварків, по уведенню вольності, призначеної від їх мостей панів комісарів, повинні будуть платити згідно із звича-

єм інших міст й.к.мості, найближче прилеглих до Чернігова, також і з озер, які будуть у міському обмеженні згідно з постановою їх мостей панів комісарів. Межа цих чернігівських міських ґрунтів так йде: почавши від села Шостовиць біля Шостовицької гори до московської улоговини по лісок, улоговиною в річку Козел, Козлом униз у річку Верепет, Верепеттю угору по селище Поконьче, а звідти по селище Пльохове по насипний вал через Пльохів ліс у Лебедине болото, а з цього болота у річку Рудку по селище Жукотки, від цього селища по річку Бичалку а цією річкою вниз по Рудку, річки Білоус, угору Білоусом по Мохнатову греблю, від цієї греблі з Білоуса у Хмельницький ручай, а Хмельницьким ручаєм через Чернігівський шлях з міста до Сібережа йдучи, а від цього шляху дібровою просто у лог, логом у Колодзешки, а з Колодзешків у Ржавець. Ржавцем у Стрижень, Стрижем угору в лог у правий бік, логом, криницею з лозою, звідти суходолом через діброву до Лубяного острова у Свині, Свинею на низ по озеро Стародуб через ріку Десну по Свинську переволоку, по озеро Пчельськ, через Ясяцьку діброву, дібровою позад Довгого селища в Чорну лозу, звідти в діброву по стругу Муравейську, Муравейкою далі по річку Вздвиж, з цієї річки в річку Мамчу, через Десну ріку, від Мамчи в озеро Апрометек, в річку Маломолку по селище Шостовицьке, звідки й почалася межа. Однак якби хтось обізвався і показався з першим правом або привілеєм й.к.мості на який-небудь ґрунт у цьому чернігівському міському обмежуванні інклюдованому, тоді йому це міське обмежування до уважання і розмежування комісарського не може шкодити, а до того ж, раніше поблизу міста Чернігова було багато ґрунтів духовних людей, про межу яких не можна було дістати певної відомості, тоді, щоб цьому духовенству не стало шкоди, у цьому ж описаному обмеженні місту, обумовлюю і вилучаю при острові Кіянкіні і при полю Льгові сто волок до ґрунтів Шостовицького до волі й.к.м., якби на це було віддавати, на будь-яке духовенство, сади також на духовенство, котрі б й.кор.м. у Чернігові зволив заснувати, мають бути просторі [...] тут же під містом, на доброму місці при одному боці виділеному, а враховуючи цю вину, котра може бути у міському обмеженні, ширше і просторіше ґрунти місту, на котрому Речі Посполитій багато залежить [...], а щоб місту дерево на збудування було легше привезти, а потім могло примножитися, (міщани) мають вільний вступ до Слабинського бору на саме тільки будування, разом з містом Слабином, крім бортного дерева і

на борті придатного, котрі самим тільки слабінцям мають належати. А оскільки торги і ярмарки міста налагоджують і приумножують, то місто Чернігів згідно з подальшим затвердженням й.к.мостю матиме три ярмарки щорічно: перший – на день Божого Тіла, другий – на день св. Симона, а третій – на (свято) Трьох Королів, на що для ліпшої певності цього усього і міського обмеження, яке вище описано, я дав місту Чернігову цей мій ревізорський лист з підписом моєї руки і з моєю печаткою.

Дано в Чернігові, дня двадцятого березня, року тисяча шістсот двадцять четвертого. Ієронім Цеханович, смоленський підсудок, ревізор й.к.мості, рукою власною.

Ми тоді, зичачи того, щоб наше місто Чернігів всіляко примножувалося і зміцнювалося, а потім і прикрашалося, щоб воно чинило пострах ворогам, згадані ґрунти цьому нашому місту через ревізора, від нас посланого, розділені, подані й цим ревізорським листом описані, прилучаємо на вічність до нашого міста Чернігова і стверджуємо вищеописане ревізорське обмеження цих ґрунтів, однак із звичайною повинністю нашим містам Чернігову прилеглим; а щоб це місто до торгів і торгівлі, котрими міста тримаються і ростуть, мало краще засоби, то надаємо на вічність нашому місту Чернігову щорічних три ярмарки, які згадуються у ревізорському листі: перший на день Божого Тіла, другий – на св. Симона, а третій – на Три короля, але за умови, щоб кожен ярмарок на згадані свята тривав як мінімум два тижні у нашому місті Чернігові, а люди всілякого стану, які будуть приїжджати на згадані ярмарки, згідно із звичаєм інших наших міст у всілякій безпеці мають бути збережені. Що все затверджуючи на вічність і гарантуючи нашому місту Чернігову, ми дали цей наш привілей, підписаний нашою рукою, до котрого і печатку нашу коронну ми наказали привісити.

Писаний у Варшаві, дня 25 місяця березня, року Божого 1625, панування нашого польського 38-о, шведського 32-о.

Сигизмунд король.

Котру (пергаментну грамоту – М.М.) Анджей Шолдрський від імені згаданих чернігівських міщан сумлінно просив нас зволити погодити і конфірмувати. Прохання це ми задовольняємо, пред'явлену грамоту в усіх її статтях, артикулах, клаузулах та умовах погоджуємо і підтверджуємо, оскільки таке підтвердження не порушує ані звичаїв землі, ані прав нашої корони, держави і католицької церк-

ви, на свідчення чого наказали ми скріпити цей лист печаткою королівства.

Дано у Варшаві, 6 серпня 1635 року, другого року на королівстві польським, третього – на королівстві шведським.

Владислав король.

Станіслав Журковський.

І просили нас, щоб ми нашим підданам, чернігівським міщанам, це обмеження їхнього міста з призначенням трьох ярмарків, силою і повагою нашою королівською зволили ствердити і укріпити. Тоді ми, Ян Казимир, король, побачивши слушність їхнього прохання і бажаючи, щоб це наше прикордонне місто знову до колишньої своєї пишності та оздоби після нинішнього козацького спустошення могло прийти, даємо їм це обмеження і призначення трьох щорічних ярмарків з підтвердженням [...] пунктах, клаузулах і статтях (аби тільки у чому звичайні права йому не були супротивними і в уживанні цього всього ці ж наші міщани залишались), силою і повагою нашою королівською стверджуємо і зміцнюємо, і щоб це обмеження і призначення трьох щорічних ярмарків в усьому повну силу і владу свою мало, права наші королівські, Речі Посполитої і Костьолу, цілком зберігши, на що для кращої віри цей привілей рукою нашою підписуємо і печатку коронну ми наказали притиснути.

Дано у Варшаві, дня першого місяця липня, року Божого 1650, панування королівств наших польського другого, а шведського третього року.

Ян Казимир король.

Підтвердження місту Чернігову обмеження міських ґрунтів.

Ремігійан Пясецький, регент канцелярії (коронної).

№ 15 (8)

1650 р., липня 1. Варшава. –

Привілей польського короля Яна Казимира Чернігову на звільнення міста від податків на 4 роки

Jan Kazimierz, z łaski Bożej król polski, wielkie xiążę litewskie, ruskie, pruskie, mazowieckie, zmujskie, inflanskie, smolenskie, czernihowskie a szwedzki, gotski, wandalski dziedzyczny król.

Oznaimuiemy tym listem naszym wszem wobec y kaźdemu zosobna, komu to wiedzieć należy. Jsz My maiąc wzogład, y politowanie nad swoim miasta naszego pogranieznego Czernihowa, pvzez reballią kozacką spalonom, pzez tabor ich spustoszeniem, y mieszczan rozesciem cheąc aby te miasto jak na pograniczu tym prędzei budować się, y mieszczanie rozeszli nazad powracać y ratować się mogli, tych że mieszczan wszystkich, którzy kolwiek pzez ogien, od kozakow są wniewecz obroceni, od wszelakich tak publicznych, iako y priwatnych podatkow, poborow, podymnych, czynszow dobrocznich, plcenia piniedzy podwodnych podwod, samych, myt od towarow, tak w koronie iako y w Wielkm Xięstwie Litew. Czapowych. Kapszezyzn, y wszelakich ynszych powinności, komu kolwiek należacych (pograniczne Cla y myta wyiawszy) także od stanowisk, stacyi, noclegow, y popasow zolnierskich, od daty tei libevtacii naszej, do czterycp lat po sobie idących, uwolnilismy, y tym listem naszym uwalniamy. Co wszystkim komy to wiedzieć należy, a mianowicie zarządom wszelakiem, także poborcom, cetnicam, mytnikam, contubucy y podatcow publicznych exactorom, wiadomo czynimy, onym roskazuiąc, aby tych mieszczan naszych czernihowskich, przytei walności od nas iem pozwolonei, do czasu wyzei opisanego, wcale zachowali ami zadnemu oto ich, prawem trudnie dopuszczali jnaczei nie ezynąc dla łaski naszej na co się ręką nasza podpisuiemy, y pieczęć koronną pszyeishąc, roskozalismsy.

Dan w Warszawie, dnia 1 mca lipca, roky NDCL, panowania królestw naszych polskiego [...], a szwedzkiego [...] roku.

Jan Kazmierz król.

Libevta miastu Czernigowu, od kozakow spalonemu, do 4 lat.

Опубл.: Рукописи Черниговской городской думы... С. 110–111.

№ 16 (8a)

Переклад

Ян Казимиръ, съ Божьей милости король польскій, великій князь литовскій, русскій, прусскій, мазовецкій, жмудскій, лифляндскій, смоленскій, черниговскій, а шведскій, готскій, вандальскій, наслѣдный король.

Извѣщаемъ этимъ письмомъ нашимъ всѣмъ вообще и каждому въ отдѣльности, кому то вѣдать надлежитъ, что мы, имѣя взглядъ и состраданіе надъ нашимъ пограничнымъ городомъ Черниговомъ, черезъ войну казацкую сожженнымъ, черезъ лагерь ихъ опустошеннымъ, и горожанъ уходомъ, и желая, чтобы этотъ городъ, какъ пограничный, могъ какъ можно скорѣе строиться и горожане ушедшіе назадъ возвращаться и спасаться могли, тѣхъ же горожанъ всѣхъ, которые, благодаря козацкому огню совершенно разорены, отъ всехъ какъ публичныхъ, такъ и частныхъ податей, поборовъ подымныхъ, оброковъ добровольныхъ, платы денегъ подводныхъ, подводъ самыхъ, мыто съ товаровъ, какъ въ коронѣ и Великомъ княжествѣ Литовскомъ чоповыхъ (пошлина съ напитковъ), карсчизн⁵³ (пошлина питейная) и всякихъ иныхъ повинностей, кому бы то ни было слѣдуемыхъ (изъявъ пограничныя таможни и мыта), а также съ остановокъ, станцій, ночлеговъ, солдатскихъ кормежекъ лошадей съ этого числа увольненія нашего, до четырехъ лѣтъ по себѣ идущихъ мы освободили, и этимъ письмомъ нашимъ освобождаемъ. Что всѣмъ, кому то вѣдать надлежитъ, а именно: всѣмъ должностнымъ лицамъ, также сборщикамъ, четникамъ, мытникамъ, и податей публичныхъ взискателямъ до свѣдѣнія доводимъ, имъ приказывая, чтобы этихъ горожанъ нашихъ черниговскихъ при этой вольности, отъ насъ имъ позволенной, до времени вышеописанного, въ цѣлости сохраняли и никому изъ нихъ, правомъ препятствовать допускали, иначе не дѣлая для ласки нашей. На что мы рукою нашею подписуемся, и печать коронную придавить (тиснуть) приказали.

Данъ въ Варшавѣ, дня 1 мѣсяца іюля, года Божьяго 1650, владѣнія (царствованія) королевствами нашими, польскимъ [...] в шведскимъ [...] года.

Янъ Казимиръ король.

Освободительная грамота Чернигову, отъ козаковъ спаленному, до 4 лѣтъ.

Оубл.: Рукописи Черниговской городской думы... С. 111–112.

⁵³ Капщизна (податок на право продажу напоїв)

Царські грамоти та накази

№ 17 (9)

**1655 р., червня 27. Шклов. –
Грамота царя Олексія Михайловича
на підтвердження магдебурзького права Чернігову**

Божією млстію мы, великій государь, царь и великій князь Алецѣй Михайловичь, всея великія и малія Россіи самодержецъ московскій, кіевскій, владимерскій, новгородскій, царь казанскій, царь астраханскій, царь сибѣрскій, государь псковскій и великій князь смоленскій, тверскій, югорскій, пермскій, вятскій, болгарскій и иннихъ, государь и великій князь Новгорода, Низовскіе земли, черниговскій, резанскій, полотцкій, ростовскій, ярославскій, белоозерскій, удорскій, обдорскій, кондійскій, витебскій, мстиславскій и всея сѣвернія страни. Повелитель и государь, иверскіе земли, карталинскихъ и грузинскихъ царей, и карбадинскіе земли, черкаскихъ и горскихъ князей, и инимъ многимъ государствамъ и землямъ восточнимъ, и западнымъ, и сѣвернимъ *отчичь* и *дѣдичь*, и наслѣдникъ, и государь, и обладатель.

Пожаловали есма нашего царского величества города Чернигова мещанъ, что в нинешнемъ во 163 [1655] году июня въ 24 *днь* подали они намъ, великому государю, нашего царского величества Войска Запорожского гетмана Богдана Хмелницкого листъ, а в томъ листу написано. Бѣтъ челомъ намъ, великому государю нашему царскому величеству онъ гетманъ, чтобъ намъ, великому государю, пожаловати тѣхъ черниговскихъ мещанъ права, привилія и свободи *от* королей полскихъ наданіе, велѣти подтвердить навеки, и о томъ дати *б* имъ нашу царского величества жаловалную грамоту. // [14 зв.] И мы, великій государь, царь и великій князь Алецѣй Михайловичь, всея великія и малія Россіи самодержецъ пожаловали нашего царского величества города Чернигова мещанъ права, и привилія, и свободи, *от* королей полскихъ наданіе, нарушити не велѣли, и межъ себя войта, и бурмистровъ, и райцовъ, и лавниковъ вибирати имъ позволили, и на прежніе ихъ привилія велѣли имъ дати сю нашу царского величества

жаловалную грамоту за нашою государскою печатю. И имъ нашего царского величества города Чернигова мещанамъ, видя к себѣ нашу государскую премногую мылость и жалованне, намъ великому государю нашему царскому величеству и сину нашего царского величества благовѣрному царевичю и великому князю Алецѣю Алецѣевичю служить и прямити, и добра всякого хотѣти во всемъ, на чемъ они намъ, великому государю нашему царскому величеству, по святой и непорочной евангелской заповеди вѣру учинили.

Дана ся наша царского величества жаловалная грамота на стану нашего царского величества в городе Шклове лѣта 7163 [1655] р., июня в 27 день.

В таковой подлѣнной грамоти государственная печать.

В той подлѣнной грамоти вверху на оборотѣ написано

Царь и великій князь Алецѣй Михайловичъ всея великія и малія Россіи самодержецъ.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 14–14 зв.

Інші копії: НБУВ. ІР. Ф. I, спр. 54484-54662, арк. 61–61 зв.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2334-2369, арк. 51–51 зв.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 233, арк. 35–36.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 39–43.

ЦДІАК України. Ф. 237, оп. 1, спр. 16, арк. 1.

Оубл.: Рукописи Черниговской городской думы... С. 63–64.

№ 18 (10)

1660 р., січень.⁵⁴ Москва. –

Грамота царя Олексія Михайловича на підтвердження магдебурзького права Чернігову

Божією милостию мы, великій государь, царь и великій князь Алецѣй Михайловичъ, всея великія и малія, и бѣлія Россіи самодержецъ московскій, кievскій, владимерскій, новгородскій, царь казанскій, царь астраханскій, царь сибѣрскій, государь псковскій и великій князь литовскій, смоленскій, тверскій волинскій, подолскій, угорскій, пермскій, вятскій, болгарскій и инихъ государств, и вели-

⁵⁴ У копіях відсутня дата.

кій князь Новгород, низовські землі, чернігівській, резанській, полотцькій, ростовській, ярославській, белоозерській, удорській, обдорській, кондійській, витебській, мстиславській і вся сьвернія страни повелитель, і государ іверські землі, карталинських і грузинських царей, і карбадинські землі, черкаських і горських князей, і інших многих государств і земель восточних, і западних, і сьверних, *отчичь* і дѣдичь, і наслѣдникъ, і государь, і обладатель.

Пожаловали есмь предковъ нашихъ великихъ князей російських і нашихъ царского величества маліе Россіи города Чернигова подданныхъ нашихъ, войта Григорія Иванова, і бурмистровъ, і райцовъ, і всѣхъ мещанъ, что в нинешнемъ во 168 [1660] году били челомъ намъ, великому государю, нашего царского величества города Чернигова подданніе наши, онъ войтъ Григорей Ивановъ, і бурмистри, і райци, і всѣ мещанѣ, чтобъ намъ великому государю ихъ, подданныхъ нашихъ, пожаловати права ихъ і привилія, которіе имъ дані *от* королей полскихъ подтвѣрдитъ, і нашими государскими жаловальними грамотами укрѣпити.

А в привиліи королей полскихъ написано, чтобъ города Чернигова мещане никакови обиди *от* всякихъ служилихъ людей не имѣли, а торговіе люде во всякихъ дѣлехъ имѣють подлегать уряду мѣскому черниговскому, а буде всякой, // [15 зв.] которой служилой челоуѣкъ обнялъ домъ или огородъ, или мѣсто, или продажею шинкомъ і ремесломъ, какимъ в городе Чернигове промишлялъ, тогда такой имѣеть подлегать праву майдебурскому і уряду мѣскому, і всякіе тягости поносить. Им же позволены суди противъ права майдебурского перед войти, і бурмистри, і райци, им же поволено всякіе питя дѣлати і покупати, і продавати гарнцомъ⁵⁵ или фартюю⁵⁶ лвовскою без помѣшки, а противъ того всякой будетъ платити пошлени по полтретя золотого *от* всякого питя на всякой годъ. А которія мещаня похотять пашни і землі, і имъ с того платити по указу, им же побори і мито с товаровъ платити. Имъ же дано на войтовство черниговское волокъ двадцять, на бурмистровъ волокъ двенадцять, на писарей мѣськихъ волокъ четире, да на фолварокъ ратушній до скринки мѣской волокъ тридцять, і *от* всякой повинности, опричь Рѣчи Посполитой, уволнени. К той же скринке сверхъ того дана пошлина

⁵⁵ Гарнець – міра об'єму сипких тіл і рідин, місткість близько 4 л.

⁵⁶ Квартою. Кварта – одиниця виміру, трохи більша за літр.

со всякой мѣлочи и скотини. Двору гостину бить в городе, а другому на посаде, бани общіе, лавки мясницкіе, десять сараевъ кирпичныхъ и известныхъ, и то строить урядомъ мѣскимъ. И со всякихъ купцовъ, с товаровъ и с мастеровъ, с мастерства по нѣсколко грошей на годъ, на рекѣ Деснѣ перевозъ в тою жъ ратушную скринку повелено брать, а вали и острожи всегда строени били урядомъ мѣскимъ, а сверхъ тѣхъ повинностей и податковъ вишеописанныхъ никакихъ, и ни подводъ, ни сторожи имъ черниговскимъ мещаномъ не чинити, опрочи, что сами для себя около мѣста *от*правляти, а подводѣ имъ велено давати под посланники за властными листами, им же мещаномъ поволено на рекѣ Деснѣ *от* Чернигова вверхъ да внизъ по две милѣ рибаловить, а приедемъ купцомъ в Чернигове товари свои продавать всѣ вдругъ, а не логтемъ, а питія // [16] не фартою. У нихъ же в Чернигове поволено бить на годъ тремъ ярманкамъ. Первой на Свѣтлое Христово Воскресеніе, другой на Семенень день, третій на Богоявленевъ день, а били бѣ тѣ ярманки по две недели. И мы, великій государь, наше царское величество, поданныхъ нашихъ города Чернигова мещанъ пожаловали, велѣли имъ бити под нашею царского величества високою рукою по прежнимъ правамъ и привиліямъ, какови дани имъ *от* королей полскихъ, и тѣхъ правъ и привиліевъ ни в чемъ нарушати не велѣли. А что в челобите ихъ написано, чтобъ наши царского величества ратніе люди запасовъ насилствомъ и подводъ с мещанъ, и податковъ никакихъ не имали. И мы, великій государь, наше царское величество, ихъ пожаловали нашимъ великого государя ратнымъ людемъ, подводъ и никакихъ податей с нихъ имать не велѣли, а буде нашимъ царского величества всякихъ чиновъ людемъ, которимъ ихать доведется через Черниговъ в Московское государство или в наши великого государя черкаскіе города, а скажутъ, что для нашихъ великого государя дѣль, а нашихъ грамотъ и гетманскихъ листовъ, и воеводскихъ *от*писокъ у нихъ не будетъ, и имъ подводъ не давати, а буде лучитца ѣхать через Черниговъ *от* насъ великого государя во окрестные государства, также изо окрестныхъ государствъ к намъ великому государю посломъ и посланникомъ, и гонцомъ, и к нашимъ царского величества подданнимъ, к гетману, к Юрю Хмелницкому и ко всему Войску Запорожскому, и в города, и в полки к бояромъ и воеводамъ съ нашими царского величества грамотами, такъ же и ихъ гетмана и всего Войска Запорожского посланцамъ с листами, а боярь и воеводъ, гонцомъ к намъ великому государю с *от*писками

и тѣмъ послом и посланникомъ, // [16 зв.] и гонцомъ города Чернигова мещаномъ подводи и корми давати почему доведетца. А что по королевскимъ же привиліямъ с питія, с пива и меду, и с солоду, и с вина, и з горѣлки, и с романѣ, и с алиану, со всего с того доходъ черниговскіе мещане давали по вся годи в королевскую казну пошлини по полтретя золотого отовсякого питя на всякой год, хто дѣлать или продавать будетъ. И мы, великій государь, за тѣ доходи которіе напередъ сего давали в королевскую казну указали черниговскимъ мещаномъ в нашу царского величества казну имати еже годъ беспереводно, и нашего царского величества города Чернигова подданнымъ мещаномъ под нашею царского величества високою рукою быти по сей нашей царского величества жаловальной грамоте, и по своимъ прежнимъ правамъ и королевскимъ привиліямъ свободно безовсякіе неволи во всемъ по тому, как в сей нашей государской жаловальной грамоте написано. И нам, великому государю, царю и великому князю Алецѣю Михайловичу, всея великія и малія, и бѣлія Россіи самодержцу, и сину нашему благовѣрному царевичу, и великому князю Алецѣю Алецѣвичю, и нашимъ государскимъ намѣсникомъ служити и всякого добра хотѣти и бити во всей нашей царского величества воли и в послушанье и на нашу государскую мылость во всемъ надежнымъ безовсякого сумнѣнія. А мы, великій государь, наше царское величество, учнемъ ихъ держать в нашемъ царского величества мылостивом жалование // [17] и в призрѣне.

Дана ся наша государская жалованная грамота в нашемъ царствующемъ граде Москвѣ лѣта от созданія миру 7168 [1660], мца генваря [...] дня.

В таковой подлинной грамоти государственная печать.

В той подлѣнной грамоти вверху на оборотѣ написано

Божіею милостію великій государь, царь и великій князь Алецѣй Михайловичъ всея великія и малія и бѣлія Россіи самодержецъ.

НБУВ. Р. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 15–17.

Інші копії: НБУВ. Р. Ф. I, спр. 54484-54662, арк. 62–64.

НБУВ. Р. Ф. VIII, спр. 2334-2369, арк. 52–53 зв.

НБУВ. Р. Ф. VIII, спр. 233, арк. 37–39 зв.

НБУВ. Р. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 45–54.

НБУВ. Р. Ф. I, спр. 58266-58273, арк. 6–7.

№ 19 (11)

1661 р., січня 6. Москва. –

Грамота царя Олексія Михайловича з подякою за те, що мешканці Чернігова не перейшли на бік гетьмана Ю. Хмельницького⁵⁷

Божією милостію *от* великого государя, царя и великого князя Алецѣя Михайловича, всея великія и малія, и белія Россіи самодержца, и многихъ государствъ, и земель восточныхъ, и западныхъ, и сѣверныхъ, *от*чича и дѣдича, и наслѣдника и государя, и обладателя нашего царского величества Войска Запорожского города Чернигова, войтамъ и бурмистрамъ, райцам и лавникомъ, и всему посполству, и всей черни наше царского величества милостивое слово.

Вѣдома намъ, великому государю, нашему царскому величеству, что ви слыша о измѣне заднепрскихъ полковъ и о премирѣ с лехами // [17 зв.] гетмана Юря Хмелницкого, вспомятававъ Бога и свое верное обѣщаніе, на чемъ намъ великому государю пред святымъ Евангеліємъ вѣру учинили. Учиня межъ собою единомисленною совѣтъ с полковникомъ с Аникѣмъ Силинимъ и с сотники, и со всемъ посполствомъ, и з духовенствомъ, и со всѣми жители города Чернигова в соборной апостолской церквѣ намъ, великому государю нашему, царскому величеству, пред святымъ Евангеліємъ на вѣрное и вѣчное подданство вѣру вновь учинили и обещалися за насъ великого государя, и за церкви Божіи, и за вѣру православную умирать, и города Чернигова врагомъ нашимъ не подать и противъ непріятелей нашихъ стоять. И мы, великій государь, наше царское величество, васъ войтовъ и бурмистровъ, и райцовъ, и лавниковъ, и мещан, и всю чернь города Чернигова за то жалуемъ мылостиво, похваляемъ, и вам би войтомъ, и бурмистромъ, и райцомъ, и лавникомъ, и всей черни города Чернигова по своему вѣрному обѣщанію, на чемъ намъ, великому государю, пред святымъ Евангеліємъ вѣру учинили, на том би крѣпко и стояли, и были под нашею царского величества високою рукою на веки неотступни, и к измѣнникомъ нашим, к заднепрскимъ полкамъ не приставали, и на прелестніе подсилки лядцкіе не прелщались, и противъ непріятелей ляховъ и татаръ стояли с нашими, царского величества,

⁵⁷ Інші копії з датою 3 січня 1661 р.

ратними людьми заодно. А мы, великій государь, учнемъ васъ держать в нашомъ государскомъ милостивомъ жалованне и в призрѣне, и *от* неприятелей во оборони и в защищене, а вѣрная ваша служба у нас великого государя в забвеніи // [18] николи не будетъ.

Писанъ в нашемъ царствующемъ граде Москвѣ лѣта 7169 [1661], мѣсяца генваря 6 дня.

В таковой подлинной грамоти государственная печать.

В той подлѣнной грамоти вверху на оборотѣ написано

Царь и великій князь Алецѣй Михайловичъ, всея великія и малія и бѣлія Россіи самодержецъ.

НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 17 зв.–18.

Інші копії: НБУВ. IP. Ф. I, спр. 54484-54662, арк. 64 зв.–65. Грамота датована 3 січня.

НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 57–60. Грамота датована 6 січня.

НБУВ. IP. Ф. II, спр. 22906, арк. 1–2. Дата відсутня. Вказано січень 1661 р.

Опубл.: Акты исторические, собранные и изданные археографической комиссией... С. 299–300. Грамота датована 3 січня 1661 р.

Рукописи Черниговской городской думы... С. 66–67. Грамота датована 10 січня.

Чернигову 1300 лет... С. 43. Грамота датована 3 січня 1661 р.

№ 20 (12)

1666 р., листопада 3. Москва. –

Грамота царя Олексія Михайловича про підтвердження прав Чернігівського магістрату та збирання податків до царської казни

Божиею млтию мы, великіи гдрь црь і великій князь Алецѣй Михайловичъ, всея великія, и малія, и белія Россіи самодержецъ московскій, киевскій, владимерскій, новгородцкій, црь казанскій, црь астраханскій, црь сибирскій, гдъ псковскій і великій князь литовскій, смоленскій, тверскій волинскій, подолскій, югорскій, пермскій, вятцкій, болгарскій, и іныхъ, гдъ і великій князь Нова Грода⁵⁸ низовскіе земли, черниговскій, вятскій, резанскій, полотцкій, ростовскій, ярославскій, белоозерскій, удорскій, обдорскій, кондійскій, витепскій,

⁵⁸ Новгорода

мстиславській і всея сѣверныхъ страны, повелитель і гдрь, іверские земли, карталинских и грузинскихъ црѣ, и кабардинскіе земли, черкасскихъ кнзе и иныхъ многихъ гдрствъ и земель восточныхъ, и западных, и сѣверныхъ отчичь і дѣдичь, і наслѣдникъ, і гдрь, и обладатель.

В нынешнем во 174 [1666] году били челом намъ, великому гдрю ншмъ црскому величеству предков нашихъ великихъ гдре, князей російскихъ и нам, великому гдрю нашему црского величества отчины малыя Росіи черниговской войтъ Григорей Ефимов і всѣ мещане, чтобъ намъ, великому гдрю нашему царскому величеству, пожаловати ихъ, велѣти имъ на ихъ майдебурское право і волности на подтверждение прежней н[ашего] црского величества жалованной грамоты, какова имъ дана в прошлом во 168 [1660] году, дати яко н[ашу] царского величества жалованную грамоту и черниговскимъ мѣщаномъ в правахъ своихъ і званности бытъ по прежней і по сей н[ашего] црского величества жалованной грамоте, и намъ, великому гдрю царю і великому князю Алекцѣю Михайловичу, всея великия и малыя и бѣлыя Росіи самодержцу и нашимъ гдрскимъ дѣтемъ благородному царствию і великому князю Алекцѣю Михайловичу, всея великия и малыя і бѣлыя Росіи, и благородному царевичу і великому князю Федору Алецѣвичу, всея великия и малыя і бѣлыя Росіи благородному ц[аревичу] і великому нашему Симеону Алецѣвичу, всея великия и малыя і бѣлыя Росіи, и нашимъ гдрскимъ наслѣдникомъ служити і всякого добра хотѣти и быти во всей нашей црского величества воле і в послушаниі и нашу гдрскую млсть надежнымъ безовсякого сумнѣния, а мы великие гдрь наше царское величество, учнемъ ихъ держати в нашемъ царского величества милостивомъ жалованьи і в призрѣниі, а доходы належашіе, денежныя, хлѣбныя, збирать на насъ, великого гдря, і отдавать в нашу царского величества казну воеводамъ нашимъ и приказнымъ людемъ по нашему, великого гдря нашего царского величества, указу.

Дана сія наша царского величества жалованная грамота в нашемъ царствующемъ великомъ і в преименитомъ граде Москвѣ лѣта отъ создания мира 7174 [1666], мца ноября 3 дня.

НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2370-2394, арк. 5.

Опубл.: Рукописи Черниговской городской думы... С. 73–74. Копія з датою 6 листопада.

№ 21 (13)

1666 р., листопада 30. Москва. –

Грамота царя Олексія Михайловича воєводі А. Толстому за скаргою Чернігівського магістрату щодо звільнення гостиних дворів від полонених та постачання підвод для переїжджих

От царя и великого князя Алецьѣя Михайловича, всея великія и малія и белія Россіи самодержца, в нашу великого государя отчину в Черниговъ, столнику нашему и воеводе Андрѣю Василевичу Толсто[му]⁵⁹.

Біли челомъ намъ, великому государю, черниговской войтъ Григорей Ивановъ и всѣ черниговскіе жители. Из давнихъ де временъ построень в Чернигове сѣжей дворъ, и на том дворѣ козаки держать полоняниковъ ляховъ, а тотъ де дворъ надобень для посланниковъ и пріезжихъ людей, да другой дворъ вновъ построень для козаця пріезду, и они де ставятся на ихъ мещанскихъ дворехъ, и имъ от нихъ биваеть утесненіе и налога, и нам би, великому государю, пожаловати ихъ велѣти старой сѣжей дворъ очистить для пріезду посланниковъ и приизжихъ людей, а казакомъ велѣти бѣ ставится на новомъ сѣжемъ дворѣ, а кормить и пои[ть] посланниковъ и пріезжихъ людей, которіе пріедуть по нашему великого государя, указу с розсмотренія воевоцкого, и подводи иматись с уезду поочередно. И у войтов, // [18 зв.] и у бурмистровъ, и у райцовъ постое ставить и подвод у нихъ и у всѣхъ посадцкихъ людей имати бѣ не велѣть, и как к тебѣ ся, наша великого государя, грамота придетъ, и ти бѣ в Чернигове старой сѣжей дворъ, на которомъ козаки держать полоняников ляховъ, велѣль очистить для пріезду посланников и пріезжихъ людей, а казакомъ ставитца и полоняниковъ держат на новомъ сѣжемъ дворѣ и посланников, и пріезжихъ людей кормить и поить по своему разсмотренію, и подводи имати с уезду поочередно, а у войтов и у бурмистровъ, и у райцовъ постоя ставить и подводъ у нихъ и у всѣхъ посацкихъ людей имать не велѣль. А прочеть сію нашу, великого государя, грамоту и списавъ с нея списокъ, оставилъ в сѣжей избѣ, а сію нашу подлинную грамоту отдал войту Григорию Иванову с товарищи впредъ для инихъ нашихъ воеводъ и приказнихъ людей.

⁵⁹ В копії Толстово

Писанъ на Москвѣ лѣта 7174 [1666], ноябра въ 30 д.

В подлѣнной грамотѣ на оборотѣ подписано тако, дякъ Иванъ Михайловъ. Справил Сенка Ключаревъ.

Да на оборотѣ подписано тако

В Черниговъ столнику нашему и воеводе Андрѣю Василевичу Толстову.

174 [1666], декабра въ 4 д. великого государя грамоту подавал черниговской войт Григорей Иванов.

НБУВ. ІР. Ф. VІІІ, спр. 2320-2333, арк. 18–18 зв.

Інша копія: НБУВ. ІР. Ф. VІІІ, спр. 2270-2319, арк. 61–64.

Опубл.: Рукописи Черниговской городской думы... С. 72–73; Чернигову 1300 лет... С. 44.

№ 22 (14)

1690 р., березня 26. Москва. –

Конфірмаційна грамота Чернігову на магдебурзьке право царів Івана та Петра Олексійовичів

Божією милостію мы, пресвѣтлѣйшіе и державнѣйшіе великіе государы, цари и великіе князи, ИоаннъАлеѣевичъ, Петръ Алеѣевичъ, всея великія и малія, и бѣлія Россіи самодержци, московскіе, кіевскіе, владимерскіе, новгородскіе, цари казанскіе, цари астраханскіе, цари сибѣрскіе, государи псковскіе, и великіе князи смоленскіе, тверскіе, югорскіе, пермскіе, вятскіе, болгарскіе, и иннихъ государи, и великіе князи Нова города, низовскіе земли, черниговскіе, резанскіе, ростовскіе, ярославскіе, белоозерскіе, удорскіе, обдорскіе, кондійскіе, и всея сѣвернія страни, повелители и государи иверскіе, земли карталинскихъ и грузинскихъ царей, и кабардинскіе, земли черкасскихъ и горскихъ князей, и инихъ многихъ государствъ и земель восточнихъ, и западныхъ, и сѣвернихъ, *отчичи* и *дѣдичи*, и наслѣдники, и государи, и обладатели.

Наше царское величество пожаловали города Чернигова войта Стефана Отрохова и бурмистровъ, и райцовъ, и урядниковъ, и всѣхъ мѣщанъ, которіе въ томъ городѣ Черниговѣ нинѣ живутъ и впредь жити будутъ, велѣли имъ дать сію нашу, великихъ государей, нашего царского величества жалованную грамоту на права ихъ и волности, и

на землі, и на всякіе угодія, которіе они имѣють во владѣннїи изстари по жалованнимъ грамотамъ *отца* нашего блаженнїя и вѣчно достоинїя памяти великого государя, царя и великого князя Алецѣя Михайловича, всея великія и малїя и бѣлія // [23] Россїи самодержца, его царского величества, и по привилїямъ королей полскихъ. Для того въ нинѣшнимъ въ 198м [1690] годе били челомъ намъ, великимъ государемъ, нашему царскому величеству они, войтъ и мѣщаня, и объявили в приказе малїя Россїи, *отца* нашего великихъ государей, блаженнїя памяти великаго государя его царского величества, жалованнїе грамоти, какови имъ дани въ прошлихъ годехъ на подтвржденїе правъ ихъ и волностей, и для владѣнїя земель ихъ, и всякихъ угодей, по прежнимъ привилїямъ королей полскихъ. А въ челобити своемъ они, мѣщаня, написали, въ прошлихъ годехъ, *отць* нашъ блаженнїя памяти великій государь, его царское величество, пожаловаль прежде бывшого войта и ввесь урядъ и мещанъ города Чернігова, по своей государской особой к нимъ милости и призрѣнїю, прежними ихъ правами и волностями, какъ имъ, что изстари надлежало по привилїямъ королей полскихъ, и то все имъ, по милостивому его царского величества указу, подтврждено его государскими жалованними грамотами во 163 [1655], и во 168 [1660], и въ 174 [1666] годехъ, и тѣде жалованнїе грамоти нашими царского величества грамотами не подтврждени. Да имъ же, мещаномъ, написано село Петрушино, да село Хмелница на ратушу и на бурмистровъ данное; и зъ тѣхъ ихъ сель козаки емлють подводи и жителей загоняють къ себѣ на роботу, и въ лѣтное время овощи с нихъ всякіе себѣ збираеть, да въ тѣхъ же селахъ живутъ // [23 зв.] подсусѣдники, а в ратушу имъ никакихъ платежей не дають. Да на реке Бѣлоусе мелница Погорѣлки о дву жерновахъ да ступи; и тѣмъ де изстари владѣли они, мещани, и въ унѣверсалахъ гетманскихъ то имъ написано, а въ жалованнихъ де грамотахъ *отца* нашего блаженнїя памяти великого государя, его царского величества, того имъ не написано. Да с нихъ же, мѣщанъ, емлетъ черниговскїе полковники для работи майстеровихъ людей: плотниковъ, сапожниковъ, рибаконъ, портнихъ майстеровъ, серебрянниковъ, лучниковъ, седелниковъ, кузнецовъ, ганчаровъ, пилниковъ, музыкантовъ, слесарей, бочаровъ, а за роботу тѣмъ майстеровимъ людемъ ничего не платяють; а тѣ майстеровїе люде для того въ ратушу имъ мѣщаномъ на росходи ничего не дають, *отговариваясь* тое на полковника работою, что они имъ за то ничего не платяють; да сверхъ того, они жъ полковники емлять с нихъ,

мѣщанъ, подводи для всякой своей работы, да в Черниговѣ ж, дѣ в нижнемъ городѣ, всякіе люде шинкують питемъ, которіе повинни платитъ в ратушу надлежащій платежъ, и тѣ люде съ тѣхъ шинковъ ничего имъ въ ратушу не платятъ; да на ихъ же мещанской землѣ поселилися мещане и иніе волніе люде и нинѣ живутъ, и мещанскими ихъ землями и грунтами владѣють, а в ратушу имъ ничего не платятъ, отговариваясь, будто они живутъ на землѣ Елецкого и Илинского монастырей, а власти де и братія тѣхъ монастырей за нихъ стоятъ; да на мѣщанской же де ихъ землѣ построили Черниговского полку козаки многіе лавки подле ихъ мещанскихъ лавокъ, и тѣмъ // [24] строеніемъ ихъ мещанскіе лавки затеснили, и отъ того ихъ утесненія лавки ихъ мещанскіе запусѣли; да ихъ же де мещанъ принуждаетъ черниговскій полковникъ и козаки к своему суду мимо ратушной ихъ росправи, и чрез магдебурское право. А какъ по нашему великихъ государей, нашего царского величества указу бываетъ на нашей царского величества службе бояра наши и воеводи с полки, такъ же и войска Запорожского гетманъ с войскомъ Запорожскимъ, а путь ихъ бываетъ чрез Черниговъ, и в то время емлятъ с нихъ, мѣщанъ, подводи мимо уезднихъ людей; а преже того въ такіе походи давани подводи имъ, мещаномъ, въ помощь зъ Черниговского уезду, зъ ближнихъ сель, и намъ, великимъ государемъ, нашему царскому величеству, пожаловати бѣ ихъ мещанъ велѣтъ прежніе отца нашего блаженнія памяти великого государя жалованніе грамоти на прежніе ихъ права и волности подтвердить нашею царского величества милостивою жалованною грамотою, и земли ихъ мещанскіе по ограниченню и мелницю на рекѣ Бѣлоусе, по гетманскому листу изобразить имянно, по королевскимъ привиліямъ и по старому ограниченію, и ремесленнимъ людемъ, мещаномъ, полковнику за роботу давать надлежащій платежъ, такъ же и з шинкарей, которіе в городѣ шинкують питемъ, велѣтъ иматъ надлежащій платежъ в ратушу, а которіе мещане и волніе люде поселилися на ихъ мещанской // [24 зв.] землѣ и владѣють грунтами и называются монастырскими, и к тѣмъ монастырамъ не велѣти б ихъ привлекать, а с тѣхъ ихъ мещанскихъ земель велѣти платит[ь] надлежащій платежъ в ратушу, а козацкіе лавки с ихъ мещанской землѣ снести; и изъ сель ихъ Петрушина и Хмелницѣ козакамъ подводи иматъ и жителей на роботу загонять, и лѣтнихъ овощей збирают[ь], и с подсусѣдниковъ никакихъ платежей имъ козакамъ имат[ь], и полковнику, и козакамъ чрез майдебурское право, от ратушного суда ихъ, мещанъ, к своему суду принуждать не

велѣти; чтобъ *от* того утѣсненія вразнь имъ, мещаномъ, не разбрес-тис; а во время воинскихъ походовъ, велѣти *б* подводѣ в помочъ к нимъ имать з Черниговского уѣзду, [...] сотень, какъ прежде сего кормъ и подводѣ давали, и на то бѣ ихъ челобите нашъ, великихъ государей, нашего царского величества, милостивой указъ учинить. А въ жалованнихъ грамотахъ *отца* нашего, великихъ государей, блаженнія памяти великаго государя, его царского величества каковы имъ даны во 163 [1655] во 168 [1660] и во 174 [1666] годехъ написано: велено имъ, мещаномъ, битъ при прежнихъ ихъ правахъ по привиліямъ королей полскихъ, и тѣхъ правъ и привиліевъ ни в чемъ нарушивать не велено; а въ привиліяхъ королей полскихъ написано, чтобъ города Чернигова мещане никакови обиди *от* всякихъ служилихъ людей не имѣли, а торговіе люде во всякихъ дѣлахъ имѣютъ подлѣгать уряду мѣскому черниговскому; а будетъ всякой служилой человекъ обнялъ домъ // [25] или огородъ, или мѣсто, или продажею шинкомъ и ремесломъ какимъ в городе Черниговъ промишлялъ, тогда такой имѣть подлѣгать праву майдебурскому и уряду мѣскому и всякіе подати платитъ. Им же поволени суди противъ права магдебурского, передъ войти и бурмистри, и райци; им же поволено всякіе питя дѣлать и покупать, и продавать гарницомъ или фартюю⁶⁰ лвовскою без помѣшки, а противъ того всякой будетъ платитъ пошлѣны по полтретя золотого *от* всякого питя, на всякой годъ. А которіе мѣщане похотятъ пашни и земли, и имъ с того платитъ по указу, им же побори и мито с товаров платитъ. Им же дано на войтовство черниговское волокъ двадцать, на бурмистровъ волокъ дванадцать, на писарей мѣскихъ волокъ четири, да на фалворокъ ратушній до скринки мѣской волокъ тридцать; к той же скринке сверхъ того дана пошлѣны со всякой мѣлочи и скотини. Двору гостину бытъ в городе, а другому на посаде. Бани общіе, лавки мясницкіе, десять сараевъ кирпичныхъ и известныхъ, и то строить урядомъ мѣскимъ, и со всякихъ купцовъ, с товаровъ и с майстеровъ, с майстерства, по нѣсколко денегъ на годъ. На рекѣ Деснѣ перевозъ в тоежъ ратушную скриню поволено брать. А вали и остроги всегда строени били урядомъ мѣским, а сверхъ тѣхъ повинностей и податей вишеописанныхъ никакихъ, и ни подводъ, и ни сторожи имъ, черниговскимъ мещаномъ, не чинити, опроче тог[о], что самимъ для себе около мѣста *от*правляти доведется. А подводѣ имъ велено даваты

⁶⁰ Квартою

под посланники и под гонцовъ, по подлиннимъ подорожнимъ. Имъ же, мещаномъ, поволено на рекъ Деснѣ от Чернигова вверхъ да внизъ по две милѣ риби ловить. // [25 зв.] А приезжимъ купцомъ в Черниговѣ товари свои продавать всѣ вдругъ, а не локтемъ, а питя не фартою. У нихъ же в Чернигове поволено быть на годъ тремъ ярмаркамъ: первой, на Свѣтлое Христово Воскресеніе, другой на Семень день, третій на Богоявленіевъ день, а били бѣ тѣ ярмарки по две неделѣ. А что в челобити ихъ мещанскомъ написано было, чтобъ его царского величества ратніе люди подводъ с нихъ мѣщанъ и податей никакихъ не имали, и великій государь, его царское величество, пожаловалъ ихъ, мещанъ, своимъ великого государя ратнимъ людемъ подводъ и податей с нихъ имать не велѣлъ, а будетъ его царского величества всякихъ чиновъ людемъ, которимъ доведется ехать чрезъ Черниговъ въ Московское государство, или в ево, великого государя, малороссійскіе города, а скажутъ, что для ево, великого государя, дѣл, а ево государскихъ грамотъ и гетманскихъ листовъ, и воеводскихъ отписокъ у нихъ не будетъ, и имъ подводъ не давать. А будетъ случится ехать чрезъ Черниговъ, от него, великого государя, в окрестніе государства, такъ же и из окрестнихъ государствъ к нему, великому государю посломъ и посланникомъ, и гонцомъ, и к ево царского величества подданнымъ, к гетману и ко всему Войску Запорожскому, и в города, и в полки к боярамъ и воеводамъ, с его царского величества грамотами, такъ же и ихъ гетмана и всего Войска Запорожского посланцомъ з листами, а боярь и воеводъ гонцомъ к нему великому государю с отписками, и тѣмъ посломъ и посланникомъ, и гонцомъ, города Чернигова мещаномъ подводи и корми давать, почему доведется. А что по королевскимъ привиліямъ с питя, с пива, и с меду, // [26] и с солоду, и с вина, и с горѣлки, и с романѣи, и с алкану, со всего того доходъ Черниговскіе мѣщане давали повся годи в королевскую казну пошлины по полтретя золотого, от всякаго питя, на всякой годъ, кто дѣлать іли продавать будетъ. И великій государь за тѣ доходи, которіе напередъ сего давали в королевскую казну, указалъ з черниговскихъ мещанъ в свою, царского величества, казну имати повся годи безпереводно, да в виписи, какову нине въ приказе малія Россіи обявили войтъ Стефанъ Отроховъ с товарищи, и сказали, что имъ дана та випись и с Кіевской ратуши, из городовихъ книгъ, в 1650 году, написано: Жигимонтъ третій, король полскій, объявляетъ, что положили перед нимъ мещане черниговскіе листь дозорщика Геронима Цеханова, подсудка смоленского, которой вишепо-

мянутій дозорщикъ по особному указу земли к городу принадлежащіе, часть на вигони, часть на пашнѣ городовіе, такожь на ратушу для общихъ пожитковъ и строеной городовихъ, такъ же и на урядъ городской Черниговской, по привилію ево городу Чернигову данному, в подлиннихъ границахъ к городу присовокупиль, и границы земел, городу Чернигову данніе, совершенно описаль. И били челомъ они, мещане, ему, дабы онъ то ограниченіе земель городовихъ черниговскихъ, чрез помянутого дозорщика повелѣніемъ его учиненное, привиліемъ своимъ королевскимъ подтвърдиль, и листъ дозорщиковъ на то ограниченне данній пред нимъ объявляли, которой такъ в себѣ содержит: Геронимъ Цехановъ, подсудокъ смоленскій, дозорщикъ его королевской объявляетъ, что, по указу его королевскому и по привилію городу Чернигову данному, занялъ и отграничилъ земли к тому // [26 зв.] городу со всѣхъ сторонъ принадлежащіе; часть на вигони, часть на пашнѣ, на задворки и сенокоси, так же ратуше и уряду городовому Черниговскому без должности и без платежу привиліемъ королевскимъ данніе, яко же людемъ городовимъ, мѣщаномъ черниговскимъ, которіе с пашень и с подварковъ своихъ от комисаровъ назначенной, должны будутъ платит[ь] по обикновенію инихъ городовъ, так же и с озеръ в ограниченіи городовомъ будучихъ, по постановленію комисаровъ, платитъ имѣють. А граница тѣхъ земель городовихъ черниговскихъ такъ идетъ: начавъ от села Шостовици, подле гори Шестовицкой, до Гацковского логу по лесокъ, логомъ в рѣчку Козель, Козломъ внизъ в рѣчку Верепеть, Верепетю вверхъ по Залѣсю, по Котчее, по Тяглое лядо, от ляди по селище Плохово по насипній валъ, чрез Плоховъ лѣсъ в Лебединое болото, и с того болота в рѣчку Рудку, Рудкою по селище Жукотки, от того селища по рѣчку Бичалку, тою рѣчкою внизъ по Рудку, в рѣчку Белоусъ, Белоусомъ вверхъ по Мохнатову гать, от тое гати з Белоуса в Хмелницкій Ручай, Хмелницким Ручаемъ через дорогу черниговскую, от Чернигова до Сибережи идущую, а от той дороги дубровою прямо в логъ, а логомъ в Колодезики, а с Колодезиковъ во Ржавецъ, а Ржавцом в Стрижень, Стрижнемъ вверхъ в правую сторону логомъ, въ скриницу склонитца, оттоль суходоломъ чрез дуброву к Лубяному острову в Свинне, Свиннею на низъ по озеро Стародубъ, через реку Десну по Свинскую переволоку, по Пчелскъ озеро, через Ясецкою дуброву позади Долгово селища в лозу Черную, от лози Черной в дуброву по стругу Муравейскую, Муравейскою стругою внизъ по рѣчку Вздвижу, с тое рѣчки в Мамчу рѣчку, через Десну реку;

от Мамчи в озеро Опротомъ и в рѣчку Маломолку по селище Шосто-вицкое, откуда вишеписанное // [27] ограниченіе почалось. Однако жъ, естли би хто отозвался и объявился з прежнимъ правомъ или с привиліємъ королевскимъ на земле, какъ в томъ ограниченіи городовомъ Черниговскомъ положено, того ради то ограниченіе городовое до разсужденія и розграниченія комиссарского препони чиниты не долженствуетъ, а сверхъ того какъ прежде близко города Чернигова много било земель духовныхъ людей, о которыхъ земляхъ ограниченій невозможно било подлинную вѣдомость взять, того ради даби в томъ дѣле духовенству неправосудія не учинилось; в томъ же описанномъ ограниченіи отлучая подле острова Кіянкіна и подле поля Лисова сто волокъ к землямъ Шостовицкимъ до указу королевского, естли би на то било отдать на которое ни есть духовенство, так же и огороди на тожъ духовенство, естли би его королевское величество в Чернигове заводитъ изволилъ, имѣють бити пространіе, и под городомъ, на добромъ мѣсте к одной сторонѣ отделеные, потому, которое можетъ бити в ограниченіи городовомъ пространнее земли к городу, на чемъ Рѣчи Посполитой много належитъ; и даби городу лѣсъ на строеніе удобной возить, имѣють вездѣ волній въ боръ Любецкой на самое токмо строеніе, обще з городомъ Любечомъ, кроме бортного дерева и на борти годного, которое дерева самимъ с любечанами належати имѣть. А Владиславъ король желая того, даби городъ Черниговъ со всѣхъ мѣрь размножался, вишепомяненніе земли городу чрез дозорщика описанніе, въ вѣчность присовокупляетъ, и ограниченіе земель дозорщиково вишепомянутое подтверждаетъ и городу Чернигову укрепляетъ. При семъ же объявили онъ, войтъ с товарищи, в приказе малія Россіи листъ подданного нашего Войска Запорожского обоихъ сторонъ Днепра гетмана Ивана Стефановича Мазепи, каковъ онъ имъ далъ в прошломъ во 195 [1687] году, в которомъ написано: // [27 зв.] по нашему, великихъ государей, нашего царского величества, указу, и по прошенію войта, бурмистровъ, райцовъ и всѣхъ магистратовихъ города Чернигова мещанъ, и по жалованнимъ отца нашего блаженнія памяти великого государя, его царского величества, грамотам, и по листамъ прежнихъ гетмановъ, права ихъ и суди магдебурскіе подтверждаемъ, такъ же и селомъ Петрушичами на ратушу и на рекѣ Деснѣ перевозомъ, и мелницею одною на реке Бѣлоусе, прозвасемою Погорѣлою, другою на рекѣ Стрижне, прозвасемою Ялоцкого, озерами и волоками издавна имъ надлежащими и инними обикновен-

ними пожитками, владѣть поволилъ. И чтобъ какъ полковникъ черниговскій и никто из старшини и меншого товариства, такъ и нихто в томъ магдебурскомъ правѣ и владѣнїи вишепомянутого села и перевоза, и мелницъ, и озеръ, имъ, войту, бурмистромъ, райцомъ, мещаномъ и всѣмъ, никакія не чинили перепони.

И мы, пресвѣтлѣйшіе и державнѣйшіе великіе государи цари, и великіе князи Иоаннъ Алецѣвичъ, Петръ Алецѣвичъ, вся великія и малія, и бѣлія Россїи самодержци, наше царское величество, слушавъ вишепомянутого войта Стефана Отрохова с товарищи челобитя и жалованнихъ *отца* нашего блаженнїя памяти великого государя его царского величества грамотъ, какови дани имъ мещаномъ во 163 [1655], и во 168 [1660] и в 174 [1666] годѣхъ, и королевскихъ привилїевъ прошлихъ лѣтъ, когда з допущенїя Божїя городъ Черниговъ былъ во владѣнїи полскомъ, так же и подданнов нашего гетмана Ивана Стефановича прошлого // [28] 195 [1687] году листа, пожаловали ево черниговского войта и бурмистровъ, и райцовъ и всѣхъ мещанъ, велѣли имъ въ Черниговъ имѣти волное употребленїе во всякихъ своихъ земляхъ, і в сеннихъ покосахъ, и в рибнихъ ловляхъ, и во всякихъ угодіяхъ, во всемъ по тѣмъ прежнимъ жалованнимъ грамотамъ *отца* нашего, великихъ государей блаженнїя памяти великого государя, его царского величества, и по королевскимъ привилїямъ, и по гетманскому данному имъ листу, чимъ они изстари владѣли, буде в чемъ *от* полковника черниговского, и *от* помѣщиковъ, и *от* вотчинниковъ, которїе служатъ намъ, великимъ государамъ, нашему царскому величеству, в Черниговском полку, такъ же и *от* монастырей черниговскихъ, спору какова не будетъ. А до козаковъ и до помѣжчиковъ ихъ, и вотчинниковъ ихъ, и монастырскихъ земель, у ково что есть в дачахъ, и нашими государскими жалованными грамотами укреплено, имъ войту и мещанамъ дѣла нетъ и не вступатся (а в боръ Любецкой для употребленїя токмо хоромного лѣсу, oprичъ бортного дерева и на борти годного, которїе сами с любечанамъ належати имѣють), везжати имъ обще з городомъ Любичемъ; и владѣти имъ, мещанамъ, вишепомянутимъ селом и мелницами, и землями, и сенними покоси, и рибними ловлѣ, и всякими угодіи по сей нашей, царского величества, жалованной грамоте. И майстеровимъ людемъ всехъ цеховъ, никому ничего какъ на черниговского полковника, такъ и на иннихъ людей никакого безденежно и без платежу ничего не дѣлати, и никакихъ на себя ему полковнику и козакамъ поборовъ и овощей с нихъ не збирати, и тѣмъ ихъ не теснити. А мещаном и волнимъ людемъ, буде которїе поселилися // [28 зв.] на ихъ мещанской землѣ, и владѣють ихъ

грунтами, а називаються монастирськими, бити обще с ними, мешчани, во всякихъ платежахъ и поведеніяхъ, тако жъ, какъ и они, черниговскіе мѣщане. А к вишепомянутимъ монастирамъ, буде имъ они не крѣпки и живутъ не на ихъ монастирскихъ земляхъ, ихъ не привлекутъ, и чрезъ магдебурское право *от* ратушного суда ихъ, мешчанъ, полковнику черниговскому и старшинѣ городской, и козакам к своему суду не принуждати, и утѣсненія имъ тѣмъ не чинить, и подводъ с нихъ мешчанъ для своей работи не имат[ь]. А во время воинскихъ походовъ нашимъ, царского величества, бояромъ и воеводамъ, и ратнимъ людямъ под воинскіе припаси, подводи и кормъ давать имъ по прежнему указу *отца* нашего, блаженнія памяти великого государя, его царского величества, по жалованной грамоте 168 [1660] году и по жалованной же нашего царского величества грамоте, какова дана о тѣхъ же подводахъ гетману и всему Войску Запорожскому в нинѣшнемъ во 198 [1690] году по подорожнимъ нашимъ грамотамъ и по проезжимъ листамъ из городовъ боярь нашихъ и воеводъ, а лишнихъ с нихъ подводъ и себѣ кормовъ никому не иматъ.

И то все висшеписанное мы, великіе государи, наше царское величество, по особой нашей государской к нимъ, черниговскимъ мѣщанам, милости, силою сей нашего царского величества грамоти укрѣпляемъ и утверждаемъ. И бити во всемъ воисполненіи по сей нашей царского величества жалованной грамоте, а для вящшаго утвержденія наше царского величества милости // [29] и для вѣчного владѣнія тѣми вишепомянутимъ селомъ и мелницами, и землями, и угодіи имъ, войту и бурмистромъ, и ратманомъ, и райцомъ, и всѣмъ мешчаномъ сію нашу, царского величества, милостивую жалованную грамоту утвердить нашею царского величества печатю повелѣли.

Писана сія наша, царского величества, жалованная грамота государствія нашего во дворѣ, в царствующемъ велицемъ градѣ Москвѣ, лѣта *от* созданія мира 7198 1690 [году], мця марта 26 дня, государствованія нашего 8 году.

В подлинной грамотѣ подписано тако Великихъ государей ихъ царского величества діякъ Василей Бобиничъ.

У таковой подлинной грамоти государственная печать восковая всящая, в ящике позолоченом.

В той подленной грамоти вверху на обороте написано: Божию милостию, пресвѣтлѣйшіе и державнѣйшіе, великіе государи, цари, и великіе князи Иоаннъ Алецѣвичъ, Петръ Алецѣвичъ всея великія и малія, и бѣлія Россіи самодержцы.

НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 22 зв.–29.

Інші копії: НБУВ. IP. Ф. I, спр. 54484-54662, арк. 65 зв.–72.

НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 233, арк. 40–48 зв.

НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2334-2369, арк. 55–61.

НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 79–106 зв.

Опубл.: Лазаревский А. Акты по истории землевладения в Малороссии (1630–1690)... С. 126–135; Генеральное следствие о маестностях Черниговского полка... С. 352–362.

№ 23 (15)

1693 р., червня 5. Київ. –

Наказ київського воєводи П. В. Шереметєва про заборону вимагати з підданих Чернігівського магістрату підводи

Божією милстю великого гдря ця і великого князя Алекцѣя Михайловича, всея великия і малыя, і бѣлыя, восточных і западных, і сѣверныхъ *отчича* і дѣдича, і наследника і гдря, і собладателя, его црского пресвѣтлого величества бояринъ і воевода киевскій, і намѣсникъ смоленскій Петръ Васильевичъ Шереметєвъ с товарищи.

Великого гдря ншого, его *ж* црского пресвѣтлого величества малороссийских городовъ воеводамъ і всяких чиновъ ратнымъ людемъ, такъ же Войска Запорожского полковникомъ, і сотником, і отаманом, і войтамъ, і бурмистрамъ, і райцамъ, і всей старшине, каждому о томъ вѣдаті налѣжить.

В городе Черниговѣ у войта Григорья Иванова і у бурмистрав, і у всѣхъ мещанъ без указа великого гдря ншого, его црского пресвѣтлого величества, і без подорожныхъ памяте подводи і корму іматі, такъ же і на ратушной их мелницѣ, которыя на рекѣ Белоусе Горѣлая ни какова разорения чиниті, а бояринъ і воевода киевскій і намесникъ смоленскій Петръ Васильевичъ Шереметєвъ с товарищи не велѣли.

Писан *отчине* великого гдря нашего, его црского пресвѣтлого величества, граде Киеве лѣта 201 [1693], июня 5 д.

Бояринъ і воевода киевскій, і намѣсникъ смоленскій Петръ Василевичъ Шереметєвъ печать свою приложилъ.

НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2370-2394, арк. 7.

№ 24 (16)

1708 р., грудня 10. Лебедин. –
Грамота царя Петра Олексійовича щодо постачання
підвод мешканцями Чернігова

Божією поспѣшествующею милостію мы, пресвѣтлѣйшій и державнѣйшій великій государь царь, и великій князь Петръ Алецѣвичъ всея великія и малія, и белія Россіи самодержецъ, и многихъ государствъ, и земель восточнихъ, и западныхъ, и сѣвернихъ *отчичь* и дѣдичь, и наслѣдникъ, и государь, и обладатель.

Объявляемъ чрез сіе войскъ нашихъ коннихъ и пѣхотныхъ, вишнимъ и нижнимъ афицерамъ и рядовимъ, такожъ и иныхъ всякихъ чиновъ людемъ, которимъ случится ехать чрез городъ Черниговъ и полкъ Черниговскій или тамо зачемъ обрѣтатися. Извѣстно нам, великому государю, учинилось по доношенію черниговского полковника Павла Полуботка, что всякихъ чинов великороссійскіе люди произжіе, и тамо обретающіся, берутъ в Черниговѣ, так же по всѣмъ томъ полку у жителей подвод много, не имѣя у себе указовъ, самоволно без вѣдома тамошнихъ старшинъ, гдѣ сколько хто похочеть, и провозятъ тѣ подводи в далніе мѣста нигдѣ не перемѣняя. Сверхъ того чинятъ имъ всякіе обиди и досади несносніе. Того ради мы, великій государь, сею нашею царского величества грамотою повелѣваемъ всѣмъ вишеимянованним, кому чрез Черниговъ и полкъ тотъ ехать случитца, даби по имѣющимъ у себя подорожнимъ домогались подводу, что кому о нихъ в подорожной означено будетъ, у тамошнихъ старшинъ, а самоволно нигдѣ подводу брать, и по улицамъ, и дорогамъ насилно *отнимать отнедѣ* не дерзали, и на казацкихъ дворѣхъ не становились, и тѣ подводи, которіе кому дадутся по подорожной вдаль чрезъ учрежденніе стани не проводили, но гдѣ надлежитъ перемѣняли и паки *отпускали*, такожъ при томъ жителемъ // [19 зв.] тамошнимъ никакихъ обидъ, разоренія, грабительствъ и ни малого озлобленія не чинили, под опасеніемъ *от* нас, великого государя, за то своеволство, офицери воинского суда, а рядовой наказанію и смертніе казни. Чего ради во увѣреніе всѣмъ утвержена сія наша, великого государя, грамота нашею царского величества печать.

Данъ в Лебединѣ декабря въ 10 д., 1708 году.

В подлинной подпись таковъ

Графъ Гаврило Головкинъ.

Да в оной же подлѣнной грамотѣ приложена печат[ь] сургучева красная.

НБУВ. Р. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 19–19 зв.

Інша копія: НБУВ. Р. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 65–67 зв.

Опубл.: Рукописи Черниговской городской думы... С. 82–83.

№ 25 (17)

1709 р., серпня 1. Київ. – Наказ царя Петра Олексійовича щодо постачання підвод мешканцями українських міст

Божією милостію мы, пресвѣтлѣйшій и державнѣйшій великій государь, царь и великій князь Петръ Алѣксѣевичъ, самодержецъ все-россійскій и протчая, и протчая.

Объявляемъ чрезъ сіе войскъ нашихъ конныхъ и пехотныхъ, генераломъ нашимъ, фелтмаршаломъ и генераломъ, и протчимъ команду имѣющимъ и вишнимъ и нижнимъ офицеромъ, и рядовимъ такожъ, и иныхъ всякихъ чиновъ людемъ, которимъ ехать случится чрезъ наши, царского величества, малороссійскіе города с Москви в наше войско или к Москве. Даби в техъ нашихъ малороссійскихъ городѣхъ, // [20] в мѣстечкахъ, селахъ и деревняхъ никакого разореніе жителемъ и обидь *отнюдь* не чинили, и подводъ безъ указу и безъ подорожныхъ за подписаніемъ опредѣленныхъ *от* нас, великого государя, особъ не брали, и ни малихъ себѣ взятковъ не вимогали, и на дворѣхъ козацкихъ самоволно не ставились безъ *отводу* урядниковъ малороссійского народа под опасеніемъ офицеромъ воинского суда, а рядовимъ жестокого наказанія. Чего ради и воувѣреніе всѣмъ данъ сей нашъ указъ за нашею, царского величества, печатю в Кіеве августа въ 1 д., 1709 г.

В подлинномъ указѣ подпись таковъ

Графъ Головкинъ

Да в ономъ подлѣнномъ указѣ приложена печать на красномъ сургуче.

НБУВ. Р. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 19 зв.–20.

Інша копія: НБУВ. Р. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 69–70 зв.

Опубл.: Рукописи Черниговской городской думы... С. 83–84.

№ 26 (18)

1710 р., березня 11. Москва. –
Грамота царя Петра Олексійовича щодо постачання
підвод мешканцями українських міст

Божією милостію мы, пресвѣтлѣйшій и державнѣйшій великій государь, царь и великий князь Петръ Алецѣвич, всея великія и малія, и белія Россіи самодержецъ, и многихъ государствъ, и земель восточныхъ, и западныхъ, и сѣверныхъ отчичь и дѣдичь, и наслѣдникъ и государь, и обладатель.

Наше // [20 зв.] царское величество объявляемъ симъ войскъ нашихъ конныхъ и пѣхотныхъ генераломъ, фелтмаршаломъ и генераломъ, и вишнимъ и нижнимъ офицеромъ, и всякого чина началствующимъ, и команду имѣющимъ, и всѣмъ, кому о семъ вѣдати належить, что сего настоящего 1710 году доносили нам, великому государю нашему, царскому величеству Войска нашего Запорожского подданный нашъ гетманъ Иванъ Ильичъ Скоропадский, что пишутъ к нему и зо всѣхъ регименту его городовъ и мѣсть, и приходя непрестанно приносятъ жалобы, что великороссійскіе всякихъ чиновъ люди проезжая чрезъ малороссійскіе города на дороге у людей встретясь, лошади в подводи забираетъ, и что в возахъ будетъ силое отимаеть, и самих грабежемъ обдирають, и по всѣмъ мѣстамъ, и селамъ не показавъ нашего царского величества указу и подорожныхъ, сами своевольно, и за ровно мужицкіе и козацкіе кони в подводи берутъ, и не маліе чинятъ обиди, и в которихъ мѣстехъ и в селахъ урядники спросятъ у кого и с такихъ произжающихъ нашего указу и подорожной, даби имъ вѣдать какое кому учинить отправление, и сколько подводъ изготовить, зато найпаче тѣхъ урядниковъ и всякихъ людей бють без милосердія и за шпаги принимается и измѣнниками ихъ называетъ. Сего ради мы, великий государь, наше царское величество, повелѣваемъ всѣмъ войскъ нашихъ вишнимъ и нижнимъ офицеромъ и инихъ всякихъ чиновъ началствующимъ, и команду имѣющимъ, и рядовимъ, // [21] и накрѣпко приказываемъ. Еже когда кому случится ехать чрезъ наши малороссійскіе города для нашихъ великого государя дѣль и дани имъ будутъ наши великого государя указы и подорожніе, тѣмъ произжая в тѣхъ нашихъ малороссійскіхъ городѣхъ, в мѣстечкахъ,

и в селах, и по дорогамъ лошадей в подводи нигдѣ самовольно не брать и никому никакова насилія и обидѣ не чинить, а имать лошади в подводи в городѣхъ, и в мѣстечкахъ, и в селахъ, и в деревняхъ у войтовъ и урядниковъ, и на подчтовыхъ станехъ у почтарей, показывая наши, царского величества, указы и подорожніе, сколько кому в тѣхъ подорожныхъ будетъ писано. А сверхъ указного числа и в городѣхъ, и в мѣстечкахъ, и в селахъ, и на подчтовыхъ станехъ подводъ никому нигдѣ *отнюдь* не иматъ же. Такъже и самовольно на дворѣхъ козацкихъ не ставитца и излишняго питя и кормов не вимогать, а ставитца на дворѣхъ, на которыхъ урядъ поставитъ, и битъ доволнимъ питемъ и кормомъ гдѣ что дадутъ. А безъ нашего, великого государя, указу и безъ подорожныхъ никому подводъ такъже и кому о корму в указе и в подорожной имянно будетъ не написано, *отнюдь* не давать, и имъ самимъ безъ такого указу не вимагать. Такожъ де дабы *отнюдь* никто не дерзаль нашего царского величества вѣрнихъ подданныхъ малороссійского народа людей изменниками називать, ибо кто тому преступленію невиновень, тому недостойтъ за другова такую укоризну терпѣть. По-неже малороссійскій народъ и Войско // [21 зв.] Запорожское служили намъ, великому государю, вѣрно и къ измѣнѣ Мазепиной не приста-вали, а которіе били в измѣнѣ воспріяли достойное казнь, а прочіе измѣнники и вори запорожци попре чести ево Мазепиной и нашихъ малороссійскихъ городовъ с нимъ вибежали. Ежели же кто сему нашему великого государя нашего царского величества указу явится в чемъ преслушенъ и учинитъ кому малороссійского народа людемъ ка-кую обиду и озлобленіе и укоризну, и за то учинень будетъ офицеромъ и прочимъ чиновнимъ людемъ воинской судъ и по оному достойное наказаніе, а рядовимъ салдатомъ и нижнимъ чиномъ по розиску жесто-кое наказаніе, а за великіе преступления и смертная казнь безовся-кіе пощади, а взятое безъ указу и за подводи безъ подорожныхъ доправ-лено будетъ обидимимъ втрое. Чего ради сію нашу великого государя грамоту за нашею печатю видать и для извѣстія всѣмъ в городѣ, и в селехъ прибить на стенахъ повелѣли.

Писанъ в нашемъ царствующемъ граде Москвѣ лѣта 1710 г., марта въ 11 день.

В подлинной грамотѣ подпись таковъ

Графъ Головкинъ

В оной же грамотѣ приложена печать государственная болшая на воску красномъ.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 20–21 зв.

Інша копія: НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 71–76.

Опубл.: Рукописи Черниговской городской думы...С. 84–85.

№ 27 (19)

1718 р., червня 27. Ніжин. –

Наказ генерал-лейтенанта фон Вейсбаха про заборону вимагати від підданих Чернігівського магістрату підводи

По указу пресвѣтлѣйшого самодержавнѣйшого великого государя, царя и великого князя Петра Алецѣевича, императора и самодержца всероссійского, и протчая, и протчая, и протчая.

Азь ниже именованній учрежденній при войску кавалерій, генераль лейтенантъ и при полку Сибѣрскомъ драгунском полковникъ, Иоаннь Бернадъ фон Вейзбахъ.

Чрез сіе обявляю войскъ его величества, моего всемилостивѣйшого государя полковой кавалеріи, застающимъ в командѣ моеї, високого и ниского чину штапъ оберъ и ундеръ офицеромъ, редовимъ нинѣ служащимъ, понѣже чрез великое посѣщеніе божеское городъ Чернигов в пепель превращень, и затимъ многія жителствующія *оттоль* вразнь поразошлись, а тамъ оставшимся старшинамъ и протчимъ людем *от* проезжаещихъ чинится неудобъ сказаемая нужда в требованіи sustentаци и подводи, чего за нинѣшнимъ пожаромъ *отнюдь* воудоволствование приобрестъ не могутъ. Того ради всемъ вишеупомянутимъ и неупомянутимъ чинамъ, застающимъ в командѣ моеї, симъ предлагаю, даби проезжаючи чрез Черниговъ без собственног[о] нашего указу на ратушѣ и другихъ тамошнихъ людей в подводи лошадаѣ и воловъ не имат и сестних и питейних припасов не претендоват под штрафом [...] сего сугубого штрафа. Чего ради сіе власною моею рукою подписую и печатю утверждаю в Нѣжинѣ 27 июня, 1718.

В подлинномъ подпись нѣмецкимъ диалектомъ І. Б. Вейзбахъ.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 22.

Інші копії: НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 77–78 зв.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2370-2394, арк. 19.

Опубл.: Рукописи Черниговской городской думы... С. 87.

Гетьманські та полковничі універсали і накази

№ 28 (20)

1649 р., листопада 8. Київ. –

Універсал Богдана Хмельницького про затвердження

I. Скиндера чернігівським війтом

Богданъ Хмелницкій, гетманъ з Войскомъ его королевской милости Запорожскимъ.

Всѣмъ в обець и каждому зособна, кому о том вѣдати належить, меновите паномъ полковникомъ, сотникомъ, атаманомъ, асавуломъ и всѣмъ козакамъ Войска его королевской милости Запорожского, и висланимъ нашимъ, так же // [30] мешаномъ черниговскимъ и селяномъ, чинимъ ведомо симъ листомъ нашимъ.

Ижъ постеригаючи всюди, аби порядокъ билъ и справедливость святая множилась, прото заобраннемъ всего посполства мѣста Чернигова, подлугъ першого листу нашего имъ данного, Иоанна Скиндера за войта и дозорцу мѣста и волости, ведлугъ права майдебурского мешаномъ черниговскимъ служачого. Теди и ми угледѣвши и маючи залещенне и подчинніе поступки помененого Иоанна Скиндера, яко чловѣка годного и на то способного, повагою нашою гетманскою за войта и дозорцу мѣста его королевской милости Чернигова постановляемо и ствержаемо его, которого вряду маеть заживати и держати ажъ до живота, яко право тое звычай свой маеть, же войти доживотніе упривилеваніе, в чемъ в далшую конфирмацію *от* его королевской милости за симъ листомъ нашимъ одержить. А теперь за симъ унѣверсаломъ нашимъ моцень есть вишменованній войтъ местомъ радѣти и справовати, и волощанами, здавна до мѣсталежащими, тоестъ Слабиномъ, Рудкою, Седневщиною и иншими, и ихъ судити, порядки винайдовати, которого мають слушати и поважати такъ мешане, яко и волощане менованніе, и до тихъ прилегліе мають бити на складку в чомъ потреба. И товариство наше, полковникъ, и сотники, и вси козаки, мають шановати, яко намѣсника нашего, и ни в чомъ перешкоди не чинити. Особливо варуемо хто би якій билъ бунтовникъ, тамъ же заразъ мають карати не *от*силаючи до насъ, а до пререченого

войта нашего и намѣсника. // [30 зв.] Нѣхто справи не маеть мѣти нѣ в чомъ, толко ми сами, взглядомъ которого уряду, тому жъ войту для обѣсти его з ласки нашео гетманское, даемо млинок Лопатинскій и Застриженскій, и его власній Кувѣчинскій, а на мѣскую потребу перевозъ и озера, и в дозоръ млини подаемо до мѣста належачіе. Которому то листу нашему, аби нѣхто не биль спречній, а овшемъ у кожного аби былъ цале и непорушне держанъ, подъ каранемъ срокгимъ войсковимъ, што кождїй спротивній заданем намъ вѣдомости, яко кгвалтовникъ листовъ нашихъ гетманскихъ будетъ строга каранъ.

Писанъ в Кіеве, дня осмого мѣсяця ноемврія, року 1649.

В подлинномъ подпись таковъ

Богданъ Хмельницкій, рука власна.

В ономъ подлѣнномъ унѣверсалѣ печать гетманская войсковая.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 29 зв.–30 зв.

Інші копії: НБУВ. ІР. Ф. I, спр. 54484-54662, арк. 88 зв.–89.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 233, арк. 28–29.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2334-2369, арк. 42–42 зв.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 109–112 зв.

Опубл.: Лазаревский А. Акты по истории землевладения в Малороссии... С. 96–97; Рукописи П. Я. Дорошенко... С. 26–27; Модзалевский В. Пять документов времени Богдана Хмельницкого... С. 145–146; Документы Богдана Хмельницкого... С. 146–147; Чернигову 1300 лет... С. 36–38; Універсали Богдана Хмельницького (1648 –1657)... С. 93–94.

№ 29 (21)

1650 р., березня 20. Чернігів. –

Універсал чернігівського полковника Мартина Небаби Чернігівському магістрату на володіння млинами

Мартинъ Небаба, полков[ник] Войска его крля милости Запор[ожского], черниговскій.

Всѣмъ обеща, и каждому зособно, кому о томъ будетъ вѣдати потреба, ижъ ведлугъ упадку мешчанъ черниговскихъ даю на поратунокъ усему мѣсту млиновъ пять: млинъ Старій Бѣлоускій, млинъ Горѣлій, млинъ Рижиковскій, млинъ Грицковъ, млинъ на Стрижне Поповскій, которимъ аби в тихъ млинахъ кривди и перешкоди нѣ от кого не било.

Под неласкою войсковою дань въ Чернигове 1650, марта 20.
В подлинном подпись таковъ
Мартинъ Небаба, пол[ковник] войска его кр.
В подлѣнномъ унѣверсалѣ печать его полковничая.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 29 зв.

Інші копії: НБУВ. ІР. Ф. I, спр. 54484-54662, арк. 88.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 233, арк. 29 зв.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2334-2369, арк. 43.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 107–107 зв.

Опубл.: Лазаревский А. Акты по истории землевладения в Малороссии... С. 97–98; Чернигову 1300 лет... С. 38.

№ 30 (22)

1657 р., листопада 16. Чигирин. – Універсал Івана Виговського чернігівському полковнику разом із старшиною про заборону втручатися у справи магістратського суду

Іоаннь Виговскій, гетманъ з Войскомъ его царского величества Запорожскимъ.

Ознаймуемъ симъ писаніемъ нашимъ кождому, кому о тимъ вѣдат[ь] належить, а менови те пну полковниковѣ черниговскому, асауломъ, сотникомъ и всему товариству, в том же полку знайдуючомуся, албо кому толко сее писане // [31] наше показано будетъ.

Ижь субликовали намъ мещане черниговскіи, же немалую перешкоду такъ в арендѣ, яко у иннихъ приходахъ *от* козаковъ и самого полковника бившого черниговского до тихъ часъ поносили, жадаючи насъ, абис ми ихъ особливимъ унѣверсаломъ нашимъ обдаровали.

Ми теди, видячи ихъ прозбу бити слушную, мѣти хочемъ и сурово надпоминаючи приказуемъ, аби такъ самъ панъ полковникъ черниговскій, яко и товариство в жадніе суди и порядки мѣскіе не втручали, людей под юрисдикцію мѣскою будучихъ и на футорахъ мешкаючихъ до работизнь и датковъ не потягали, до аренды мѣской жадного приступу не мѣли, а ни горѣлокъ шинковали, окромъ, що захочуть гуртомъ продати, то не маеть бити зборонно. До млина засе Грицковского, которій безправне есть взятій и *от* мѣста отлучоній,

аби такъ самъ панъ полковникъ, яко и жадній не втручался, пилно и повторне приказуемъ и жадной ни в чемъ кривди и перешкоди не чинил, що усе аби иначей не било. Под неласкою нашею и сруктимъ войсковимъ каранемъ приказуемъ.

Данъ з Чигирина дня 16 ноембра, 1657 року.

В подлинномъ подписъ таковъ

Иоанъ Виговскій.

В подлѣнномъ унѣверсалѣ печать гетманская войсковая.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 30 зв.–31.

Інші копії: НБУВ. ІР. Ф. I, спр. 54484-54662, арк. 89–89 зв.

НБУВ. ІР. Ф. I, спр. 58266-58273, арк. 2.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 233, арк. 27–27 зв.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 113–114 зв.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2334-2369, арк. 45–45 зв.

Опубл.: Нос С. Д. Ряд универсалов оборонных... С. 91; Лазаревский А. Акты по истории землевладения... С. 106; Рукописи Черниговской городской думы... С. 64–65; Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича... С. 62–63.

№ 31 (23)

1660 р., серпня 7. Чигирин. – Універсал Юрія Хмельницького про заборону чинити кривду чернігівським міщанам

Юрій Хмельницькій, гетманъ з Войскомъ его царского величества Запорожскимъ.

Паномъ полковникомъ, асавуломъ, сотникомъ, атаманомъ и всему товариству старшому и меншому Войска его царского величества Запорозкого до вѣдомости доносимъ.

Ижъ ми, стосуючися до универсалу и волѣ славное памяти пана родича нашего, далисмо универсалъ мешчаномъ черниговскимъ, аби жаденъ з козаковъ Войска его царского величества Запорожского въ потребахъ нашихъ посланихъ жаднихъ кривдъ и вимисловъ, то есть напитковъ, чоботь и якихъ колвекъ достатковъ не вимишляль. А если би котрій, приехавши до мѣста Чернигова без универсалу нашего, над вимисль на якіе екцесса зарабляль, теди полковниковѣ тамошнему, до

нась не *от*силаючи, такового карать позволяемъ, по полковнику зась тамошнемъ афектуемъ, жеби *от* мешчанъ ничего не витегаль, але з сель до него належачих, вшелякую живность брать казаль, и на чей не чинечи для ласки нашое.

З Чигирина 7 августа, року 1660.

В подлинномъ подпись таковъ

Юрій Хмелницькій, рукою власною

В подлѣнномъ унѣверсалѣ печать гетманская войсковая.

НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 31 зв.

Інші копії: НБУВ. IP. Ф. I, спр. 54484-54662, арк. 89–89 зв.

НБУВ. IP. Ф. I, спр. 58266-58273, арк. 1.

НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 115–116.

Опубл.: Нос. С. Д. Ряд универсалов оборонных... С. 97. (Помилкова дата 7 серпня 1664 р.); Рукописи Черниговской городской думы... С. 66; Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича... С. 166.

№ 32 (24)

1662 р., червня 6. Переяслав. –

Універсал Якіма Сомка про заборону нелегально шинкувати козакам і міщанам на міському ринку в Чернігові

Иоакимъ Сомко, гетманъ з Войскомъ его царского величества Запорожскимъ.

Всему старшому и меншому товариству Войска его царского величества Запорожского полку Черниговского, мешчаномъ и всему посполству доброго *от* Господа Бога здоровья зичимъ.

Дошла нась скарга *от* мешчанъ маестрату Черниговского на тихъ, которіе в ринку горѣлки межи крамами шинкуючи, тимъ шинкомъ всякимъ людемъ купецкимъ великое уприкрене и доуку чинят, и у торгахъ попившисе и бючисе перескажают барзей с того заборони Боже з забуреня аби съ мѣста огнемъ в нивечь не обернули. Прото симъ нашимъ унѣверсаломъ мѣти такъ хочемъ и приказуемъ, абисте ви вси звишменованніе козаки и мешчане *от* сего часу тихъ шинковъ горѣлчанихъ в ринку поперестали, и *от* сего часу не важились шинкувати. Кто би зась той нашої воли виразной к росказанію спротивляючисе смѣль над сей нашъ унѣверсалъ горѣлку в ринку шинкувати, та-

ковій кожній такъ вини до скарбу войскового тисечу талеровъ битихъ заплатить маеть, яко и особливе сурового войскового не уйдець караня. Що вам и повторе, аби иначей не било. Приказуемъ и того постерегат маестратови Черниговскому зносечисе з паномъ полковникомъ черниговскимъ злѣцаемъ.

Данъ в Переясловлѣ под час зѣзду нашего з пани полковниками дня 6 июня, року 1662.

В подлѣнномъ подписъ таковъ

Иоакимъ Сомко, гетманъ

В подлѣнномъ унѣверсале печать гетманская войсковая.

НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 32.

Інші копії: НБУВ. IP. Ф. I, спр. 58266-58273, арк. 3.

НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2087, арк. 1-2.

НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 121-122 зв.

Опубл.: Рукописи Черниговской городской думы... С. 67-68; Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича... С. 206.

№ 33 (25)

1663 р., липня 7. Табір під Переяславом. – Універсал Івана Брюховецького про підтвердження давніх прав і володінь Чернігова

Иванъ Брюховецкій, гетманъ з вѣрнимъ Войскомъ его пресвѣтлого царского величества Запорозкимъ.

Ознаймуемъ симъ писанемъ нашимъ кождому, кому тилко того вѣдати будетъ потреба, а меновите паномъ полковникомъ, асавуломъ, сотникомъ, атаманомъ, и всему товариству, старшинѣ и черни Войска его пресвѣтлого царского величества Запорозского, а особливе пану полковниковѣ черниговскому, до вѣдомости доносимъ.

Ижъ показовали намъ панъ войтъ черниговскій из бурмистрами своими грамоту его пресвѣтлого царского величества, имъ данную, ведлугъ правъ ихъ от королей полскихъ на права и волности майдебурскіе, яко тежъ и славное памяти небозчика Богдана Хмелницкого, антецессора нашего, и иннихъ, по немъ наступуючихъ, универсали покладали. Где и ми, стосуючись до воли его пресвѣтлого царского

величества и антецессоровъ нашихъ, такъ же вси права и привилія онимъ наданіе, здавна служачіе, симъ листомъ нашимъ стверждаемъ, хочяти мѣти, аби такъ перевозъ Черниговскій, яко озеръ, хуторовъ, млиновъ, шинковъ и иннихъ мѣськихъ доходовъ спокійне без жадное ни од кого перешкоди заживали, а хто би мѣлъ преречонимъ паномъ, мешчаномъ черниговскимъ, в спокійномъ ихъ заживаніе помененнихъ добръ якую колвекъ перешкоду чинити, такового, противного воли его пресвѣтлого царского величества и нашему росказанію, срокго карати без одпусту // [33] будемо, що иначей аби не било.

Данъ в таборѣ под Переясловлемъ июлія 7, 1663.

В подлинном подпись таковъ

Иванъ Брюховецкій, звишменованній гетманъ.

В подлѣнном унѣверсаль печать гетманская войсковая.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 32 зв.–33.

Інші копії: НБУВ. ІР. Ф. I, спр. 54484-54662, арк. 89 зв.–90.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 123–125.

ЦДІАК України. Ф. 237, оп. 1, спр. 31, арк. 1.

Опубл.: Рукописи Черниговской городской думы... С. 68–69 (помилкова дата 6 липня); Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича... С. 287–288.

№ 34 (26)

1663 р., липня 7. Табір під Переяславом. – Універсал Івана Брюховецького про підтвердження прав чернігівських міщан, встановлених привілеями польських королів та українських гетьманів, а також затвердження за магістратом озера Пчельск

Иванъ Брюховецкій, гетман з вѣрнимъ Войскомъ его пресвѣтлого царского величества Запорожскимъ.

Пане полковнику черниговскій!

Забѣгаючи том[у], аби мѣсто Черниговъ и мешчане, в немъ будучіе, по такихихъ военнихъ од неприятелей наездахъ до поправи пришли, видалисмо били нашъ унѣверсаль, аби, ведлугъ пунктовъ в немъ вписаннихъ, старшина и чернь Войска его пресвѣтлого царского величества Запорозкого жодное ни в чемъ мешчаномъ тамошнимъ пере-

шкоди не чинили, а то для того, аби чрез по праву того мѣста болшая до скарбу войскового [...] приростала. Такъ и теперъ пилю жадаемъ симъ писанемъ в м[илость] же бистесе заховавши, ведлугъ универсалу нашего тимъ же мешаном в провентахъ ихъ не перешкожалъ овшемъ, озеро Пчилско, здавна до мѣста належачое, яко жъ ихъ власное привернувши, аби в волоки войтовскіе не втручался, аби з своее власности кождїй слушне тѣшитися могль, и без укривженя // [33 зв.] людского заживаль, туде жъ жадаемъ и пилю напинаемъ, жеби съ мешаномъ тимъ же у шинкаровъ черниговскихъ скапщини вибирати не борониль, такъ же побору на порохъ, яко на речъ слушную и потребную, з волости Черниговское вибират дозволяль. Учинишь то намъ и собѣ речъ пожитечную, кгда ихъ ни при ихъ волности по такихъ утискахъ военныхъ заховаешъ, иначей теди не учинишь, для ласки наше.

Данъ в таборѣ подъ Переяславлемъ июлія 7, 1663.

В подлинномъ подпись таковъ

Иван Брюховецкїй, звишменованнїй гетманъ

В подлѣнномъ унѣверсалѣ печать гетманская.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 33–33 зв.

Інші копії: НБУВ. ІР. Ф. I, спр. 54484-54662, арк. 90–90 зв.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. № 2270-2319, арк. 127–128 зв.

ЦДІАК України. Ф. 237, оп. 1, спр. 30, арк. 1.

Опубл.: Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича... С. 288–289.

№ 35 (27)

1663 р., серпня 5. Табір під Переяславом. – Універсал Івана Брюховецького про надання Чернігівському магістрату Погорілого млина на р. Білоус

Иванъ Брюховецкїй, гетманъ з вѣрнимъ Войскомъ его царского, пресвѣтлого величества Запорозкимъ.

Пану полковникови, атаманови и всему товариству, и посполству черниговскому, а особливе ревѣзоромъ нашимъ войсковимъ, до вѣдомости доносимъ.

Ижъ на прозбу войта, бурмистровъ и всего майстрату Черниговского на росходи ратушніе публичніе даемъ на той же ратуш Черниговскій млинъ Погорѣлого на Белоусе рецѣ стоячій, два камени и ступи в собѣ мѣючій. Прето приказуемъ, аби такъ панъ полковникъ // [34] и атаманъ черниговскій, яко и ревѣзори войсковіе за указанемъ сего листу нашего в держаню того млина, од насъ на росходи ратушніе наданого, жадное перешкоди и трудности не чинили и чинить не важились под войсковимъ каранемъ.

Данъ в таборѣ подъ Переяславлемъ дня 3 августа, 1663.

В подлинномъ подпись таковъ

Иванъ Бруховецкій, звишменованній гетманъ.

В подлѣнномъ унѣверсалѣ печать гетманская.

НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 33 зв.–34.

Інші копії: НБУВ. IP. Ф. I, спр. 54484-54662, арк. 90 зв.–91.

НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 129–130.

ЦДІАК України. Ф. 237, оп. 1, спр. 29, арк. 1.

Оубл.: Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича... С. 297–298.

№ 36 (28)

1664 р., травня 12. Чигирин. –

Універсал Івана Брюховецького про збереження за громадами селищ Онисівка, Напорівка, Халявин, Велика Весь і Красне давнього обов'язку виконувати повинності в Чернігові та сплачувати збори до міської скарбниці, незважаючи на наявність інших власників та державців

Иванъ Бруховецкій, гетманъ з вѣрним Войском его царского пресвѣтлого величества Запорозкимъ.

Ознаймуемъ симъ писанемъ нашимъ каждому, кому о томъ вѣдати належить, а меновите вуйтомъ и всѣмъ громадамъ онисовскимъ, напоровскимъ, халявинскимъ, великовескимъ, краснятскимъ и инымъ селяномъ, под чернцями и законницями черниговскими будучимъ.

Супликовали до насъ войтъ и бурмистри, и увесь майстратъ мѣста его царского пресвѣтлого величества Чернигова, ижъ села Онисовка, Напоровка, Холявинъ, Великая Весь, Красное, з особливого баченя войскового и нашего его мил[ости] пану воеводе черниговскому и столнику князю Игнатию Григоріевичови Волконскому и головѣ стрѣлецкому Алецѣю Федоровичови Подтопнику для виживленя даніе, ведлугъ стародавнихъ звичаювъ до вшелякихъ поборовъ, складокъ, сторожъ и инихъ повинностей мѣськихъ прикладатися збороняют, а не толко тіе села, але и чернцом и черничкамъ черниговскимъ даные, тоежъ повинности звичайное не одправують, зачимъ здавна належнихъ тяжаровъ и повинностей не псуечи, анѣ збороняючи, приказуемъ аби всѣ села его мил[ости] пану воеводѣ и головѣ, чернцомъ и черничкамъ черниговскимъ, з особливою бачливости войсковою даные, вишменованіе и неменованіе, до давнихъ повинностей мѣськихъ черниговскихъ и до тяжаровъ прикладатися конечно не збороняли, в чом ихъ панъ воевода, и голова стрѣлецкий, и черницѣ, и чернички заступовати не мают, бо ся имъ трудно виламовати з звичайнихъ повинностей, на що для лѣпшого вѣри и сей унѣверсаль вуйтови и всему майстратови черниговскому даючи, и тое варуемъ, абы тым же селяномъ до отъдана належное державцѣ ихъ повинности майстратъ Черниговскій перешкодою не былъ.

Данъ в таборѣ под Чигириномъ, 12 мая 1664.

В подлинномъ подписъ таковъ

Иванъ Бруховецкій, звышменованій гетманъ.

В оригіналі на арк. 8 зазначено: Унѣверсаль мѣсту Чернѣгову на по-тягане громадъ до послуг ратушних от Бруховецкого данний.

НБУВ. ІР. Ф. І, спр. 50899, арк. 7–8. Оригінал з військовою печаткою.

Інші копії: НБУВ. ІР. Ф. І, спр. 54484-54662, арк. 91–91 зв.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 34–34 зв. Помилково датовано 10 травня 1664.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 131–133 зв.

ЦДІАК України. Ф. КМФ-9, оп. 3, спр. 49.

ЦДІАК України. Ф. 1407, оп. 1, спр. 92.

Опубл.: Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича... С. 323–324.

№ 37 (29)

**1668 р., жовтня 14. Мена. –
Універсал Дем'яна Ігнатовича
про затвердження за чернігівським війтом
Григорієм Яхимовичем половини Неданчицької рудні**

Демян Ігнатович, полковникъ Войска Запорозкого чернѣговский, гетман наказный сѣверский.

Ознаймуем симъ нашим писаньемъ каждому, кому бы того вѣдати было потреба, а меновите всей старшинѣ и чернѣ Войска Запорозкого теперь и на [по]томние часи, кому тилко будет показано сие писанье наше.

Показовал намъ Григорий Яхимовичъ, войтъ чернѣговский, [...] на Петра Дриню, рудника неданчицкого, на копь пятьдесят личбы литовское, который рудни мѣючи, собѣ половицу в той руднѣ, всякой набытой звичайный розмѣр половицу [зѣ] самое руднѣ [бралѣ], а половицу [давалѣ] Аньдриеви Медведеви, а же под час приходу под Чернѣгов неприятелского москвитина, не уйтивши пану Грегорию Яхимовичу, вуйтови чернѣговскому, помененный Дриня зовсѣмъ на той бокѣ Днепра на мешканье пойшол, и тая вся сумма ведлугъ мамраму, даного на Дринѣ, пану войтови завантовала. Прето, видячи я правний мамрамъ, а хочачи абы пан вуйтъ чернѣговский на своемъ не шкодовал, при той половицѣ руднѣ, яко с его власной Дрининой, пана вуйта чернѣговского за тую сумму заховалисмо, и в поссессию ему до спокойного ужыванья рудныцкого оддали, абы тую половицу на себе отобравші, свою челяд для работи завѣль и собѣ всякий пожиток привлащал, [а] Скарбови Войсковому звичайний трибутъ в том мѣсть оддавати. За чимъ пилно каждого додаю [жадаю], абы всякая старшина такъ в обняту и в держаню тоеи руднѣ пану войтови чернѣговскому, ему самому, нѣхто не был и найменшою перешкою пилно жадаю, на що для лѣпшой поваги и сее писанье мое при печати полковой и при подписѣ руки моеи з канцеляриѣ полковое видати казали.

Писан в Менѣ, дня 14, октоврия, року Божого 1668.

Демян Ігнатович, полковникъ Войска Запорозкого чернѣговский, гетман наказный сѣверский.

На звороті написано: Право наказного гетмана Демяна на половину руднѣ п[ану] Григорію Яхимовичу, вуйту чер[ниговському], данное за долгъ Петра Дринѣ. В року 1668.

ЦДІАК України. Ф. 133, оп. 1, спр. 27. Фотокопія оригіналу.

Опубл.: Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича... С. 480.

№ 38 (30)

1669 р., січня 4. Сосниця. –

Наказ Дем'яна Ігнатовича чернігівському наказному полковникові про захист прав Чернігівського магістрату на послушенство любецьких міщан

Мой ласкавий приятелю, пане полковнику наказний чернѣговский! Увѣдомимо нехай в[аша] м[илость] будеть, ижъ ми углядаючи през нещасливіе часы ущербокъ чернѣговскому войту, и всему майстрату з бурмистрами, и з мешчани, и всѣмъ стався немалій ущербокъ, з канцелярій нашої войскової майстрату Чернѣговскому унѣверсаль видали и ведлугъ нашого универсалу виданого приказуемъ в. милости, абись во всемъ заховався и помочнимъ зоставаль, в чомъ будуть потребовати, и то минѣ дано знати, же Унучокъ любецьких мешчанъ под свой рейментъ притягаеть и пожитокъ собѣ мѣеть не знат за яких причинъ, абиыя скоро, за податою писма моего, нашимъ словомъ приказаль Унучку жадной справи до любецьких мешчанъ не мить и под свой рейментъ не привлащати, бо позволилисмо пану войту чернѣговскому любецькими мешчанами владѣти, и всякое послушенство щобъ отдавали. А ежели бъ през сее писмо наше Онучокъ мѣль еще до того утручатися, то в. мил. оному зганъ тое конечно, аби през сей нашъ указ иначей не було. А скоро прочитавши сие наше нисане, отдай в. мил. до рукъ пану войту чернѣговскому, що обо всемъ увидомивши и приказавши, щобъ ведлугъ писма справовался. За тимъ в. мил. Господу Богу поручаю.

3 Сосниці генваря 4, 1669.

В подлѣнномъ подписъ таковъ

В. милости всего добра жичливий приятель, Демянъ Игнатовичъ,

гетман Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского сѣверский.

НБУВ. IP. Ф. I, спр. 54484-54662, арк. 92 зв.

Оубл.: Рукописи П. Я Дорошенко... С. 29; Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича... С. 487–488.

№ 39 (31)

1669 р., січня 4. Сосниця. – Універсал Дем'яна Ігнатовича про звільнення Чернігова від надання підвод і кормів

Демянъ Ігнатовичъ, гетманъ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорозкій, сѣверскій.

Ознаймуемъ симъ писанемъ нашимъ кождому, кому того вѣдати било потреба, а меновите пану полковникови нашему наказному черниговскому, сотникомъ, атаманови городовому, и всему товариству старшому и меншому, и кому колвекъ будетъ показанъ сей унѣверсаль нашъ.

Ижъ видячи ми, же мѣсто Черниговъ през теперешнюю войну до великого знищеня прийти мусѣль, а кгда еще теперъ частими переездами гонци у подводахъ, яко и в кормах конскихъ, и в напиткахъ наприкраются, а не могутъ нѣ од кого собѣ помочи и поратунку узять. Теди, хотячи того, аби бѣдніе люде врознь для тихъ причинъ не розійшлися, уволняемъ *от* тихъ подводъ цѣлкомъ, аби нѣкому не давали, такъ самого его царского пресвѣтлого величества боярина и воеводи кіевского, и намѣсника смоленского Петра Василіевича Шереметова, яко и воеводскимъ рознимъ гонцамъ и посланникомъ рускимъ людемъ, яко и нашимъ посланцомъ о прочъ великое нужди, ежели би уже великого государя нашего грамота била таможная. А строни корму конского, также овса, що можная, а самимъ гонцамъ хлѣба, соли безъ вимисловъ и напитоковъ в тожъ, не вимишляючи на томъ, переставали, що принесуть, чого мѣть панъ полковникъ наказній постерегати и не допускати своевольѣ, приказуемъ, заховуемъ тежъ ихъ при давнихъ // [35 зв.] правахъ всякихъ, одъ гетмановъ Войскъ Запорожскихъ, антицесаровъ нашихъ наданихъ на всякіе пожитки, то

єсть озерахъ, перевозѣ, селахъ на войта, на ратушъ, на бурмистровъ, яко передчаси заживали и пожитки всякіе одбирали. Теди и теперь, аби нѣхто в томъ и найменшее трудности не задавалъ при тихъ же всякихъ пожиткахъ заховуемъ, и мѣти хочемъ, и сурово приказуемъ, аби нѣхто не билъ перешкою, под срокимъ каранемъ войсковимъ, и повторе приказуемъ.

Данъ в Сосниці дня 4, року 1669.

В подлѣнномъ подписъ такоу

Демянъ Игнатовичъ, гетман Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожскій, сѣверскій.

В подлѣнномъ унѣверсалѣ печать.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 35–35 зв. Назва місяця у копії відсутня, але виходячи з місцезнаходження гетьмана та інтитуляції («гетманъ сѣверскій»), найвірогідніше, що універсал було видано у січні.

Інші копії: НБУВ. ІР. Ф. I, спр. 54484-54662, арк. 91 зв.–92. Назва місяця у копії відсутня.

НБУВ. ІР. Ф. I, спр. 58266-58273, арк. 4. Копія з датою 7 [...] 1669.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 117–120. Назва місяця у копії відсутня.

НБУВ. ІР. Ф. II, спр. 22906, арк. 2. Копія без дати.

Опубл.: Генеральное следствие о маетностях Черниговского полка... С. 362–363; Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича... С. 488–489.

№ 40 (32)

1672 р., липня 13. Батурин. –

Універсал Івана Самойловича про підтвердження прав Чернігова та урядовців магістрату на села Петрушин, Свинь, Киселівка, Березанка та Хмельниця, перевіз через р. Десну, озера, млини та інші міські володіння

Иванъ Самуйловичъ, гетманъ з Войском его царского пресвѣтлого величества Запорозскимъ.

Всѣмъ вобецъ и каждому того потребуячому, а меновите пну полковниковѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского черниговскому, сотникови, атаманови городовому, и всему того жъ полку товариству, и кому колвекъ тилко сей нашъ унѣверсалъ

будеть презентованъ, даемо вѣдати.

Видячи великій государь нашъ, его царское пресвѣтлое величество, сталую такъ ку государскому своему маестатови, яко и ку всему Войску Запорожскому, всего майстрату Черниговского и всѣхъ од мала до велика того жъ мѣста Чернигова жителей вѣрность и во всемъ дохованную статечность, а хотячи онихъ за такое вѣрное служеніе и радѣніе отческою своею милостию уконтентовати, всѣ права привилея од королей полских на добра, то есть на село Петрушинъ, на озера мѣскіе, землѣ волокъ тридцать, такъ тежъ на млини, едень на рецѣ Бѣлоусе Погорѣлій, другій зась на рецѣ Стрижнѣ, Василя Ялоцкого, райци черниговского, стоячіе, и перевоз на рецѣ Деснѣ ратушови Черниговскому для расходовъ мѣскихъ наданіе, такъ тежъ, на войтовство черниговское, землѣ пашенное волокъ двадцать, до того сель три, одно Свинъ, другое Кисельювка, третое Березанка, зо всѣми приналежностями, то есть з полями, сѣножатми, и озеро Пъчилскъ на бурмистровъ, зась такъ же землѣ пашенной волокъ дванадцат и село Хмельница, на писара мѣского волокъ четири, своею государскою грамотою змоцнилъ и ствердилъ. Прето // [93 зв.] и ми такъ воли, яко и потвержалной великого государя нашего стасуючися грамотѣ, повагою владзи нашею оную ствержаемо и змоцняемо, сурово приказуючи, аби такъ панъ полковникъ черниговскій, яко и сотникъ, атаманъ городовій, и все того жъ полку товариство, и найменшой кривди пану войту, бурмистромъ, райцомъ, писареви и всему майстратовѣ Черниговскому в одбиранню пожитковъ звишъ помененнихъ добръ, то есть такъ ратушови Черниговскому, яко нимъ самимъ здавна служачихъ и приналежачих, не важилися чинити, и повторе повагою владзи нашею приказуемо, жадаючи тежъ ми пилно, жеби за щастемъ великого государя нашего и за щасливимъ рейменту нашего владѣніемъ такожъ мѣста его царского пресвѣтлого величества Чернигова всѣ жители могли до першой фортуни своихъ перфекцій прійти, од всѣхъ тяжаровъ войсковихъ онихъ, то есть од становискъ, станцій, ночлѣговъ, попасовъ и от даня подводъ од боку нашего висланимъ, /:хиба би барзо нужная потреба мѣла бити:/, симъ нашимъ унѣверсаломъ увольняемо. Посель зась би пусу коней ишоль, подводъ тилко десят дати, а тіе подводи на дванадцат миль од Чернигова до Остра, а з другое стороны до Сошниці, а не далей, опрочъ тихъ подводъ никому болшей не повинни дати, а тіе подводи з уезду Черниговского мають бити, ведлугъ грамоти его царского пресвѣтлого величества, счо для лѣпшой поваги на

спротивнихъ волѣ нашей сей унѣверсалъ с подписомъ руки наше, и з притисненемъ печати з канцелярії войсковое казалисмо видати сторони. Засъ гонцовъ з грамотою великого государя нашего, к намъ простуечимъ тилко подводъ двѣ дати мают, а не болшей.

Писанъ в Батуринъ 13 июля, року 1672.

В подлинномъ подпись таковъ

Иоанъ Самойлович, гетманъ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорозского, рукою.

В подлѣнномъ унѣверсалѣ печать гетманская.

НБУВ. ІР. Ф. І, спр. 54484-54662, арк. 93–93 зв.

Інші копії: НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 35 зв.–36 зв. Копія з датою 13 червня 1672 р.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 233, арк. 31–32.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2334-2369, арк. 46–47.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 135–140.

Опубл.: Генеральное следствие о маетностях Черниговского полка... С. 363–365. Копія з датою 13 червня 1672 р.; Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича... С. 644–645.

№ 41 (33)

1687 р., вересня 17. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи про підтвердження прав Чернігова та урядовців магістрату на села Петрушин, Свинь, Киселівка, Березанка та Хмельниця, перевіз через р. Десну, озера, млини та інші міські володіння

Иоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского, пресвѣтлого величества Запорожскимъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писанемъ всѣмъ вобецъ и каждому, кому о томъ вѣдати належить, а особливе пану полковникови черниговскому, старшинѣ полковой, сотникомъ, атаманомъ и всему старшому и меншому Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожского того полку товариству.

Ижъ яко іншихъ всѣхъ особъ в слушнихъ речахъ заносячієся до насъ прозби приймаемъ, такъ и пана войта, бурмистровъ, райцов и всѣхъ майстратовихъ мѣста ихъ царского пресвѣтлого величества Чер-

нигова, занесенной до насъ суплѣцѣ давши мѣстце, подлугъ монаршой царского пресвѣтлого величества жалованной грамоти и подлугъ унѣверсаловъ антецессоровъ нашихъ гетмановъ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозского, права ихъ и суди майдебурскіе потвержаемъ, и яко селомъ Петрушичами на ратушь владѣти, так и перевозу на рецѣ Деснѣ, и млиновъ, одного на рецѣ Белоусѣ прозиваемого Погорѣлого, другого на речцѣ Стрижнѣ, прозиваемого Ялоцкого, озеръ и волокъ здавна имъ належнихъ и иншихъ звиклихъ пожитковъ заживати позволяемъ. Мѣти теди хочемъ и приказуемъ, аби яко панъ полковникъ черниговскій и жаденъ з старшого и меншого товариства, такъ и нѣхто иншій в томъ майдебурскомъ правѣ и владѣнію помененного села, перевоза, млиновъ и озеръ имъ, пану войтовѣ, бурмистромъ, райцомъ, мещаномъ и всѣмъ найменшой не чиниль перешкоди. В чом для твердости лѣпшой далисто онимъ сей // [37 зв.] унѣверсалъ нашъ з подписомъ руки власной и с притисненіемъ войсковою печати.

З Батурина септеврія 17, року 1687.

В подлинномъ подпись таков

Звишменованній гетманъ, рукою власною.

В подлѣнномъ унѣверсалѣ печать гетманская.

НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 37–37 зв.

Інші копії: НБУВ. IP. Ф. I, спр. 54484-54662, арк. 94–94 зв.

НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 141–143 зв.

ЦДІАК України. Ф. 237, оп. 1, спр. 34, арк. 1. Копія містить лише місяць надання універсала.

Опубл.: Генеральное следствие о маестностях Черниговского полка... С. 365–366; Універсали Івана Мазепи 1687–1709... С. 414–415. Копія містить лише місяць надання універсала; Універсали Івана Мазепи (1687–1709) Частина II... С. 55.

№ 42 (34)

1693 р., травня 14. Батурин. – Універсал Івана Мазепи з приводу розподілу прибутків з Яхимовського млина

Ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского, гетманъ Иванъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писанемъ всей старшинѣ и чернѣ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозского, и особливе пану полковникови черниговскому, старшинѣ полковой, сотникомъ, атаманомъ и каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати належить.

Ижъ супликоваль до насъ панъ Иосифъ Иевлевичъ, войтъ черниговскій, просячи собѣ нашего рейментарского респекту ласкавого. Же би моглъ з млина, сливучого Яхимовского под Черниговомъ на рецѣ Бѣлоусѣ стоячого, части войсковое розмѣровихъ пожитковъ заживати, а докладаль в суплѣци своей тое же и прешлій небозчики войти черниговскіе Григорій Яхимовичъ и Стефанъ Отроховичъ тихъ розмѣровихъ приходовъ за бившихъ гетмановъ, антицессоровъ нашихъ оттоль уживали. Ми теди, вѣдаечи тое же, видалисмо унѣверсаль нашъ гетманскій овдовѣлой паней Отроховичовой, бившой войтовой, на всѣ пожитки з того млина // [38] припадаечіе, злецилисмо били пану полковниковѣ черниговскому в той мѣре розискъ учинити, з якого показалося такъ. Ижъ перед тимъ з оного млина Яхимовского до ратуша Черниговского пожитки частей войсковихъ арендовимъ способомъ отбѣрано, а потомъ тій части войсковій надани zostали на урядъ войтовства черниговского, а не на самого особу, зачимъ ми, гетманъ, позволяемъ ему пану Иосифу Иевлевичу, войтови черниговскому, на урядъ войтовскій з пререченого млина Яхимовского половину розмѣровихъ пожитковъ отбирати, а другое половиное панѣ Отроховичевай, яко господарскою повинна контентоватися, в чомъ аби ему пану войтови ни от кого з старших и менших не дѣялася жадная перешкода. Мѣти хочемъ и приказуемъ, и яко тій розмѣровій приходи маются по половинѣ дѣлити, такъ и греблю оную помененній особи, панъ войтъ и панѣ Отроховичевай повинни гатити сполноя своєю працею, тое тут же всемъ унѣверсаль нашомъ докладаемъ.

Данъ в Батуринѣ мая 14, 1693 году.

В подлинномъ подпись таковъ

Звышменованній гетманъ, рукое власною.

В подлинномъ унѣверсаль печать гетманская.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 37 зв.–38.

Інші копії: НБУВ. ІР. Ф. I, спр. 54484-54662, арк. 95 зв.–96. Копія містить лише рік надання.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 145–148.

Опубл.: Універсали Івана Мазепи (1687–1709). Частина II..... С. 170.

№ 43 (35)

1698 р., жовтня 12. Батурич. –
Універсал Івана Мазепи щодо повернення цехових ремісників
під юрисдикцію Чернігівського магістрату

Пресвѣтлѣйшаго и державнѣйшаго великаго государя, его царско-го пресвѣтлого величества Войска Запорожского, гетманъ Иванъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ всей старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского полку Черниговского // [38 зв.] и каждому, кому о томъ вѣдати належатимет.

Ижъ суплѣковали до насъ гетмана панъ Иосифъ Евлевичъ, войтъ черниговскій з бурмистрами и всѣми урядовними тамошними, прекладаечи тое, же чрезъ прошлого полковника черниговского, небожчика пана Якова Лизогуба давніе ихъ мѣскіе права zostали нарушени и всѣ цеховіе люде, якіе належовали до ратуша, *отвернени от* мѣского послушенства, а привернени в послушенство ему, небожчикови, также ваговое и помѣрное *отдалено от* ратуша, и просили насъ о потверженіе своихъ правъ и привернене знову к ратушу цеховихъ людей. Ми теде гетманъ, давши ихъ таковой прозбѣ у себе мѣстце, яко потвержаемъ симъ листомъ нашимъ прежніе ихъ права, жеби ненарушне состояни били, такъ и приворочаемъ к ратушу тихъ всѣхъ цеховихъ людей, якіе чрезъ небожчика бившого полковника тамошнего, били *отвернени*, и позволяемъ ему войтови и всѣмъ урядовимъ городовимъ оними завѣдовати и до належитого мѣского послушенства потягати к упомочи всему посполству. А хто би з тихъ помененнихъ цеховихъ людей мѣль листь *от* небожчика даній взглядомъ увольненя *от* мѣской повинности, у такихъ позволяемъ войтовѣ и урядовимъ тамошнимъ тіи листи *отбирати* и до спряту ратушного *отдавати*, а тими людми цѣле завѣдовати, также ваговое и помѣрное на ратушѣ *отбирати*. О какой волѣ нашой вѣдаючи, аби яко сей наказній полковникъ и старшина полковая до того жаднимъ способомъ не втручалѣся, такъ кгда и совершенній *будет* полковникъ о томъ нечинилъ жадной и наименшой перешкоди, прикрости и долегливости. // [39] Варуемъ жеби сія наша гетманская воля завше била в исполненіи.

Данъ в Батуричѣ октября 12, року 1698.

В подлинномъ подписъ таковъ
Звишменованній гетманъ, рукою власною.
В подлѣнном унѣверсалѣ печать гетманская.

НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 38–39.

Інші копії: НБУВ. IP. Ф. I, спр. 54484-54662, арк. 22, 94 зв.–95.

НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 149–152.

Опубл.: Універсали Івана Мазепи (1687–1709). Частина II..... С. 226.

№ 44 (36)

1706 р., листопада 14. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про надання фінансової допомоги Чернігівському магістрату⁶¹

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ, славного чину святого апостола Андрея и Бѣлого Орла кавалеръ Иоанъ Мазепа.

Пану полковниковѣ черниговскому зо всея старшиною полковою, а особливе всякимъ духовнимъ и свѣцкимъ державцомъ, в полку Черниговскомъ маетности мѣючимъ, и кому колвекъ о томъ вѣдати належить, симъ унѣверсаломъ нашимъ ознаймуемъ.

Ижъ прекладалъ намъ цѣлїй майстратъ Черниговскїй зо всѣми тамошними жителями, что под часъ монаршой его царского пресвѣтлого величества в Черниговѣ битности, сіятелнѣйшаго тежъ князя его милости Алецандра Даниловича Меншикова и иннихъ его жъ царского величества министровъ и офицеровъ, такъ же и иншіе многіе *от* людей великороссїйскихъ часто кротне переезжающихъ наизди, для належитого тимъ значнимъ оказиямъ в вистатченню слухнихъ доволствъ *от*буванню, такъ великую мѣють з города своего выдачу, же не тилко вся сумма ратушная на тіе росходи истощилася, лечъ надто еще для удоволствованїя тихъ же потребъ публичнихъ на осмь тисячей золотихъ у людей запозичилися, в якихъ *жс* // [39 зв.] своихъ долегливостяхъ просили нашего респекту и разсмотренїя. Ми прето и сами знаючи добре и явственно видячи, же мусили они магистратъ Черниговскїй зо всѣми тамошними до него прилеглими обивателями

⁶¹ Наявні копії універсала з датою 17 листопада 1706 р.

на приняте такъ поважнихъ и многихъ в городѣ своемъ гостей не меншую понести трудность, убель и виложенося.

Пилно симъ унѣверсаломъ нашимъ приказуемъ и непременно мѣти хочемъ. А жеби такъ для далшой майстрату Черниговскому в отпраование подаваемыхъ наизднихъ оказій помочи, яко и для виплаченія позиченой на ратушь осмотисячной сумми вси обще духовніе и свѣцкіе державци, в полку Черниговскомъ маетности мѣючіе, би намъ нѣй не сперечалися і подданныхъ своихъ незаступали *от* зложенія подачи таковой, якую панъ полковникъ черниговскій з совѣту и согласія тихъ же державцовъ уважит и постановитъ. [...] поборци зась тоей выбираемой з подданныхъ под державцами будучихъ, подачки, сколько оной зберется, и що *от* кого возметься повинни все тое, в реестрѣ записанное мѣти для донесения и вѣдома намъ о томъ часу своего. Таковой волѣ и указови нашему, аби за досимъ чинилося поворе повагою сего унѣверсалу нашего рейментарско приказуемъ.

Данъ в Батуринь 14 ноембрія, 1706.

В подлинномъ подпись таково

Звышменованній гетманъ, рукою власною.

В подлѣнномъ унѣверсалѣ печать гетманская.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 39–39 зв.

Інші копії: НБУВ. ІР. Ф. I, спр. 54484-54662, арк. 96–96 зв. Копія з датою 17 листопада 1706 р.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 153–156. Дата не розбірлива.

Оубл.: Універсали Івана Мазепи... С. 368.

№ 45 (37)

1709 р., січня 28. Ніжин. –

Універсал Івана Скоропадського про підтвердження прав Чернігівського магістрату на села Петрушин, Свинь, Березанку, Кисельовку, а також перевоз через р. Десну, млини, озера, сіножаті й надання на міські потреби с. Суличівки

Пресвѣтлѣйшаго и державнѣйшаго великаго государя нашего, его царского величества Войска Запорожского, гетманъ Иоаннъ Скоропадский.

Пану полковникови Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского черниговскому, старшинѣ полковой, сотникомъ, атаманѣ городской и курѣнной зо всѣмъ старшимъ и меншимъ того полку товариствомъ, и каждому, кому колвекъ вѣдати о томъ належатиметь, ознаймуемъ.

Ижъ панъ Федоръ Лопата, войтъ черниговскій зо всѣмъ майстратомъ суплѣковаль до насъ просячи, аби ми наданніе села на вспоможеніе рочнихъ расходовъ ратуша Черниговского ствердили именно село Петрушинъ зо всѣми до онога належными угодіями в сотнѣ Ройской положене свое имѣющее, селца Свинь, Березанку и Киселювку на урядъ войтовскій належніе, село Хмелницу бурмистромъ тамошнимъ в *отбуванне* уставичнихъ наездовъ в ратушу порадкуючимъ, перевозъ на рецѣ Деснѣ з озерами из сѣнными покосами, млинъ на рецѣ Бѣлоусѣ прозиваемій Погорѣловскій, ваговое в самом городѣ Черниговѣ по мѣрѣ и торговое з прижаючихъ всякихъ гандлючихъ людей *отбирати* ку *вспартю* и ку *вспоможенію* уставичнихъ ратушнихъ расходовъ, на якіе села, перевозъ и млинъ з озерами из сѣнными покосами презентовал онъ, панъ войтъ черниговскій, висоце поважніе монаршіе его царского пресвѣтлого величества потвержателнія грамоти и антецессоровъ нашихъ бившихъ гетмановъ унѣверсали. За чимъ ми гетманъ, по милости монаршой всемилостивѣйшаго нашего царя и государя его царского величества, мѣючи зуполнуе моць // [40 зв.] и власть всякіе в малой Россіи устроевати порядки, ствержаемъ симъ унѣверсаломъ нашимъ всѣ тіе добра, як села в околичности Черниговской положеніе свое мѣючіе, такъ млинъ, перевозъ з озерами и з сѣнными покосами, позволяючи як *от* посполитихъ в тихъ селахъ мешкаючихъ людей *належитое отбирати* послушенство и повинность пану войтови Чернигову, именно з села Петрушина до ратуша Черниговского *належного*, з млина Погорѣловского всѣ розмѣровія пожитки, з перевоза на рецѣ Деснѣ будучого, з помѣрного вагового и торгового, користи и прибилѣ не ку приватной якой потребѣ, лечь ку *общой* до ратушнихъ финансовъ на *отбуванне* рознихъ расходовъ *належающей*, такъ з особна *от* людей посполитихъ в селахъ въ Свинѣ, Березанцѣ и Киселювцѣ мешкаючихъ, на урядъ войтовскій *належныхъ* ку *вспертю* господарства его пана войта черниговского *отбирати* повинности, а з села Хмелницѣ, паномъ бурмистромъ подлуг *прежнего* поведенія з посполитихъ людей имѣти всякое удоволствование. Да вновь надаемо село Суличовку, в околичности черниговской положене свое имѣющее, до ратуша Черниговского для *отбуванія* тамошнихъ уставичнихъ расходовъ и подводъ

до далшої ласки нашої. Прето мѣти хочемъ и рейментарско симъ нашимъ приказуемъ универсаломъ, аби всѣ посполитіе в мененнихъ селахъ люде живучіе /:опрочъ козаковъ, которихъ волность мѣет не на-рушне бити захована:/ ему пану войтови черниговскому, бурмистрамъ и всему тамошнему майстратови без жадного упору *отдавали* послушенство и повинность, в якомъ помененнихъ сель владѣнни и в *отби-рание* всякихъ пожитковъ // [41] з млина Погорѣлого, з перевозу на рецѣ Деснѣ будучого, з озеръ и з сенокосовъ, аби нѣхто з старшини и чернѣ полковой пану войту черниговскому, бурмистром, райцом и всему та-мошнему майстратовѣ не важился чинити трудности, кривди и пере-шкоди. Пилно варуемъ докладаючи и тое, аби в дворахъ посполитихъ людей в сель Петрушинѣ мешкаючіе подсуфѣдки без жадного проти-венства *отдавали* до ратуша Черниговского послушенство, в чомъ аби волѣ нашей в семъ унѣверсале вираженной досить чинилося и повто-ре грозно приказуемъ.

Данъ в Нѣжинѣ януарія 28 д., року 1709.

В подлинномъ подпись такоу

Звишеменованній гетманъ, рукою власною.

В подлѣнномъ унѣверсалѣ печать гетманская.

НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 40–41.

Інші копії: НБУВ. IP. Ф. I, спр. 54484-54662, арк. 97–98.

НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 157–162.

Опубл.: Генеральное следствие о маетностяхъ Черниговского полка... С. 366–368.

№ 46 (38)

1709 р., січня 29. Ніжин. – Універсал Івана Скоропадського про звільнення магістратської старшини від показанщини

Его царского пресвѣлого величества Войска Запорожского, гетманъ Иоаннъ Скоропадскій.

В сей полку его жъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского старшинѣ и чернѣ, а з особна висланному нашому и каждому, кому колвекъ вѣдати о томъ належатиметь, симъ нашимъ писанемъ ознаймуемъ.

Ижъ панъ Федоръ Романовичъ, войтъ черниговскій, з бурмистрами ратуша Черниговского суплѣковали до насъ, просячи, абись ми ихъ уволили *от* дорочной показанной належитости, избираючоїся подлугъ обиклостей прежнихъ до скарбу нашего войскового. Якое ихъ пана войта черниговского з бурмистрами до насъ внесенное // [41 зв.] принявши прошение, аргепентуючи на ихъ праці и кошти, которіе они в пріймованню рочних особъ великороссійскихъ и малороссійскихъ чрез городъ Черниговъ переерждающихъ уставичне ложат и належитій в ратушу своемъ з всякимъ старанемъ устроевають порядокъ, увольняемъ *от* тоей показанной дорочной належитости мененного пана Федора Романовича, войта черниговского, позволяючи ему на килко хотя казанахъ ку вспарте своего господарства без жадного *от*-плаченія належитости дорочной, курити горѣлку. Такъже и пановъ бурмистров увольняемъ *от* плаченія дорочной показанной повинности, *от* двохъ казановъ каждого з нихъ. А если би хто з межи ихъ пановъ бурмистров имѣлъ колко хотя для лучшего своего пожитку горѣлчанихъ казановъ, теди волно онимъ и свободно горѣлку курити, тилко жъ *от* иныхъ казановъ дорочную показанную до скарбу войскового належитость повиний каждо рочне до рукъ нашего посланного *от*давати и уицати подлугъ прежной обиклости декларуемъ.

Данъ в Нѣжинѣ януварія 29, року 1709.

В подлѣнномъ подпись таково

Звишменованній гетманъ, рукою власною.

В подлѣнномъ унѣверсалѣ печать гетманская.

НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 41–41 зв.

Ина копія: НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 163–165.

№ 47 (39)

1709 р., лютого 7. Ніжин. –

Універсал Івана Скоропадського про заборону козацькій старшині порушувати права та привілеї Чернігівського магістрату

Пресвѣтлѣйшаго и державнѣйшаго великого государя его царского величества Войска Запорожского гетманъ Иоаннъ Скоропадскій.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ в сей полку его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского Черниговского, старшинѣ и чернѣ, и каждому, кому колвекъ вѣдати о томъ належатиметь.

Ижъ суплѣковали до насъ пань Федоръ Романовичъ, войтъ черниговский, з бурмистрами, райцами, всѣми майстратовими тамошними, доносячи, что права и порядки ихъ на якіе они имѣютъ висоцеповажніе монаршіе его царского пресвѣтлого величества грамоти и унѣверсали антецессоров нашихъ, бившихъ гетмановъ данніе, нарушени zostали. Тимъ самимъ, что старшина полковая и панове сотники тамошніе околичніе ихъ мешан черниговскихъ над ихъ права до суду полкового потягають не допускаючи в ратушу тамошномъ споров, заводовъ и всякихъ справъ межи мешанами точачихся разсуждати и кончити, и людей посполитихъ в селахъ до ратуша Черниговского належныхъ, именно Петрушинѣ, Свинѣ, Березанцѣ, Киселювцѣ, ихъ мелницѣ мешкаючихъ, мимо пана войта и бурмистровъ усиловують до *отбування* общихъ, сотеннихъ подводъ и видатковъ, надто з тихъ же сель ратушнихъ нѣкоторихъ до статнѣйшихъ посполитихъ людей приіймуютъ до войсковой служби. А когда якая городовая биваетъ общая потреба на вистатчене подвод великороссійскимъ и малороссійскимъ особамъ болше ста и далѣй, теди не биваетъ з околичности сель черниговскихъ чинена жадная помощь, лечь то з своихъ дворовъ, то з тихъ же селець до ратуша належныхъ мусит онъ пань войтъ з бурмистрами тую вистатченемъ подводъ *отбувать* навалность. В монаршой засъ его царского величества грамотѣ намъ *от* пана войта [42 зв.] черниговского презентованной, и в унѣверсалахъ антецессоровъ нашихъ тое зконфирмовано, жеби з черниговского ратуша хочай би невѣдомо якъ валная указовала потреба, тилко по *десят* подводъ било вистатчовано, а в помочъ з околичнихъ сель черниговскихъ мѣеть чинитися вспоможеніе, в чомъ на тіе свои порядки мененній пань войтъ черниговский з бурмистрами и з майстратомъ тамошнимъ просили нашего потвержательного унѣверсалу. Зачимъ ми, гетманъ, стосуючися до волѣ монаршѣ его царского величества в поважныхъ грамотахъ выраженной, и до унѣверсаловъ антецессоровъ нашихъ пану войтови черниговскому и всему майстратови тамошнему виданихъ, всѣ права и порядки здавна в ратушу Черниговскомъ уведеніе нашою гетманскою

конфірмуемъ, обороною пилно варуючи, аби ниhto з старшини полковой черниговской не важился тихъ правъ и порядковъ ратушнихъ нарушати, а нѣ до онихъ интересоватися, але всякіе спори и звади рознихъ справъ до суду ратушного черниговского належачихъ которіе межи мешанами тамошними точилибися. Нехто инший, толко панъ войтъ черниговский з майстратомъ своимъ разсуждати и кончити мѣть подлугъ слушности до селѣ зась вишменованнихъ Петрушина, Свинѣ, Березанки, Киселювки и Хмелници, аби ниhto з полковой старшини и из пановъ сотников не втручался и нѣкого з тамошнихъ посполитих жетелей не прійтоваль до реестру козацкого под срокимъ каранемъ. В подводахъ, если общая указоватиметь городовая потреба, аби з околнчности черниговской, з маестностей панов державцов, духовнихъ и свѣцкихъ без жадного противенства чинена била ратушу Черниговскому помощь. Грозно приказуемъ, а поневажъ по разсмотренію пана полковника черниговского сѣножати двѣ: одна Мазапетина, // [43] а другая Утвишинская для уставичне наездовъ ратушнихъ *отбуваня* заховани zostали. Теди и ми гетманъ, тіе сѣножати, аби до ратуша Черниговского належали, тѣми хочемъ, варуючи того пилно, аби ниhto, якъ з войсковихъ, так и з посполитихъ людей в кошеню травы на общую ратуша Черниговского потребу не важился чинити жадной перешкоди.

Данъ в Нѣжинѣ февраля 7, року 1709.

В подлинномъ подпись таковъ

Звишменованній гетманъ, рукою власною.

В подлѣнномъ унѣверсалѣ печать гетманская.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 42–43.

Инші копії: НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 167–172 зв.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2334-2369, арк. 49–50 зв.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 233, арк. 33–34 зв.

НБУВ. ІР. Ф. I, спр. 54484-54662, арк. 98–99.

Оубл.: Рукописи Черниговской городской думы... С. 88–89.

№ 48 (40)

**1710 р., січня 13. Глухів. –
Універсал Івана Скоропадського про заборону
козацькій старшині втручатися у справи
Чернігівського магістрату щодо збирання податків**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского, гетманъ Иоанъ Скоропадскій.

Пану полковникови Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского черниговскому з старшиною полковою, такъ же державцамъ духовного и мирского стану в томъ полку будучимъ, и кому толко вѣдати належит, симъ нашимъ ознаймуемъ унѣверсалом.

Ижъ панъ Федоръ Лопатенко, войтъ черниговскій, з майстратовими доносилъ намъ, что во время войскъ великороссійскихъ переходу и теперь уставичне переезжаючихъ посилицковъ выдачою имъ кормовъ и напоевъ до такового скарбець мѣській прійшоль оскудѣнія, же и на борг много мусили запозичитися, для чего просили нашего респекту, абисто з людій уизду Черниговского поборъ, почему ухвала станеть, избрати позволили. Ми теди, гетманъ, уваживши слушное пана войта черниговского и майстратовихъ прошеніе, до того знаючи // [43 зв.] же не без расходовъ било и тепер на переежджаючих мусить бити, яко позволяемъ в уездѣ Черниговскомъ з людей в маетностяхъ духовного и мирского чина, почему ухвала станеть, ку вспартю расходамъ мѣскимъ, поборъ избрати /:нечай маючи и иннихъ того жъ полку мѣсть, поневажъ и в онихъ не безтрудности долегливостій и расходовъ мѣеть бити:/. Такъ жадаемъ и повагою сего нашего унѣверсалу приказуемъ, даби хто будеть *от* пана войта черниговского ради избраня побору в уездѣ Черниговскій и в маетности духовного и мирского стану висланній з людей, почему ухвала станеть, державци не збороняли, повторе и подесеяте жадаемъ, грозимъ и приказуемъ.

Данъ в Глухови януарія 13, року 1710.

В подлинномъ подпись таковъ

Звишменованній гетманъ, рукою власною.

В подлѣнномъ унѣверсаль печать гетманская.

НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 43–43 зв.

Інші копії: НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 173–175 зв.

НБУВ. IP. Ф. I, спр. 54484-54662, арк. 99 зв.–100.

ЦДІАК України. Ф. 237, оп. 1, спр. 37, арк. 1.

Опубл.: Рукописи Черниговской городской думы... С. 90.

№ 49 (41)

1710 р., січня 14. Глухів. –

Універсал Івана Скоропадського про дозвіл міщанам Чернігова шинкувати горілкою та збирання покуховного податку

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского, гетманъ Иоаннъ Скоропадскій.

Пану полковникови черниговскому з старшиною полковою и кому тилко вѣдати належить, симъ нашимъ ознаймуемъ унѣверсалом.

Ижъ панъ Федоръ Лопата, войтъ черниговскій, з майстратовими просилъ нашего позволенія абисмо ку вспартю на уставичніе наезди росходамъ мѣскимъ з людей шинкомъ, якимъ колвекъ в городѣ Черниговѣ будучихъ и приезджаючихъ, подачу почему есть обикновеніе вибирати не зборонили. Ми теди // [44] гетманъ принявши пана войта черниговского и майстратовихъ прошеніе, до того респектуючи, на уставичніе городу Чернигову *от* наездовъ долегливости, нащо не меньшая в мѣскихъ росходахъ дѣется убель, яко незбороняемъ *от* людей шинкомъ бавячихся, почому установа черниговскихъ и приезджшихъ ку вспартю росходамъ мѣскимъ подачу вибирати овшемъ позволяемъ. Такъ жадаемъ пилно, аби в томъ панъ полковникъ черниговскій и нѣхто иншій не важился чинити перепони, а шинкомъ жители черниговскіе горѣлчанимъ приезджаючіе зась якимъ колвекъ бавячіеся нележной грошевой повинности *отдавати* не били противними, подесяте приказуемъ.

Данъ в Глуховѣ януарія 14, року 1710.

Тут же докладаемъ и тое, аби для вибрания покуховной подачи з стороны козацкой и мѣской били пристави учиненни, и на якіе колвекъ мѣскіе потреби зибранніе гроши потребни будуть, завѣдомомъ пана полковника оборочатися мѣют.

В подлинномъ подпись таков.

Звишменованній гетманъ, рукою власною.

В подлѣнномъ унѣверсалѣ печать гетманская.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 43 зв.–44.

Інші копії: НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 177–179 зв.

НБУВ. ІР. Ф. I, спр. 54484-54662, арк. 100–100 зв.

№ 50 (42)

1710 р., квітня 15. Чернігів. –
Універсал чернігівського полковника Павла Полуботка
про встановлення покуховного податку на шинкарів
у Чернігівському полку, призначеного на утримання
магістратом переїжджих через територію полку

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского, полковникъ черниговскій Павелъ Полуботокъ.

Всѣмъ обще якъ духовного, так и мирскаго чина людемъ в городѣ Черниговѣ мешкаючимъ, доброго учинивши здоровя вѣдомо чинимъ.

Ижъ в сихъ дняхъ поданъ намъ ясне велможного, его милости пана гетмана листъ з вираженіемъ такого повторного // [44 зв.] уже указу, абисмо якъ в самомъ Черниговѣ, такъ и во всемъ полку нашомъ устроили такової порядок, жеби не обтяжаючи посполитихъ людей поборами и у *отбуванню* наездовъ рочнихъ в городѣ тудейшомъ и всюда в полку нашомъ завше биваючихъ, наложили окладъ. Хто горѣлкою шинкуеть брати *от* кухви по десять золотихъ, а *от* носатки по золотому, и для *отбирання* того датку покуховне пристановили з козацкой и мѣщанской стороны певнихъ и правдивихъ двоухъ чоловѣковъ, якій указъ рейментарскій исполняючи, любо уже поручилисмо перед тимъ двомъ человѣкомъ того дозировать и одбирати тую належитость. Однакъ и теперъ за повторнимъ его велможности розказанемъ обявляючи вамъ тое, жадаемъ и приказуемъ, аби о *отдаваній* покуховной повинности по десять золотихъ, а *от* носатки по золотому нѣхто якъ з духовного, так и козацкого и мѣщанского чину не билъ спречнимъ, поневажъ тое вибирается не для приватного якого употребленя, лечь для общой на *отбуванне* уставичних в ратушу Черниговскомъ наездовъ потреби прекладаемъ.

Данъ в Черниговѣ априля 15 д., року 1710.

В подлинномъ подпись таковъ

Звишменованній полковникъ черниговскій, рукою власною.

В подлѣнномъ унѣврсалѣ печать полковничая.

НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 44–44 зв.

Інші копії: НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 181–183 зв.

НБУВ. IP. Ф. I, спр. 54484-54662, арк. 100 зв.–101.

Оубл.: Рукописи Черниговской городской думы... С. 86; Універсали Павла Полуботка...С. 66.

№ 51 (43)

1719 р., березня 14. Глухів. –
Універсал Івана Скоропадського про надання підвод
мешканцями Чернігівського полку для відбудови Чернігова

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского обоихъ сторонъ Днепра, гетманъ Иоаннь Скоропадскій.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ пану полковникови черниговскому з старшиною его полковою и всѣмъ, кому колвекъ о томъ вѣдати // [45] надлежиметь.

Ижъ прекладалъ намъ панъ Федоръ Лопата, войтъ черниговскій, з майстратовими же когда прошлого лѣтнего времени з посѣщенія Божія городъ Черниговъ горѣвъ и ратушь тамошная од того огненного пламеня в пепель обратилася, якої они сами за своимъ недостатчемствомъ немогучи виставити, просили насъ, жеби для построения оной з сотень околичности Черниговской деревнѣ подводами вивезено. Теди ми, вѣдаючи же всѣхъ обшая в томъ есть потреба, чрез сей нашъ унѣверсаль жадаемъ и приказуемъ, аби преречоній панъ полковникъ черниговскій, учинивши по своему разсмотренію опредѣленіе сколко з якої сотнѣ мѣет вистатчено бути помянутихъ подводъ велѣль оними по прос[...]⁶² дороги на построение вижей мennenной ратуши з потребу надобной, где оная будетъ готоватися вивезти до города деревнѣ, в чомъ аби нѣхто з сел своихъ, а особливе пани, пани державци духовніе и свѣцкіе, тамъ в околичности Черниговской маетности свои мѣючіе, подлугъ опрѣдѣленія пана полковника до видовання подводъ на привозъ деревнѣ жадною мѣрою не отрѣкалися, але задосит би сему указовѣ нашему чинили упоминаемъ.

Данъ в Глуховѣ марта 14 д., 1719 року.

В подлинномъ подпись таковъ

Звишменованній гетманъ, рукою власною.

В подлѣнномъ унѣверсальѣ печать гетманская.

НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 44 зв.–45.

Інші копії: НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 185–187 зв.

ЦДІАК України. Ф. 237, оп. 1, спр. 39, арк. 1.

⁶² Нерозбірливо

№ 52 (44)

**1719 р., березня 15. Глухів. –
Універсал Івана Скоропадського про заборону
козацькій старшині будувати в Чернігові
на магістратській землі торгові крамниці**

Его царского пресвѣтлого величества Войск Запорожских обоихъ сторонъ Днепра, гетманъ Иоаннъ Скоропадскій.

Всѣмъ кому колвекъ о томъ вѣдати надлежатимет, особлива пану полковниковѣ черниговскому з его старшиною полковою, ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсалом.

Ижъ презентоваль намъ премоцнѣйшую монаршую, // [45 зв.] царского пресвѣтлого величества грамоту панъ Федоръ Лопата войтъ черниговскій зъ всѣми тамошними панами, панами майстратовими на знесене тамъ в городѣ ихъ з землѣ ратушной козацких лавокъ, жеби онихъ не било, которихъ в тот часъ передсимъ потому монаршому указу они не знимали, але в время прошлолѣтнего на увесь городъ Черниговѣ Божіимъ попущеніемъ ставшогося пожару, тіе комори згорѣли. Чего ради онъ панъ войтъ з майстратовими просили теперь такого нашего унѣверсалу, жеби запретить козакамъ на помянутихъ ратушнихъ мѣстцахъ коморъ строити. Прето ми, гетманъ, его пана войта слушному внявши прошенію, а барзѣй послѣдуючи пререченой царского пресвѣтлого величества грамотѣ, яко велѣли сей нашъ видати унѣверсал, такъ повагою оного варуемъ и приказуемъ, аби войсковіе особи тамъ в Черниговѣ навижей мененнихъ мѣстцахъ ратушнихъ, где свои мѣли комори, вновь оних не важилися строити, але тая земля, якъ мѣская, повинна при ратушномъ владѣннїи найдоватися. Барзѣй для простанства городского, которій велми есть отвсюду стѣсненъ.

Данъ в Глуховѣ з канцеляриі нашой войсковой марта 15 д., року 1719.

В подлинномъ подпись таковъ

Звишменованной гетманъ, рукою власною.

В подлѣнномъ унѣверсалѣ печать гетманская.

НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 45–45 зв.

Иша копія: НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 189–191 зв.

№ 53 (45)

1719 р., березня 15. Глухів. –
Універсал Івана Скоропадського про збирання
покуховного податку та призначення
від Чернігівського магістрату шафора

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского обоихъ сторонъ Днепра, гетманъ Иоаннъ Скоропадскій.

Пану полковниковѣ черниговскому з старшиною его полковою и всемѣ, кому колвекъ о томѣ вѣдати надлежатиметь, // [46] симъ нашимъ ознаймуемъ унѣверсаломъ.

Ижъ обявляль намъ панъ Федоръ Лопата войтъ черниговский зъ панами, панами майстратовими тамошними унѣверсалъ нашъ виданий имъ на *отбиране* до ратуша половини покуховного приходу *от шинковъ*, тамъ в ихъ городѣ стягаючогося прекладаючи. Же по тому нашему унѣверсалу не вся имъ належитая тоей покуховной повинности доходить дача, а донесли на своей суплѣци, же немалу ратуша тамошнего во всемъ имѣют скудость. Чего ради просили насъ, даби для *отбираня* того покуховного приходу половинной части /:которая би завше в цѣлости ихъ доходила:/ постановити имъ *от* себе шафора, якъ и в прочіихъ полковихъ городахъ вездѣ такое есть опредѣленіе. Теди ми не *отрѣкаючи* помянутого пана войта слушному прошенію, а маючи особливій нашъ на ратушь ихъ взглядъ, же з гола затягненнихъ на онуе долговъ не мають чимъ уплачовати, позволяемъ имъ *от* себе учредити шафара, который сполне з опредѣленнымъ од стороны козацкой шафаромъ повинень будетъ тіе всѣ гроши за покуховное належніе тамъ в Черниговѣ, збираючи половину онихъ до ратуша *отдавати*; в якомъ *отбираню* тихъ покуховнихъ грошей на мѣскіе общіе росходи аби нѣ од кого жадная ему пану войту з майстратомъ не дѣялася перепона. Повагою сего нашего унѣверсалу приказуемъ, толко тое докладаемъ, ижъ бы панъ полковникъ черниговский з старшиною его полковою в каждо рочное время велѣль з помянутихъ майстратовихъ о росходахъ и приходахъ мѣскихъ збирати калкуляцію.

Данъ в Глуховѣ марта 15 д., року 1719.

В подлинномъ подпись таковъ
Звишменованній гетманъ, рукою власною.
В подлѣнномъ унѣверсалѣ печать гетманская.

НБУВ. Р. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 45 зв.–46.

Інші копії: НБУВ. Р. Ф. I, спр. 54484-54662, арк. 101–101 зв.

НБУВ. Р. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 193–195.

ЦДАК України. Ф. 237, оп. 1, спр. 43, арк. 3–3 зв.

№ 54 (46)

1719 р., травня 5. Глухів. – Універсал Івана Скоропадського про заборону козацькій старшині, а також духовним особам брати під свою протекцію магістратських підданих

Его царского пресвѣтлого величества Войскъ Запорожских обоихъ сторонъ Днепра, гетманъ Иоаннъ Скоропадскій.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ пану полковниковѣ черниговскому з старшиною его полковою, и всѣмъ духовного и свѣцкогo стану черниговскимъ же обивателемъ, такожъ кому би колвекъ о томъ вѣдати надлежало.

Ижъ панъ войтъ черниговскій з майстратомъ тамошнимъ не-единократне доносилъ намъ, что нѣкоторые з духовнихъ, такожъ з пановъ, пановъ старшини полковой, сотниковъ и прочіихъ войскового чину особъ, многихъ людей в городѣ и поза мѣстомъ мешкающихъ, взявши под свою оборону, приватній толко оними справують работизни, а од публѣчнихъ тяжестей заступаючи жадной ратушеви Черниговскому и мѣщанамъ тамошнимъ такъ в сустентаціи драгунъ, яко и виннихъ общенароднихъ налогахъ не велять свѣдчити помощи, в чомъ помянутій майстратъ Черниговскій, и люде сполне з нимъ всякіе налагаеміе двигающей повинности крайнюю узнаючи нужду. Списавши реестръ сколько под кимъ тихъ протекціалнихъ од общей тяжести ухилияющихся найдуется, нам презентовали и стужателно просили, даби и тіе, под обороною зостающей, належитую до ратуша *отбували* повинность и обществу, яке возможно чинили помоществованіе. Прето ми, гетманъ, прошенію их иле слушному не одмовивши, а запобѣгаючи, чтобъ чрез тое они мѣщане до остат-

ного не пришли знищення, видаемъ сей нашъ унѣверсалъ, которого силою пилно варуемъ и приказуемъ, аби впредь особи духовній и свѣцкій, особливе превелебній отцеве архимандрити Елецкій // [47] и Святотроецкій Иллѣнскій Черниговскій, такожъ законники катебри тамошней и нѣхто отнюдь таковихъ людей, которій помощь ратушеви чинити должны, протекцією своею неокривали, а барзѣй од общенароднихъ необходимыхъ в кормленію драгунъ и протчихъ тяжестей не заступали. Лечьби всѣ под чією колвекъ найдуючіися обороною, заровно з ратушними посполитіе отбували налоги, що аби не иначе было содержано, рейментарско упоминаемъ имети хочемъ.

Данъ в Глуховѣ мая 5 д., року 1719.

В подлинномъ подпись таково

Звишменованній гетманъ, рукою власною.

В подлѣнномъ унѣверсалѣ печать гетманская.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 46 зв.–47.

Інші копії: НБУВ. ІР. Ф. I, спр. 54484-54662, арк. 103–103 зв.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 197–199 зв.

ЦДІАК України. Ф. 237, оп. 1, спр. 40, арк. 2–2 зв.

Оубл.: Рукописи Черниговской городской думы... С. 91–92.

№ 55 (47)

1719 р., травня 5. Глухів. –

Універсал Івана Скоропадського щодо постачання підвод мешканцями Чернігова і Чернігівського полку

Великого государя нашего его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского обоихъ сторонъ Днѣпра, гетманъ Иоаннь Скоропадскій.

Пану полковниковѣ черниговскому з панами, панами старшиною его полковою, панам, панам сотникамъ з атаманею и товариствомъ, войтам з людми посполитими, особливе панам, панам державцамъ духовнимъ и свѣцкимъ в сотняхъ уезду Черниговского маестности свои мѣючимъ, и всѣмъ, кому би колвекъ о томъ вѣдати надлежало, симъ нашимъ ознаймуемъ унѣверсалом.

Поневажъ мѣщане черниговскіе для частихъ чрез городъ ихъ переездовъ особъ великороссійскихъ и малороссійскихъ немалуо в вистатчаню подводъ узнають тяжесть, для якої многій уже люде тамошній крайній в коняхъ понесли убитокъ. // [47 зв.] А к тому знаючи, что в инних полковихъ городах, жеби латвѣйше указніе подводи били вистатчани з околичнихъ сѣль, перемѣное певное число коней держится. Просили насъ о такоїй респект, ижъ бисто тоей ради общенародной нужди росказали и ихъ городови полковому з шести уезду Черниговского сотень чинити подводами вспоможене. Теди ми зваживши и сами, что однимъ имъ мѣщанамъ черниговскимъ, з между якихъ нѣкоторіи прошлого году чрез огненній пожаръ весма разорилися, трудно своими толко конми для уставичнихъ ездаковъ видолати и в частомъ що часъ подводъ выдаваню управитися, а хотячи цѣлотиле под сее трудное время онихъ заховати, велѣлисмо сей нашъ з канцелярії войсковой видати унѣверсалъ, чрез которій полецаемъ пану полковниковѣ черниговскому, аби такоїй полкового своего города мѣщанамъ для помощи в подводахъ учинилъ порядокъ. Ижъ би з шести сотень, тамъ в уездѣ Черниговскомъ будучихъ, певное число коней перемѣною вистатчано туда до Чернигова. О якої волѣ и указу нашомъ вѣдаючи панове, панове державцѣ, духовній и свѣцкій в помянутихъ уезду Черниговского сотняхъ маетности мѣющій, аби всякъ з нихъ подлугъ опредѣленія которое панъ полковникъ черниговскій, пропорціоналне миркуючись, сколко в якомъ селѣ людей коннихъ найдуется, учинити мѣеть неотмовне такъ под часъ валнихъ, яко и поточнихъ наездовъ конѣ в подводи вистатчали, и в назначенное перемѣняли время. Пилно ми ти хочемъ и рейментарско приказуемъ.

Данъ в Глуховѣ мая 5, року 1719.

В подлинномъ подпись таково.

Звишменованній гетманъ, рукою власною.

В подлинномъ унѣверсалѣ печать гетманская.

НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 47-47 зв.

Інші копії: НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 200-203 зв.

ЦДІАК України. Ф. 237, оп. 1, спр. 38, арк. 1-1 зв.

Опубл.: Рукописи Черниговской городской думы... С. 92-93.

№ 56 (48)

1719 р., березня 29. Глухів. –
Універсал Івана Скоропадського про заборону
купувати в Чернігові магістратську землю
представниками козацької старшини

Его царского пресвѣтлого величества Войскъ Запорожских, гетманъ Иоаннъ Скоропадскій.

Всѣм, кому би колвекъ о томъ вѣдати надлежало, а особливо пану Василию Томарѣ, судіі полковому и наказному на сей часъ полковниковѣ черниговскому Ивану Силѣчу, атамановѣ городовому черниговскому жъ и Мойсѣю Дмитровичу, товаришовѣ войсковому, симъ нашимъ одкритимъ листомъ чинить вѣдомо.

Ижъ панъ Федоръ Лопата, войтъ черниговскій з майстратомъ доносилъ намъ, что любо прошлаго году виданѣ нашъ унѣверсалъ о нестроеніи тамъ войскового чина людми коморѣ между коморами мѣскими не на купленной лечѣ, на самоволне занятой землѣ прежде пожара тамошнего бившихъ, з тоей причини же, когда ратушнее мѣсце по размѣру индженѣра одойшло на замокъ, то на устроеніе ратуши мусѣли панове майстратовіе заняти коморніе многіе дорогою ценою розними мѣщанами покупленніе мѣстца, которихъ в замѣну шкодуючимъ дати всеконечная указываетъ потреба тіе мѣстца, на якихъ войскового чину персони без куплѣ самоизволне постановили били собѣ // [49] комори. Однакъ тое наше в первомъ унѣверсалѣ вираженное повеленіе не всѣ до skutечного привели собитія, ибо нѣкаторіе барзѣй панѣ: панъ Томара, судія полковій, Силѣчъ, атаманъ и Мойсѣй Дмитрович занятихъ своимъ хотеніемъ на комори мѣстцъ не хотятъ уступити. За чимъ повторе рейментарско упоминаемъ и пилно приказуемъ аби помянутіе панѣ: панъ Томара, судія полковій, Силѣчъ, атаманъ городовій и Мойсѣй Дмитровичъ болше ослушаніемъ своимъ указовѣ нашему не противлячися, всеконечно тих коморѣнихъ мѣскихъ, самоволне без куплѣ собою не од теперъ позаниманнихъ земель, до ратуши мѣщанамъ уступили. А если бѣ и сіе наше предложеніе не прійшло до дѣйствителного исполненія и неотмѣнно похотѣли би тамъ панѣ: панъ судія полковій, так же атаманъ Силѣчъ и Мойсѣй Дмитровичъ комори свои строити, то впредь за аппеляціею

предречоннихъ пановъ майстратовихъ черниговскихъ роскажемъ, тіе онихъ особъ комори рукговати и мѣстца очистивши всецѣле, до ратуша тамошнего мѣщанамъ привѣрнути.

Данъ з Глухова марта 29, року 1721.

В подлинномъ подпись таковъ

Звишменованній гетманъ, рукою власною.

В подлинномъ унѣверсалѣ печать гетманская.

НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 48 зв.–49.

Інші копії: НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 204–207 зв.

ЦДІАК України. Ф. 237, оп. 1, спр. 42, арк. 1–1 зв.

Опубл.: Рукописи Черниговской городской думы... С. 95–96.

№ 57 (49)

1721 р., березня 29. Глухів. –

Універсал Івана Скоропадського щодо надання підвод Чернігівському магістрату для перевезення деревини на будівництво ратуші

Его царского пресвѣтлого величества Войскъ Запорожскихъ, гетманъ Иоаннъ Скоропадскій.

Вамъ, паномъ сотникам и протчимъ урядникамъ воколичнихъ черниговскихъ сотняхъ обрѣтающимся, а особливе панамъ, панамъ державцамъ, духовнимъ и свѣцкимъ, в тихъ же сотняхъ маетности свои мѣючимъ, и кому би колвекъ о томъ вѣдати надлежало, ознаймуемъ.

Любо перед симъ по прошенію пана войта черниговского з майстратомъ видалисмо нашъ унѣверсалъ, чтобы з сотень в околичности черниговской будучихъ подводъ с потребу вистатчивши вислали оніе по деревню на строеніе ратуши тамошней потребную. Однакъ поневажъ за своимъ в Глуховѣ теперейшимъ приездомъ мененній панъ войтъ од всего майстрату донеслъ намъ в суплѣцѣ, же державцѣ указови нашому спротивившися, не похотѣли з своих маетностей под тую деревню подводъ видати, якую купуючи прошлого лѣта немало ратушного витратили кошту, чего ради подтвердителного нашего до онихъ просиль указу. Теди ми слушному его пана войта чернигов-

ского прошенію давши у себе мѣстце [...] помянутихъ державцовѣ такое первому указовѣ нашему ослушаніе, засилаемъ повторе сей нашъ одкритій листъ и пишно приказуемъ, аби такъ панове сотники предречонихъ околичнихъ черниговскихъ сотень и протчіе онихъ урядники, яко и державцѣ в тихъ же сотняхъ, селами владѣючіе духовніе и свѣцкіе, безъ противности определѣнное число деревнѣ подлугъ пропорціи людей подводами маетностей своихъ на строене ратушное весною, якъ тилко просхнеть дорога, всеконечно привезли. Ежели ж би и по сему указовѣ нашему мѣли еще яковую од себе // [48 зв.] являти противность, то таковихъ ослушников до виправи для привезення на ратушъ деревнѣ подводъ и грабежемъ принудити урядникамъ сотеннимъ позволяемъ.

Данъ з Глухова марта 29, року 1721.

В подлинномъ подпись таковъ.

Звишменованній гетманъ, рукою власною.

В подлинномъ унѣверсалѣ печать гетманская.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 48–48 зв.

Інші копії: НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2270-2319 арк. 216–218 зв.

Оубл.: Рукописи Черниговской городской думы... С. 93–94.

№ 58 (50)

1721 р., березня 29. Глухів. – Універсал Івана Скоропадського щодо збирання покуховного податку з мешканців магістратського села Петрушина

Его царского пресвѣтлого величества Войскъ Запорожскихъ, гетманъ Иоаннъ Скоропадскій.

Ознаймуемъ симъ унѣверсаломъ нашимъ пану полковниковѣ черниговскому з старшиною полковою, сотникамъ и всѣмъ, кому би колвекъ о томъ вѣдати надлежало.

Ижъ респектуючи ми на скудость ратуша Черниговского // [49 зв.] и на ежечасніе оной росходи, опредѣляемъ для вспоможенія тоей в селѣ ратушномъ Петрушинѣ *от* людей козаковъ и посполитихъ, горѣлкою своею шинкуючихъ, покуховную повинность отбирати. В

якомъ отбиранне аби нѣхто з старшини полку Черниговского, а особливо шафарѣ тимъ покуховнимъ зборомъ завѣдуючіе, пану войтовѣ черниговскому з майстратомъ жадной не чинили перешкоди и трудности. И болш би уже до тоей прибели в селѣ Петрушинѣ, на ратушь опредѣленной, од сего времени не интересовалися, рейментарско приказуемъ.

Данъ з Глухова марта 29 дня, 1721 року.

В подлинномъ подпись таков

Звишменованній гетманъ, рукою власною.

В подлѣнномъ унѣверсалѣ печать гетманская.

НБУВ. Р. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 49–49 зв.

Інші копії: НБУВ. Р. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 210–211 зв.

НБУВ. Р. Ф. I, спр. 54484-54662, арк. 102.

Опубл.: Рукописи Черниговской городской думы... С. 94.

№ 59 (51)

1721 р., березня 29. Глухів. –

Універсал Івана Скоропадського про заборону брати під протекцію підданих Чернігівського магістрату

Его царского пресвѣтлого величества Войскъ Запорожскихъ обоихъ сторонъ Днепра, гетманъ Иоаннъ Скоропадскій.

Ознаймуемъ симъ унѣверсаломъ нашимъ пану полковниковѣ черниговскому з старшиною и всѣм старшимъ и меншимъ войскового и посполитого чина людемъ, и каждому, кому би о томъ вѣдати надлежало.

Поневажъ панъ Федоръ Лопата, войт черниговский, доносилъ намъ з майстратомъ, что многіе ихъ мѣскіе люде достатнѣе и ремесники жъ под протекцію рознихъ пановъ удавшися, а иншіе и зовсѣ имъ свою осѣдность спровавши, живутъ свободно и жадних общенароднихъ мѣских долегливостей /:хочай би и могли оніе двигати:/ [...], чрез що осталніе мѣщане черниговскіе приключаящіеся налоги отбуваючіе до неменшого // [50] пришли и приходятъ оскуднѣнія. Чего ради просилъ нашего респекту и призрѣнія такового, аби тіе протекціанти ввистатченю хочай грошей на оплачене четвертей по указу цар-

ского пресвѣтлого величества, в Смоленску поставленнихъ, били помощными. Прето ми тое его, пана войта черниговского, прошение принявши, а зваживши же тое за четверти [...] грошей видане есть монаршіи царского величества интересъ, *от* которого нѣхто волень бити не повинень. Видаемъ сей нашъ унѣверсалъ чрез которій пилно мѣти хотимъ и рейментарско приказуемъ, аби всякіе протекціанти под монастирами и под розными свѣцкихъ людей панами в городѣ Черниговѣ и поза городомъ мешкаючіе, ремесники и протчіе маючіеся люде, в вистатченю за помянутіе четверти грошей, подлугъ мѣрного опредѣленія пана войта черниговского з майстратомъ, били тамошнимъ мѣщанамъ, яко и сами суть мѣскіе посполитіе люде помощными не *отреченно*, од чого державци духовніе и свѣцкіе жадное мѣрое заступати тихъ своихъ протекціантовъ /:поколя впередь инакшое в онихъ учинить опредѣльніе куда належатимуть:/ не повинни.

Данъ з Глухова марта 29, року 1721.

В подлинномъ подпись таковъ

Звишменованній гетманъ, рукою власною.

В подлинномъ унѣверсалѣ печать гетманская.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 49 зв.–50.

Інші копії: НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 212–214 зв.

НБУВ. ІР. Ф. I, спр. 54484-54662, арк. 102–103.

Опубл.: Рукописи Черниговской городской думы... С. 94–95.

№ 60 (52)

1731 р., листопада 6. Глухів. –

Наказ Данила Апостола

щодо призначення збирачів податків

Мой ласковій приїятелю, пане полковнику черниговській!

Сего ноября 5 д. 1731 году Иосифъ Титовичъ, войтъ черниговській, з майстратомъ доносить нам, что по вся годи з мѣщанъ черниговскихъ опредѣляются в Слабинскую, Вибелскую, Ройскую, Бѣлоускую и Полковую сотнѣ по два челоуѣка в зборщики, да сверхъ того два жъ // [50 зв.] челоуѣка к магазейну, и единый то з Чернигова, то з Березной в щетки, *от* чого мѣщане черниговскіе немалу ю имѣють нужду. А

в означених сотнях можуть винайти с посполитих в зборщики люде добріе и пожиточніе, да и в щетки не токмо з города Чернигова и Березной, но и з других Черниговского жь полку мѣстечокъ, яко то з Мени, з Сосницѣ и из протчихъ могутъ опредѣлитись к тому делу пристойніе люде. И просиль онъ, войтъ черниговскій, в томъ нашего разсмотренія и указу. Прето абись вашъ мость приказаль в тіе зборщики и щетки не с одного города Чернигова, но такъ и з вишепоказанних сотень, яко и с протчихъ мѣстечокъ обивателей выбирать поочередно, чтобъ однимъ обивателемъ черниговскимъ пред другими того полку посполитими не било обидно, и в томъ они за непорядочнимъ опредѣленіемъ на просто нужди не поносили бѣ и не разорались.

Предлагаемъ и рейментарско приказуемъ з Глухова ноябра 6 дня, 1731 году.

В подлинномъ тако, вашъ мости ласкавій пріятель ея императорского величества Войска Запорожского обоихъ сторонъ Днѣпра, гетманъ и кавалеръ Данило Апостоль.

НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 50–50 зв.

Інша копія: НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 220–222.

Опубл.: Рукописи Черниговской городской думы... С. 97–98.

№ 61 (53)

1732 р., червня 22. Глухів. –

Універсал Данила Апостола про підтвердження прав Чернігівського магістрату на села та угіддя

Ея императорского всепресвѣтлѣйшаго величества Войска Запорожского обоихъ сторонъ Днепра, гетманъ и ордина святого Алецандра Невского кавалеръ, Даниль Апостоль.

Пану полковниковѣ черниговскому, панам, панам старшинѣ полковой тамошней и сотникамъ, а особливе пану сотнику ройскому з урядомъ и всѣмъ такъ войскового, яко и посполитого званія людемъ, // [51] и кому о томъ вѣдати надлежатиметь симъ нашимъ ознаймуемъ унѣверсаломъ.

Ижъ майстрату Черниговского войтъ, панъ Иосифъ Титовичъ, з та-

мошними майстратовими при поданной своей суплѣцѣ презентовали намъ високомонаршіе блаженніа и вѣчнодостойніа памяти великого государя царя и великого князя Алецѣя Михайловича всея великіа і малія, и бѣліа Россіи самодержца, на права и привилегія, и свободи от королей полскихъ имъ наданніе, всемилостивѣйше жалованніе грамоти от создания мира: 7163 [1655] юня 23⁶³ и 7169⁶⁴ [1661] генваря 13⁶⁵. Такожъ всепресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей царей и великихъ князей Иоанна Алецѣевича и Петра Алецѣевича всея великіа и малія и бѣліа Россіи самодержцовъ в 7198^{мъ} [1690] марта 26 дня; да антецессоровъ нашихъ прежде бившихъ гетмановъ унѣверсали: Богдана Хмелницкого въ 1649, Ивана Бруховецкого от рождества Христова 1663, Демяна Игнатовича 1669, Ивана Самуйловича 1672, Ивана Мазепи 1687 и 1706, да покойного Скоропадского въ 1709 и 1719 годѣхъ данніе на маестности и протчіа угодіа, а именно: на село Петрушинъ в сотнѣ Ройской обрѣтаючоесе, на перевозъ на рекѣ Деснѣ под Черниговомъ будучій, рибніе ловлѣ, сєннїе покоси, ваговое на мелницу прозиваемую Погорѣлюю о двохъ каменяхъ на рецѣ Бѣлоусѣ имѣючюся к ратушу Черниговскому, да на деревнѣ прозиваемїи Свину, Березанку и Киселювку на рангъ войтовства, и на село Хмелницу з угодіями на чинъ бурмистровъ черниговскихъ принадлежачіе, на пахатніе поля и на протчіе угодіа, на что и нашего унѣверсального просили себѣ подтвержденія.

// [51 зв.] Мы прето, гетманъ и кавалеръ, по силѣ данной намъ на урядъ гетманства за собственною ея императорского величества рукою високомонаршой жалованной грамоти имѣючи вла[сть] в малой Россіи всякіе воинскіе и гражданскіе устроевати порядки, стосуючи-ся же до всемилостивѣйшихъ ихъ царского всепресвѣтлѣйшаго величества даннихъ майстрату Черниговскому жалованнихъ грамотъ /: в которыхъ повелено при ихъ правахъ и волностяхъ бити и всякимъ майстеровимъ людемъ, а именно: плотникамъ, сапожникамъ, рибакамъ, портнимъ майстерамъ сребранникамъ, лучникамъ, седелникамъ, кузнецамъ, гончарамъ, пилникамъ, музыкантамъ, слесарамъ, бочарамъ и всякимъ торговимъ людемъ, подлеглимъ бити

⁶³ Помилкове датування. Грамота 1655 р. була надана Чернігівському магістрату 27 червня.

⁶⁴ Чернігівський магістрат отримав другу конфірмаційну грамоту від Олексія Михайловича у січні 1660 р. (7168).

⁶⁵ Збережені копії конфірмації 1660 р. не містять дати.

майстрату Черниговскому, и всякіе податѣ давать в оній майстратѣ, а на полковника черниговского и нѣкакого ничего не дѣлать без платежа денежного и чрез майдебурское право, *от* ратушного суда мѣщанъ черниговскихъ полковнику черниговскому и старшинѣ тамошной к своему суду не принуждати и утѣсненія имъ тѣмъ не чинити, и имъ би мѣщанамъ черниговскимъ в боръ Любецкій для потребленія хормного лѣсу, опрочъ бортного дерева, и на борти годного въезжатыи обще з городомъ Любечомъ. / Такъ, в подтвержденіе правѣ ихъ и волностей, яко и на спокойное означенныхъ маестностей и протчихъ угодій владѣніе в високомонаршихъ грамотахъ и антецессоровъ нашихъ прежде бывшихъ гетмановъ, данныхъ майстрату Черниговскому унѣверсалахъ выраженныхъ, сей нашъ з Енеральной войсковой канцеляріи велѣли видать унѣверсаль чрез которій предлагаемъ, аби панъ полковникъ черниговский, // [52] старшина полковая, сотники и нѣкто иншіи во владѣнію тѣхъ маестностей, перевоза, сѣнныхъ покосовъ, рибныхъ ловль, пахотной землѣ и иннихъ угодій к самому ратушу Черниговскому и на урядъ войтовства и бурмистровъ издавна надлежащихъ, и в одбиранню з нихъ всякихъ приходящихъ користей, перешкоди чинити, и к суду своему мѣщанъ черниговскихъ, мимо майдебурское право, притягати. Такожъ, в ваговомъ и во всякихъ податяхъ подлугъ жалованныхъ грамотъ и гетманскихъ унѣверсаловъ к ратушу Черниговскому в собранію препяствовать не *отважались*, а ковшовой чиншъ с Петрушина, до ратуша Черниговского издавна надлежащіе, якіе нинѣ в скарбъ войсковій собирается до далшого всемилостивѣйшаго ея императорскаго величества о томъ указу *отлагаются*. Особливе же сее предлагаемъ аби такъ духовніе, яко и свѣцкіе особи таковыхъ людей, которіе помощь ратушеви чинити должны протекціею своею не окривали, а барзѣй *от* общенародныхъ необходимыхъ в кормленю консистентовъ /: по силѣ високомонаршого ея императорскаго величества указу, которимъ повелено *от* того нѣкого не укривати:/ и *от* протчихъ гражданскихъ тяжестей не заступали, на всякіе налоги з ратушными равномѣрно *отбывали*. Войти же помянутихъ сель Петрушина, Свина, Березонки, Киселювки и Хмельници с посполитими людми и подсуздками тамошними такъ до ратуша Черниговского, яко войтовѣ и бурмистрамъ майстрату тамошнего в *отбиранню* надлежащего платежа и в протчихъ повинностяхъ чинили бѣ послушенство, а барзѣй в онихъ маестностяхъ з постороннихъ владѣлцовъ собою шинковъ имѣти /: кромѣ козаковъ жителство тамъ

имѣющихъ:/ и помѣшателства в томъ майстрату [52 зв.] Черниговскому чинити нѣхто бѣ не отважался, мѣ ти хочемъ и рейментарско приказуемъ.

Данъ в Глуховѣ юня 22 д, року 1732.

В подлинномъ подпись таковъ

Звишменованній гетманъ и кавалеръ, рукою власною.

В подлѣнномъ унѣверсалѣ печать гетманская.

НБУВ. IP. Ф. VIII., спр. 2320-2333, арк. 50 зв.–52 зв.

Інші копії: НБУВ. IP. Ф. I, спр. 54484-54662, арк. 104–105 зв.

НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк.

ЦДІАК України. Ф. 237, оп. 1, спр. 46, арк. 1–1 зв.

№ 62 (54)

1732 р., серпня 23. Глухів. –

Універсал Данила Апостола про заборону магістратській старшині стягувати податки з музикантського цеху

Пане войте черниговській з майстратомъ!

Подали намъ /:цехмистръ музиканській черниговский Костантій Самойловичъ з товаришами:/ супплѣку з тимъ вираженемъ, что з давнихъ лѣтъ отци и дѣди ихъ живучи в городѣ Черниговѣ, никакихъ повинностей и податей гражданскихъ не отбували, токмо по возможности и призволенію своему со всего своего давали складку до скринки церкви Божественной, якую ихъ волность и обхождение всѣ полковники черниговские, а именно Стефанъ Красній Башта, Демянъ Игнатовичъ, Василій Борковскій, Яковъ Лизогубъ и Евфимъ Лизогубъ, своими потвердили унѣверсалами. А вашъ мость, нарушая старинное ихъ обхождение и унѣверсали полковниковъ, насилно ихъ притягаешъ ко всякимъ гражданскимъ дачамъ и повинностямъ в рядѣ з достатними и можними мѣщанами, от чего имъ чинится разореніе и обида. А при томъ, вишпомянутихъ полковниковъ черниговскихъ данніе имъ унѣверсали, намъ презентовали и просили нашего в томъ разсмотренія и указу.

Прето ми з презентованнихъ // [53] при супплѣцѣ ихъ музикантовъ полковничихъ унѣверсаловъ, усмотрѣвши, что складка ихъ,

музикантовъ, общая на церковь Божию опредѣленная, дело есть бо-гоугодное, и з тихъ мѣрь прошеніе ихъ музикантовъ принявши за слушное предлагаем, абись вашъ мость помянутихъ музикантовъ черниговскихъ к податямъ гражданскимъ, никакимъ излишнимъ повинностямъ, кромѣ общенароднихъ тягостей, а найпаче в sustentации консистентов и в висилки по указу ея императорскаго величества на линѣйную работу по пропорціи дворового числа работниковъ, и в протчемъ, притягать не велѣлъ. Но мѣсто онихъ гражданскихъ пода-тей и другихъ повинностей имѣли бѣ, они музиканти, обикновенную на церковь Божию складку по возможности и призволенію ихъ, якъ в полковничихъ унѣверсалѣхъ имъ даннихъ виражено, приказуемъ.

З Глухова августа 23 д., року 1732.

На подлѣнномъ тако

Ея императорскаго величества Войска Запорожского обоихъ сторонъ Днепра, гетманъ и кавалеръ Данило Апостоль.

НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 52 зв.–53.

Інша копія: НБУВ. IP. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 234–236 зв.

№ 63 (55)

1734 р., грудня 11. Глухів. – Конфірмаційний універсал Генеральної військової канцелярії

По указу ея императорскаго величества самодержици всероссій-ской, и протчая, и протчая, и протчая.

Полковниковѣ черниговскому з старшиною полковою, такожъ того полку сотникам и всѣмъ кому о томъ вѣдати надлежатиметь, чрез сіе обявляется.

Сего декабря 4-го дня намъ, генералу лейтнанту, сенатору и кавалеру святого Алекасандра и гвардіи подполковнику, и ея императорскаго величества генералу адъютанту // [53 зв.] князю Шаховскому при доношении своемъ майстрату Черниговского войтъ Иосифѣ Титовѣ з майстратомъ презентовалъ предостойнѣйшіе високомонаршіе блаженія и вѣчностойнія памяти великаго государя царя и великаго князя Алекасандра Михайловича самодержца всероссійска-

го грамоти 7163 [1655] и 169 [1661] годов. «1» На потверженіе правъ и привиліевъ, и сводъ⁶⁶ от королей полских наданныхъ. «2» С обнадєживаніемъ милостивого государєва жалованя и незабвенного навсєгда призрѣнїя войтамъ черниговскимъ з майстратомъ и всему посполству всемилостивѣйше жалованнїе. Да прежде бившихъ гетмановъ унѣверсали. Два гетмана Ивана Бруховецкого: «1» потвердителнїй, на права и привилїя, и волности магдебурскїя, такожъ на озера, млини, шинки и иннїе мѣскїе на ратушь доходи юля 6; «2» августа 3⁶⁷ на млинъ Погорѣлого на Бѣлоусе рецѣ с тѣмъ предложенїемъ, чтобъ ревизори войсковїе в держане того млина жадной перешкоди и трудности не чинили на ратушь, войтовѣ черниговскому, 1663 году даннїе; «3» гетмана Ивана Самойловича 1672 году по грамотѣ царского величества потвердителнїй на всѣ права и привилїя, да на село Петрушинъ, на озера мѣскїе и перевозъ на рецѣ Деснѣ, земли волокъ тридцать, такъ тежъ на млини: 1 на рецѣ Бѣлоусѣ Погорѣлнїй, 2 на рецѣ Стрижнѣ Ялоцкого к ратуше, а на войтовство черниговское земли пашенной волокъ двадцать, до того села Свинь, Киселювка, Березанка со всѣми к нимъ принадлежностми, и озеро Почилскъ, на бурмистров земли волокъ дванадцать и село Хмелница, да на писара волокъ чтири; «4» унѣверсал бившого гетмана измѣнника Мазєпи // [54] на права и суда магдебурскїе, и на село Петрушинъ к ратуше, такожъ на вишепоказанной перевозъ и млини на Бѣлоусе и Стрижнѣ с озерами, волоками и со всѣми пожитками. Да жалованную предостойнѣйшую високославнїя памяти ихъ величествъ великихъ государей царя и великого князя Иоанна Алецѣевича и Петра Алецѣевича императора самодержцевъ всеросїйскихъ 7198 [1690] году грамоту в которой показано: означеннимъ сєлу Петрушину, перевозу и млинамъ на Бѣлоусе, Погорѣльному, а другому на рецѣ Стрижнѣ Ялоцкого с озерами, волоками, сенними покосами и другими принадлежностми по силѣ листу показанного гетмана Мазєпи быть за ратушею Черниговскою во вѣчномъ владѣнїи, и имъ войту с мѣщанами имѣть волное употребленїе по силѣ означенныхъ восокомонаршихъ грамотъ и королевскихъ привилїй, и нѣкому з старшинъ чрезъ право магдебурское к своему суду не притягать. И унѣверсаль гетмана Ивана

⁶⁶ свободъ

⁶⁷ Помилкова дата. Універсал датований 5 серпня 1663 р.

Скоропадского, в которомъ село Петрушинъ со всѣми угодіи, млинь Погорѣловскій, перевозъ на рецѣ Деснѣ, помѣрное, ваговое и торговое к ратуши; а села Свинѣ, Березанку и Киселювку, на войта, а село Хмелницу бурмистрамъ утверждено в безпрепятственное владѣніе, да вновь село Суличевку опредѣлено до ласки войсковой.

Да при томъ оной войтъ Титовъ с майстратовими сказкою показаль, что млинь Ялоцковскій и сеннихъ покосовъ немало, такожъ грунта и другіе угодія по ограниченню дозорца Германа Цеханова, подсудка смоленского, и привиліями королей полскихъ Жигмунта и Владислава утвержденными /:которое именно по урочищамъ в грамотѣ 7198 [1690] году показано:/ кирпичніе и протчіе заводы за разнихъ владѣльцовъ отойшли, // [54 зв.] и в лѣсъ Любецкій владеѣльци жъ недопускають невѣдомо для чего, что все по той грамотѣ в волное употребленіе войту черниговскому з майстратомъ укрѣплено, а на показанніе права, привилія, да на село Петруши, млинь на Бѣлоусѣ рецѣ Погорѣлого з озерами и сѣнокосами, ваговое от прудовъ на ратушѣ, а особливо на войтовство, на селца Свинѣ, Березанку и Киселювку, да на бурмистровъ надлежащее село Хмелницу во владеніи ихъ нинѣ имѣющіеся. Просиль онъ, Титовъ, з Войсковой Енеральной канцелярии унѣверсальной конфирмаціи.

Мы, прето, генераль лейтнантъ, сенаторъ и кавалеръ святого Александра лейбгвардіи конного полку подполковникъ, и ея императорскаго величества генераль адютантъ с присудствующими войсковой Енеральной канцеляріи членами, принявши его, войта черниговского Иосифа Титова, прошенія за ихъ всегдашнюю ко всероссійскому ея императорскаго величества престолу вѣрность имѣючи, же власть по силѣ премоцнѣйшой ея императорскаго величества високомонаршой грамоти за собственною ея императорскаго величества рукою во обявленіе генеральной малороссійской старшинѣ и всему малороссійскому народу присланной, в которой всемилостивѣйше повелено намъ генералу лейтнанту, сенатору и кавалеру с присудствующими Войсковой Енеральной канцеляріи членами всякіе в малой Россіи, которіе до уряду гетманского правленія и до войсковой команды принадлежать, дѣла управлять по прежнимъ указамъ и инструкціямъ, даннимъ прежде бившимъ гетманамъ, велѣли ему войту Иосифу Титову по силѣ вишозначеннихъ високомонаршихъ премоцнихъ грамотъ и гетманскихъ унѣверсаловъ в потвержденіе прежнихъ майстрату Черниговскому правъ привиліевъ и волностей магдебурскихъ,

такожъ для спокойнѣшого владѣнія селомъ Петрушиномъ, перевозомъ на рецѣ Деснѣ, мелницею на рецѣ Бѣлоусе Погорѣлого о двохъ каменяхъ, // [55] рибними ловлями и сенними покосами, якъ в грамотѣ 7198 [1690] году именно показано, да ваговимъ *от* пудовъ на ратушъ, а на чинъ войтовства селами Свинь, Березанкою и Киселювкою, на содержаніе же себе бурмистромъ селомъ Хмелювкою, войтовѣ черниговскому Иосифу Титову с майстратомъ видать з Войсковой Енеральной канцелярії унѣверсаль чрез которій позволяется тими всѣми вишепоказанными маестностями, млинами и другими угодіями владеть ему войту з майстратомъ безпрепятственно. Такъ, даби полковникъ черниговскій з старшиною полковою и сотниками во владѣнні тихъ сель, грунтовъ и протчихъ угодій, и в *отбиранню* с онихъ всякихъ пожитковъ, а з млина розмѣровихъ приходовъ ему, войту з майстратомъ, ни хто ни малѣйшой не важился чинити трудности и перешкоди. Пилно предлагается, а о протчихъ млинахъ, грунтахъ и другихъ угодіяхъ в высокомонаршой 198 [1690] году грамотѣ показанныхъ, и о недопущаню вездить в лѣсъ Любецкій, и о протчемъ /:о чомъ онъ войтъ сказкою объявилъ, что в разніе поотходили владѣнія:/ впредь надлежащее разсмотреніе и опредѣленіе учинено будетъ.

Данъ в Глуховѣ декабря 11 дня, 1734 году.

В подлинномъ подпись таковъ

Князь Алецѣй Шаховскій

Князь Андрей Барятинскій

Василій Гуревъ

Андрѣй Марковичъ

Феодоръ Лисенко

В подлинномъ унѣверсале печать гетманская

На полинномъ унѣверсале № 3816.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 53–54 зв.

Інші копії: НБУВ. ІР. Ф. I, спр. 54484-54662, арк. 105 зв.–108.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 238–248 зв.

НБУВ. ІР. Ф. 204, оп. 1, спр. 35, арк. 1–3.

Опубл.: Доманова Г. Конфірмаційні універсали Генеральної військової канцелярії... С. 30–31.

№ 64 (56)

**1746 р., березня 19. Глухів. –
Конфірмаційний універсал
Генеральної військової канцелярії**

По указу ея величества государыни императрицы Елисаветъ Петровни самодержици всероссійской, и протчая, и протчая, и протчая.

Генералной малороссійской старшинѣ, полковникамъ, а особливо полковниковѣ черниговскому, старшинѣ полковой, сотникамъ того полку з сотенними урядами и всѣмъ города Чернигова мѣщанамъ, и кому о томъ вѣдать надлежитъ, чрез сіе обявляється.

Текущаго марта 9 д. при доношеніи войта черниговского Козми Каневского з магистратомъ представлень в Генералную Войсковую канцелярію данной оному магистрату Черниговскому в прошломъ 741 году з Войсковой Генералной канцелярії унѣверсаль для переписки, в которомъ и зображено. Яко того 741 году юля *от* 24 д. по челобитю бившого войта оного магистрату Черниговского Иосифа Титова с протчими магистратовими, которимъ они представили, что многія грунта з жалованнихъ на онуе ратушѣ Черниговскую, старшину магистратовую, сель и другихъ угодій в разніе владѣнія неведомо почему поотходили. Такожъ полковникъ нинѣшній всякихъ ремеслихъ людей к работѣ в домъ свой привлекаеть и за работу ничего имъ не платить. Онъ же, полковникъ, и полковая канцелярія тамошня в протекціи своей мѣщанъ знатнихъ содержитъ, *от* податей общенароднихъ увольняютъ, в козацое званіе мѣщанъ притягаютъ, помимо ратушной судъ, к своему суду мѣщанъ и приежихъ людей привлекають, торговимъ людемъ приежимъ товари ихъ в розн[ицу] фартою продавать позволяють, и перекупне въ живущихъ при городѣ Черниговѣ в дворахъ приежихъ разного званія людей з ратушнаго ведомства *отняли* и помоществоват общенароднихъ // [56] нуждахъ мѣщанамъ тѣмъ людемъ запрещають, его жъ, войта, бурмистровъ и другихъ магистратових чиновниковъ к своему суду привлекають и тѣмъ многіе чинят обиди. И просили о такихихъ *отшедшихъ* с подвладѣнія ихъ грунтахъ и угодіяхъ о учиненіи надлежащаго слѣдствія и разсмотренія, а на утвержденніе високомонаршими грамотами и гетманскими унѣверсалами ихъ права и привилегія на села

Петрушин, перевозъ, мельницю Погорѣлого с озерами и сѣнокосами, ваговое *от* пудовъ на ратушъ, а особливо на рангъ войтовства тамошнего на села Свинь, Березанку и Киселювку. Да на бурмистровъ надлежащее село Хмелницю *от* войсковой Енеральной канцеляріи конфирмаціи особливо же за силу имѣющогось у нихъ унѣверсала гетмана Богдана Хмелницкого, о битіи оному магистрату Черниговскому в вѣдомствѣ Енеральной войсковой канцеляріи опредѣленія и при томъ имѣючіесь при ономъ магистратѣ высокомонаршіе жалованніе тому магистрату Черниговскому блаженнія и вѣчной славы достойнія памяти *от* високихъ ея императорскаго величества государей предков грамоти предявили. А именно, великого государя царя и великого князя Алецѣя Михайловича самодержца всероссійскаго 7163 [1655] и 7169 [1661] годов: «1». На подтвержденіе правъ, привилегій и свободъ королей полскихъ тому майстрату наданныхъ; «2». С обнадеживаніемъ милостивого государевого жалованія и незабвенного навсегда призрѣнія войтамъ черниговскимъ з майстратомъ и всему посполству; «3». Великихъ государей, царя и великого князя Иоанна Алецѣевича и императора Петра Алецѣевича, самодержцовъ всероссійскихъ 7198 [1690] году, в которой повелено селу Петрушину, перевозу на рекѣ Деснѣ, мельницамъ стоячимъ, одной на рекѣ Бѣлоусѣ, прозиваемой Погорѣлого, а другой на рекѣ Стрижнѣ, прозиваемой Ялоцкого с озерами, пахатными землями, сѣнными покосами и другими принадлежащими угодій за силу листа гетмана Мазепи быть за ратушею Черниговскою во вѣчномъ владѣніи. Такожъ войту // **[56 зв.]** с мѣщани имѣть волноупотребленіе по силѣ высокомонаршихъ грамотъ и королевскихъ привилегій, и никому чрез право магдебурское к своему суду не притягать, майстеровимъ людямъ всѣхъ цеховъ никому ничего на полковника черниговского и на иныхъ никакого безденежно и без платежу ничего недѣлат, и никакихъ на себе ему полковнику и другимъ козакамъ поборовъ *отнюдь* не брать. А волнимъ людемъ, которіе поселились на мѣской землѣ и называются монастырскими, быть с мѣщанами обще во всякихъ платежахъ и податехъ. С мѣщанъ черниговскихъ полковнику и старшинѣ подводъ для своей работы не имат. На урядъ войтовства села Свинь, Киселювка и Березанка со всѣми к нимъ принадлежностямми и озеро Пчилскъ, на бурмистровъ село Хмелница, кромѣ пахатной землѣ. По опредѣленному числу на ихъ войта, бурмистровъ и писара тою жъ высокомонаршою грамотою утвержденной, якая де под разніе владѣнія

отойшла, и имъ мѣщаномъ черниговскимъ повелено бытъ по прежнимъ ихъ правамъ и привилегіямъ королей полскихъ, а в привилегіяхъ де королей полскихъ между протчимъ повелено, чтобъ города Чернигова мѣщане никакихъ обидъ *от* всякихъ служилихъ людей не имѣли, а торговіе люде во всякихъ дѣлехъ имѣють подлежать уряду мѣскому. А буди всякій служивій челоуѣкъ обнявъ домъ, или огородъ, или мѣсто, или продажею, или шинкомъ, ремесломъ, или другимъ какимъ промысломъ в городѣ Черниговѣ, такой имѣет подлежатъ праву магдебурскому и уряду мѣскому, // [57] всякие подати платить, а судится имъ предъ войты и бурмистри противъ магдебурского права. А особливо презентовали *ж* прежнихъ гетмановъ унѣверсали, а именно: «1». Гетмана Богдана Хмелницкого, в которомъ повелено войту черниговскому битъ подъ вѣдомомъ его самого гетмана, и до оноу войта никто справи не имѣлъ би ни в чемъ, толко онъ самъ гетманъ, и ствержено онимъ же унѣверсаломъ ему войту черниговскому млинъ Лопатинскій и Застриженскій, и его власній Кувѣчинскій, да на мѣскую потребу перевозъ и озера; «2». Гетмана Ивана Бруховецкого в 1660-мъ году о употребленіи на мѣскую сторожу подданныхъ изъ сель Онисова, Напоровки, Холявина, Великой Веси и Красного; «3». Его жъ гетмана Бруховецкого в 1663 году о подтвержденіи правъ прежнихъ и озера здавна до мѣста принадлежащаго; «4». Его же гетмана Бруховецкого в томъ же 1663 году о битіи при ратушѣ Черниговской мелницѣ на рекѣ Бѣлоушѣ состоящей, прозиваемой Погорѣлого. И другіе многіе унѣверсали гетмановъ Ивана Вѣговского, Самойловича и Мазепи, кой послѣ данія унѣверсаловъ в подозрѣніяхъ измѣни явились, да Ивана Скоропадского, котороу унѣверсаломъ въ 1709 году вновъ ствержено оному жъ магистрату впрѣдъ до далшой ласки село Суличевку, да в томъ же году другімъ унѣверсаломъ вновъ двѣ сѣнжати, одну Мазапинскую, а другую Утвинскую для кошенія сѣна в общую потребу проезжающимъ вновъ утверждено жъ. Данила Апостола и изъ Генеральной Войсковой канцеляріи 1734 году за битности управления гетманского уряду генерала князя Шаховского подтвердителніе за силу високомонаршихъ // [57 зв.] жалованныхъ грамотъ, королевскихъ привилегій и прежнихъ унѣверсаловъ гетманскихъ, и сверхъ того данное тогда жъ в Генеральную Войсковую канцелярію сказкою оной войтъ Титовъ зъ майстратовими, показали, яко имѣются в нихъ во владѣніи дѣйствителномъ перевозъ на рекѣ Деснѣ, мельница о двохъ каменяхъ Погорѣлого на

рець Бѣлоусѣ, ваговое *от* пудовѣ, рибніе ловлѣ да село Петрушинѣ, а селцемъ Березанкою и деревнями Свинню и Киселювкою владѣть оной войтъ Титовѣ, селомъ Хмелницею тамошніе бурмистри, да сѣнних покосовѣ малою частію, а протчіе грунта и угодія поотходили в разніе владѣнія о коихъ они именно имѣють показать при слѣдствіи. Данѣ з Генералной Войсковой канцеляріи за битія управления гетманского уряду генерала аншефа, кавалера и Кевской губерніи генерала губернатора Леонтіева по силѣ вишеписаннихъ високомонаршихъ грамотъ и гетманскихъ унѣверсаловѣ на владѣніе ратуши селомъ Петрушиномѣ, перевозомѣ на рець Деснѣ, мелницами стоячими, одной на рець Бѣлоусѣ, а другой на рець Стрижнѣ с озерами, пахатними землями и протчіими угодіями, а на урядѣ войтовства селомъ Свинню, Киселювкою и Березанкою с озеромъ Пчилскомѣ и со всѣми принадлежностми, да на владѣніе бурмистрамѣ селомъ Хмелницею и протчіими угодіями подтвердителній унѣверсаль и особливо за силу предписанного унѣверсалу гетмана Богдана Хмелницкого о битіи оному магистрату Черниговскому в вѣдомствѣ Генералной Войсковой канцеляріи, а о неимѣній полковнику черниговскому и полковой тамошней канцеляріи к оному майстрату и всѣмъ мещанамъ // [58] и майстеровимъ людямъ такъ в судахъ и росправахъ, яко и в протчемъ никакова дѣла. И велено, даби генеральная малороссійская старшина, полковники, а особливо полковникъ черниговскій, старшина полковая, сотники того полку и всякъ кому о томъ вѣдать надлежить, о битіи при томъ магистратѣ оними високомонаршими грамотами и гетманскими унѣверсалами, и при рангу тамошнего войтовства и бурмистровѣ утвержденнимъ, показаннимъ селамъ, грунтамъ и протчіимъ угодіямъ в ненарушномъ владѣній вѣдая в *от*бираніи с нихъ всякихъ пожитковѣ и малѣйшого не чинили затрудненія и помѣшателства под опасеніемъ *от*вѣта. Особенно же оной полковникъ черниговскій с полковою старшиною, сотниками того полку и с урядами, и никто другій до оногo Черниговского майстрату ни в чемъ и малѣйшемъ дѣла не имѣли, и в суда оногo магистрата и росправи не касались, и тѣмъ никакова в ономъ майстратѣ помѣшателства не чинили, аби в суду и росправѣ в томъ майстратѣ за силу височайшихъ грамотъ по правамъ магдебурскимъ. А ежели би кто судомъ оногo магистрата доволенъ не билъ, тотъ апеліовал би прямо в Генералную Войсковую канцелярію. Такожъ одного войта, бурмистровѣ и всѣхъ тамошнихъ мѣщан нѣ к какимъ употребленіямъ

от полкової тамошней канцелярії не занимаєть и никакихъ имъ озлобленій не чинить. А имѣеть оной майстратъ *отселѣ* состоят в особливомъ вѣдомствѣ Генеральной Войсковой канцеляріїи, и тѣ состоящіе в вѣдомствѣ майстрата мѣщане, и протчіе всѣ майстратовіе люде должны в *отбуваніи* общенароднихъ повинностей исполнят по расположеніямъ того майстрату. А впредь // [58 зв.] тамошня полковая Черниговская канцелярія онихъ мещанъ и майстеровихъ людей в протекціи держат и *от* общенароднихъ повинностей уволють *отнюдь* не должно. Касающіеся же наряди и расположенія на онихъ Черниговского майстрата мѣщанъ и другіхъ, вѣдомства майстратового людей, должно чинит без всякого отягощенія со уравненіемъ о протчіихъ же вишепомянутыхъ мелницахъ, грунтахъ и угодіяхъ в предписанной высокомонаршой грамотѣ и в гетманскихъ унѣверсалахъ показанныхъ, которіе какъ оной бившій войтъ Титовъ з майстратомъ сказкою показали поотходили в другіе разніе владѣнія, велено учинить слѣдствіе и разсмотреніе в судѣ Войсковомъ Енералномъ.

Того ради по указу ея императорскаго величества присудствующіе в Генеральной Войсковой канцеляріїи члени опредѣлили данной оному майстрату Черниговскому в прошломъ 1741 году о вишеписанномъ унѣверсалѣ под височайшимъ ея императорскаго величества именемъ переписать которій и данъ в Глуховѣ 1746 года, марта 19 дня.

В подлинномъ подпись таково

Брегадиръ Иванъ Иллѣнъ

Судія енералній Федоръ Лисенко

Полковникъ Алецѣй Изволскій

Генералній подскарбій Михайло Скоропадскій

Полковникъ Иванъ Челищевъ

Енералній асауль Петръ Ралкевичъ

В подлѣнномъ унѣверсалѣ печать восковая.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2320-2333, арк. 55 зв.–58 зв.

Інші копії: НБУВ. ІР. Ф. I, спр. 54484-54662, арк. 108–112.

НБУВ. ІР. Ф. VIII, спр. 2270-2319, арк. 250–265.

НБУВ. ІР. Ф. 204, оп. 1, спр. 35, арк. 5–8.

Оубл.: Доманова Г. Конфірмаційні універсали... С. 32–35.

Список використаних архівних фондів та публікацій

I. Архівні джерела

1. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.
Інститут рукопису (НБУВ. ІР)

Ф. І. Літературні матеріали.

Ф. ІІ. Історичні матеріали.

Ф. VІІІ. Київський університет Св. Володимира (1834–1919).

Ф. 204. Білозерський М. М.

2. Центральний державний історичний архів України, м. Київ
(ЦДІАК України)

Ф. 133. Чернігівський кафедральний монастир.

Ф. 237. Каманін І. М.

Ф. 1407. Колекція грамот російських царів та універсалів українських гетьманів.

Ф. 1673. Чернігівський магістрат.

Ф. КМФ-9. Колекція мікрофільмів.

II. Опубліковані матеріали

Акты исторические, собранные и изданные археографической комиссией, 1645–1676. Санкт-Петербург, 1841. Т. 4.

Василенко Н. Генеральное следствие о маетностях Черниговского полка 1729–1730 гг. Чернигов, 1908.

Василенко Н. Экстракт из указов, инструкций и учреждений 1786 года. Чернигов, 1902.

Документи Богдана Хмельницького. 1648–1657 рр. Київ, 1961.

Доманова Г. Конфірмаційні універсали Генеральної військової канцелярії Чернігівському магістрату. *Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка*. Чернігів, 2014. Вип. 123. Серія: Історичні науки, № 10.

Корпус магдебурзьких грамот українським містам: Два проекти видань 20-х–40 х років ХХ ст. Київ, 2000.

Лазаревский А. Акты по истории землевладения в Малороссии (1630–1690). *ЧИОНЛ*. Киев, 1890. Кн. 4.

Модзалевский В. Пять документов времени Богдана Хмельницкого. *Труды Черниговской архивной комиссии*. Чернигов, 1913. Кн. 10.

Нос С. Ряд универсалов оборонных, данных гетманами мещанам г. Чернигова. *ЧГВ. Часть неофициальная*. 1861. № 14, № 15, № 16, № 18.

Рукописи П. Я. Дорошенко *Труды Черниговского предварительного комитета по устройству XIV Археологического съезда в г. Чернигове*. Чернигов, 1908.

Рукописи Черниговской городской думы. *Труды Черниговского Предварительного комитета по устройству XIV археологического съезда в Чернигове*. Чернигов, 1908.

Ситий І. Алфьоров О. Ярема Полуботок – віт чернігівський. *Скарбниця української культури*. 2011. № 13.

Універсали Богдана Хмельницького. Київ, 1998.

Чернигову 1300 лет. Сборник документов и материалов. Київ, 1990.

Універсали Івана Мазепи 1687–1709 /Упор. І. Бутич. Київ; Львів, 2002.

Універсали Івана Мазепи (1687–1709). Частина II. НТШ: Київ; Львів, 2006.

Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича (1657–1687). Київ; Львів.

Універсали Павла Полуботка (1722–1723) /Упорядкування В. Риневича. Київ, 2008.

Список умовних скорочень

ДАЧО –	Державний архів Чернігівської області
НБУВ. ІР. –	Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. Інститут рукопису
ЧГВ –	Черниговские губернские ведомости
ЧИОНЛ –	Чтения в Историческом обществе Нестора-летописца
ЦДІАК України –	Центральний державний історичний архів України, м. Київ

арк. –	аркуш
вид. –	видання
вип. –	випуск
зв. –	зворот
кн. –	книга
м. –	місто
м.п. –	місце печатки
о. –	озеро
оп. –	опис
опубл. –	опубліковано
р. –	рік
рр. –	роки
с. –	сторінка
св. –	святого
спр. –	справа
ст. –	століття
т. –	том
т.д. –	так далі
ф. –	фонд
ч. –	частина

Скорочення слів в польських привілеях

Je.K.Mci –	Jego królewskiej miłości
Je.Mci –	Jego miłości
Je.K.M. –	Jego królewskiej miłości

Jego Kro. Msci –	Jego królewskiej miłości
Je.Król.Méi –	Jego królewskiej miłości
mći –	miłości
Rze.Pltey –	Rzeczy Pospolitej
RZPlta –	Rzecz Pospolita
v. –	verso

й. кор. –	його королівської
й.к.м. –	його королівської милості
й. кор. Мости –	його королівської милості
К. в. –	королевского величества
Кр. в. –	королевского величества
Кр. Млсти –	королевской милости

**Скорочення слів в царських грамотах, наказах,
гетьманських та полковничих універсалах**

в. мил. –	вашу милость
гдръ –	государъ
гдъ –	государъ
гдрствъ –	государствъ
гдря –	государя
гдрскимъ –	государским
д. –	день
днъ –	день
кр. –	королевского
крля –	короля
милстю –	милостью
млстію –	милостью
млтию –	милостью
мца –	месяца
ншего –	нашего
црского –	царского
цръ –	царъ
цря –	царя

Іменний покажчик

- Алфьоров О.* 22
Апостол Данило, гетьман Лівобережної України 9, 22, 30, 143, 144, 147, 148, 154
Багалій Дмитро 12
Барятинський Андрій, член Правління гетьманського уряду 151
Білозерський Микола 9, 10, 19
Бобінч Василь, дяк 97
Борковський Василь, чернігівський полковник 147
Брюховецький Іван, гетьман Лівобережної України 9, 13, 14, 19, 27, 109, 110, 111, 112, 113, 145, 149, 154
Бублик Григорій, чернігівський бурмистр 17
Бутич І. 22
Валькевич Петро, член Правління гетьманського уряду 156
Василенко Микола 21
Виговський Іван, гетьман 13, 22, 26, 106, 107, 154
Виговський Остафій, намісник київського замку 31, 36
Висніовський Адам, підсудок новгородський та чернігівський 42
Владислав IV (Владислав Сигизмунд, Владислав Зигмунд), королевич, польський король 10, 18, 21, 24, 31, 37, 43, 44, 45, 52, 55, 58, 64, 65, 73, 77, 95, 150
Волконський Ігнатій Григорович, чернігівський воєвода 113
Говоров Н., бургомистр Чернігівського городского магістрату, полковий писар 17
Головкін Гаврило, граф, сподвижник Петра I 99, 100, 102
Григорій Іванов (Григорій Єфимов), чернігівський вїйт 82, 87, 88, 89, 98
Григорій Яхимович, чернігівський вїйт 114, 121
Гроховецький Дмитро 8
Губаревський Михайло, ратман Чернігівського городского магістрату 18, 19
Гулчевський Ян, земський писар 42
Гур'єв Василь, член Правління гетьманського уряду 151
Дівович Семен, перекладач 42
Дорошенко П. Я. 21
Дриня Петро, мешканець Неданчичів 114
Єдлінська У. Я. 23
Єлизавета Петрівна, російська імператриця 152
Єнько Михайло, чернігівський бурмистр 17
Железняк Фома, чернігівський райця 17
Журковський Станіслав, панегірист 58, 77
Іван Михайлов, дяк 89
Ігнатович Дем'ян, полковник чернігівський, гетьман 9, 10, 13, 27, 114, 115, 116, 117, 145
Ізвольський Олексій, полковник, член Правління гетьманського уряду 156
Ільїн Іван, бригадир, член Правління гетьманського уряду 156
Іоанн Бернард фон Вейсбах, генерал-лейтенант, полковник 14, 18, 26, 103
Іоанн Олексійович, московський цар 89, 96, 97, 145, 149, 153
Йосиф Євлевич, чернігівський вїйт 121, 122
Іскоростинський 36, 42
Каневський Кузьма, чернігівський вїйт 152
Каманін Іван 19
Ключарьов Сенька 89

- Красний Башта Стефан, чернігівський полковник 147
Кричевський П., чернігівський протопоп 10
Кульгейко Петро, магістратський канцелярист 13
Куновський Ян, чернігівський вїйт 38, 45, 66
Лазаревський Олександр 12, 21
Ладонка Яків, ратман Чернігівського городского магістрату 18, 19
Леонтьєв Михайло, київський генерал-губернатор 155
Лизогуб Петро, осавул, чернігівський полковник 147
Лизогуб Єфим, чернігівський полковник 147
Лисенко Федір, генеральний суддя, член Правління гетьманського уряду 151, 156
Лопата Гаврило, магістратський канцелярист 13
Лопата (Лопатенко) Федір Романович, чернігівський вїйт 125, 127, 128, 130, 131, 133, 134, 135, 139, 142
Мазепа Іван Стефанович, гетьман Лівобережної України 9, 19, 22, 28, 95, 102, 119, 120, 122, 123, 145, 149, 154
Мазур Йосип, ратман Чернігівського городского магістрату 18
Маркевич Андрій, генеральний підскарбій, член Правління гетьманського уряду 151
Мартиненко Петро, чернігівський бурмистр 17
Меншиков Олександр Данилович, князь, державний діяч 123
Мешковий М. 23
Милорадович Петро, чернігівський полковник 17
Митаревський Тимофій, бургомистр Чернігівського городского магістрату 17
Модзалевський Вадим 21
Мойсей Дмитрович, військовий товариш 139
Мокрієвич Осип 19
Морозкевич Прокоп, бурмистр 31, 36
Небаба Мартин, чернігівський полковник 26, 105
Нос Степан 21
Огнінський Стефан, земській суддя 42
Олексій Михайлович, російський цар 9, 10, 13, 18, 19, 25, 80, 81, 84, 85, 86, 87, 88, 90, 98, 145, 148, 153
Олексій Олексійович, князь 81
Отрохов Стефан (Отрохович Стефан), чернігівський вїйт 89, 93, 96, 121
Петро Олексійович, московський цар, російський імператор 13, 26, 89, 96, 97, 99, 100, 101, 103, 145, 149, 153
Поддубик Кирило, чернігівський райця 13
Подтопник Олексій Федорович, голова стрілецький 113
Полуботок Павло, полковник чернігівський, наказний гетьман 8, 9, 10, 13, 22, 29, 99, 132
Пясецький Ремігян, регент коронної (польської) канцелярії 77
Радзиловський Альберт, князь 41
Речицький Семен, чернігівський райця 17
Ринсевич В. 22
Самойлович Іван, гетьман Лівобережної України 9, 10, 22, 28, 117, 119, 145, 149, 154
Самойлович Костянтин, цехмістер музичького цеху 147
Санковський Іван, чернігівський райця 17
Санковський Михайло, магістратський писар 13
Седельниченко Іван, райця 31, 36
Силич (Силин) Онікій (Іван), чернігівський полковник 85, 139
Симеон Олексійович, російський царевич 87

Сигизмунд III (Зигмунт III, Жигмунт III), польський король 5, 8, 10, 11, 18, 19, 24, 31, 36, 37, 41, 43, 46, 49, 51, 55, 64, 65, 73, 74, 76, 93, 150

Ситий І. 22

Скиндер Іоанн (Іван), чернігівський війт 26, 104

Скоропадський Іван Ілліч, гетьман Лівобережної України 9, 10, 19, 22, 28, 29, 30, 101, 124, 126, 127, 130, 131, 133, 134, 135, 136, 137, 139, 140, 141, 142, 145, 154

Скоропадський Михайло, генеральний підскарбій, член Правління гетьманського уряду 156

Соболевський Іван, секретар Чернігівського городского магістрату 19

Сомко Яким, гетьман 9, 13, 20, 26, 108, 109

Стаїнський Семен, полковий писар 17

Страшко В. В. 23

Строганов Олександр, граф 8

Судієнко М. О. 18

Тамара Василь, полковий суддя 139

Титович (Титов) Йосиф, чернігівський війт 143, 148, 150–152, 154, 155

Толстой Андрій Васильович, чернігівський воєвода 25, 88, 89

Федір Олексійович, російський цар 87

Федір Романович (Лопата), чернігівський війт див. Лопата Федір Романович

Хижняков В. 7

Хлопов Кирило, чернігівський воєвода 8

Хмельницький Богдан, гетьман 9, 21, 22, 26, 80, 104, 105, 109, 145, 153, 154, 155

Хмельницький Юрій, гетьман 9, 13, 25, 26, 83, 85, 107, 108

Цеханович Ієронім (Геронім, Герман), смоленський земський суддя, польський ревізор 37, 49, 51, 56, 58, 65, 73, 74, 76, 93, 94, 150

Челіщев Іван, полковник, член Правління гетьманського уряду 156

Шарий Никифор, чернігівський війт 17

Шаховський Олексій Іванович, очільник Правління гетьманського уряду 148, 151, 154

Шафонський Опанас 7

Шереметев Петро Васильович, воєвода київський і намісник смоленський 18, 22, 26, 98, 116

Шолдрський Анджей, єпископ 51, 58, 76

Якимович А., полковий писар 17

Ян Казимир, польський король 10, 12, 25, 59, 64, 73, 77, 78, 79

Ялоцький Василь, райця 118

Ciechanowicz Hieronim, rewizor, podsędka smolenski 32, 46, 48, 52, 60, 69, 70, 71

Gulczewski Jan, ziemski pisarz 36

Kazimierz Jan, król polski 59, 69, 72, 73, 77, 78

Kunowski Jan, wójt czernihowski 32, 44, 61

Ognieski Stephan, sędzia ziemski 36

Zbysmowski Adam, podsędek nowogrodzki y czerniczowski 36

Piasecki Remigianus 73

Radzilowski Albertus 36

Szoldrski Andz. 48, 55, 72

Zorkowski Stanislaus 55, 72

Zygmunt III (Zygmunt Trzeci, Sigismundus Rex), król polski 31, 36, 42, 43, 46, 48, 52, 55

Władysław IV (Władisław Zygmunt, Władislaus Sigismundus, Vladislaus rex), król polski 31, 42, 44, 52, 55, 59, 60, 69, 72

Географічний покажчик

- Анисів, с. Чернігівщини 14
Апрометек (Опромот), о. 50, 75, 95
Батурин, м. 28, 117, 119, 120, 121, 122, 123, 124
Березанка, с. 6, 28, 117, 118, 119, 124, 125, 128, 129, 145, 146, 149, 150, 151, 153, 155
Березна, с. 143, 144
Білоус, р. 27, 50, 57, 75, 90, 91, 94, 95, 98, 111, 118, 120, 121, 125, 145, 149, 151, 153, 154, 155,
Білоуська сотня 143
Бичалка, р. 50, 57, 75
Варшава, м. 24–25, 41–45, 51, 52, 58, 64, 76, 77, 79
Велика Вісь, с. 14, 27, 112, 113, 154
Велике князівство Литовське 79
Верепець, р. 50, 56, 75, 94
Вздвиж (Здвиж) р. 50, 75, 94
Вибельська сотня 143
Військо Запорозьке 80, 83, 85, 91, 93, 95, 97, 98, 101, 102, 104, 114, 116–120, 122–128, 130, 132–136, 137, 139, 140–142, 144, 148
Гацьківський лог 50, 94
Гетьманщина 11
Глухів, м. 29–30, 130, 131, 133–141, 143–144, 147–148, 151–152, 156
Десна, р. 6, 28, 41, 50, 57, 68, 75, 83, 92–95, 117–120, 124–126, 145, 149, 150, 153, 154, 155
Дніпро, р. 95, 114, 133, 135–137, 142, 148
Довге (Долгове), с-ще 50, 57, 75, 94
Єлецький монастир 91, 137
Жукотки, с-ще. 50, 57, 75, 94
Кіянка (Кіянкін), острів 50, 57, 75
Київ, м. 26, 39, 42, 66, 98, 100, 104, 105
Київська ратуш 93
Київське воєводство 17, 36
Киселівка, с. 6, 28, 117–119, 124, 125, 128, 129, 145, 146, 149, 150, 151, 153, 155
Козел, р. 50, 56, 75, 94
Красне, с. 14, 27, 112, 113, 154
Лебедин, м. 26, 99
Лебедине б. 50, 57, 75, 94
Луб'янів, острів 50, 57, 75, 94
Любецький бор 95, 96, 146
Любецький ліс 150, 151
Любеч, м. 95, 96, 146
Маломолка, р. 50, 57, 75, 95

- Мамча, р. 50, 57, 75, 94, 95
Мена, м. 27, 114, 144
Муравейська струга 50, 57, 75, 94
Москва, м. 25, 26, 81, 84, 86, 87, 89, 100–102
Московія 49, 56, 73, 74
Московська держава 83, 93
Напорівка, с. 14, 27, 112, 113, 154
Ніжин, м. 26, 28, 103, 124, 126, 127, 129
Новгород, м. 80, 82, 86, 89,
Онісівка, с. 27, 112, 113, 154
Остер, м. 118
Переяслав, м. 26, 27, 108, 109, 110–112
Петрушин, с. 6, 28, 30, 90, 91, 95, 117–120, 124–126, 128, 129, 141, 142,
145, 146, 150, 151, 153, 155
Пльохів, с. 50, 57, 75, 94
Польща 43, 55, 64, 73, 74
Пчелськ, о. 27, 50, 57, 75, 94, 110, 111, 118, 149, 153, 155
Ржавець р. 50, 57, 75, 94
Річ Посполита 40, 50, 57, 67, 75, 77, 82, 95
Ройська сотня 125, 143, 145
Росія 80–82, 84–87, 89, 90, 93, 95–97, 99, 101, 125, 145
Рудка, р. 50, 57, 75, 94, 104
Свинь, с. 6, 28, 117–119, 124, 125, 128, 129, 145, 146, 149, 150, 151, 153, 155
Свиня (Свинь), р. 50, 57, 75, 94
Седнівщина 104
Сібереж, м. 50, 57, 75, 94
Сіверське князівство 43
Слабин, с. 51, 57, 75, 104
Слабинська сотня 143
Слабинський бор 51, 57, 75
Смоленськ, м. 37, 65, 143
Сосниця, м. 27, 115–118, 144
Стародуб, о. 50, 57, 75, 94
Стрижень, р. 50, 57, 75, 94, 95, 105, 118, 120, 149, 153, 155
Суличівка, с. 28, 124, 125, 150, 154
Троїцько-Іллінський монастир 91, 137
Україна 41, 68
Халявин, с. 14, 27, 112, 113, 154
Харків, м. 12
Хмельниця, с. 6, 28, 90, 91, 117–119, 125, 129, 145, 146, 149, 150, 151, 153, 155
Чернігівський полк 91, 96, 99
Чернігівська (полкова) сотня 143
Чернігівський повіт 92
Чигирин, м. 26, 27, 106–108, 113
Швеція 43

- Шклов, м. 25, 80, 81
Шестовиця, с-ще. 50, 56, 75, 94
Шестовицька гора 50, 56, 75, 94
Ясоцька, діброва 50, 57, 75, 94
- Аpromiotek, ie. 47, 53, 71
Białowieś, r. 47, 53, 70
Buczalę, r. 47, 53, 70
Ciągłe ląd 47
Deśnie, r. 34, 35, 47, 53, 63, 70, 71
Długiego, s. 47, 53, 71
Kijów (Kiiow), m. 33, 61
Kołodzieski 47, 53
Kozieł, r. 47, 53, 70
Nackowski łoh 47, 53
Hołcze, s. 47
Kyiankinie, o. 47, 54, 71
Księstwo Siewierskie 42
Małomiolkę, r. 47, 53
Mamczą, r. 47, 53, 71
Mochnatową gać 47, 53, 70
Murawieyskę strugę 47, 53, 71
Moskwa, m. 46, 52, 53, 69, 70
Łabędsie, b. 47, 53, 70
Pczelsk, ie. 47, 53, 71
Plochowe, s. 47, 53, 70
Polska (Polonia) 52, 59, 69
Rudką, r. 47, 53, 70
Rżawiec, r. 47, 53, 70
Rzecz Pospolita 34, 47, 48, 54, 62, 71
Siebierz, m. 47, 53, 70
Siewierskie Xięstwo 42
Słabinsk, m. 48, 54, 71
Słabinskie bor 47, 54, 71
Starodub, ie. 47, 53, 70
Stryżeń, r. 47, 53, 70
Smolensk, m. 31, 60
Swinską, r. 47, 53, 70
Szostowicz, s. 47, 53, 70, 71
Ukrainie 35, 63
Warszawa (Varszaviae), m. 35, 43, 44, 48, 55, 59, 72, 73, 78
Werepeć, r. 47, 53, 70
Wielkie Księstwo Litewskie 61, 78
Wzdwiżę, r. 47, 53
Żukotki, s. 47, 53, 70

Summary

Chernihiv of Magdeburg: legislative and public legal acts 17th - first half of the 18th century

The collection of legislative and public legal acts contains royal privileges, royal charters, orders, hetman's and colonel's universals, as well as universals of the General Military Chancellery, which were granted to Chernihiv during the 17th – the first half of the 18th centuries. This set of documents served as the basis of city self-government according to Magdeburg law defined the powers and structure of the magistrate, the main areas of his activity.

The collection includes 64 documents. The texts of 60 documents are published in the original language, 4 royal privileges are translated into modern Ukrainian. Chernihiv received its first privilege in 1623 from the Polish king Sigismund III. In total, the city received 7 privileges and a letter from the Polish kings Sigismund III, Vladyslav IV and Jan Casimir, which certified the granting of self-government to the city under Magdeburg law. Chernihiv received 11 documents from the tsarist government and its representatives. The largest number is made up of hetman's and colonel's universals, including 2 universals of the General Military Office – 45 documents.

The magisterial archive suffered significant losses as a result of the fires of 1718 and 1750. The originals of legislative and public legal acts received by the Chernihiv magistrate were preserved. During the second half of the 18th century a number of copies were made of them. Most of the originals were lost in the first half of the 20th century.

The texts of the documents presented on the pages of this publication are mainly official copies stored in the Manuscript Institute, National Library named after V. I. Vernadskyi and the Central State Historical Archive of Ukraine, Kyiv.

The foreword to the publication deals with the fate of the originals and handwritten collections of copies of royal privileges, royal charters, hetman universals, given to Chernihiv. And also, about the principles of document text transmission and their archeographic processing.

The publication of documents is accompanied by lists of conventional abbreviations, names, and geographical indexes.

Чернігівська міська рада
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
Інститут історії України НАН України
Інститут української археографії та джерелознавства
імені М.С. Грушевського НАН України
Інститут рукопису Національної бібліотеки України
імені В. І. Вернадського
Центральний державний історичний архів України, м. Київ
Чернігівська обласна організація Національної спілки краєзнавців України

Наукове видання

Чернігів магдебурзький: законодавчі та публічно-правові акти XVII – першої половини XVIII ст.

Упорядники
Г.С. Доманова, О.Б. Коваленко, Ю.А. Мицик
Голова редколегії **В.О. Дятлов**
Технічний редактор **О.М. Єрмоленко**
Комп'ютерна верстка та дизайн обкладинки **О.М. Єрмоленка**
Коректор **Г.С. Доманова**

*На першій сторінці обкладинки розміщено
зображення печатки Чернігівського магістрату*

Підписано до друку 30.03.2023 р.
Формат 70x100/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman Суг.
Ум. друк. арк. 13,61. Ум. фарб.-відб. 13,61. Обл.-вид. арк. 10,5.
Зам. 0018. Наклад 100 прим.

ТОВ «Видавництво «Десна Поліграф»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції.
Серія ДК № 4079 від 1 червня 2011 року
Тел. +38-097-385-28-13

Віддруковано ТОВ «Видавництво «Десна Поліграф»
14035, м. Чернігів, вул. Станіславського, 40